

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

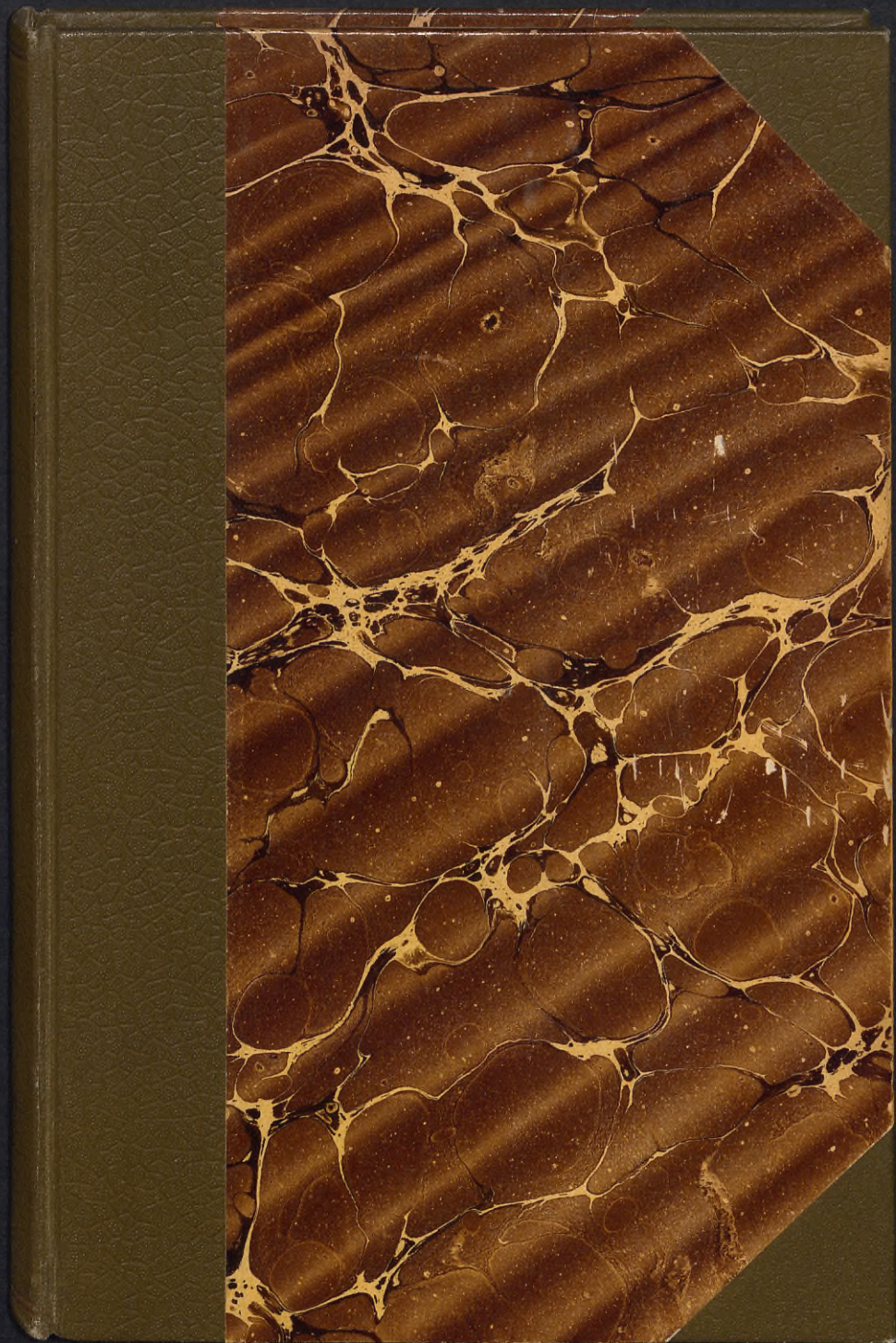
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

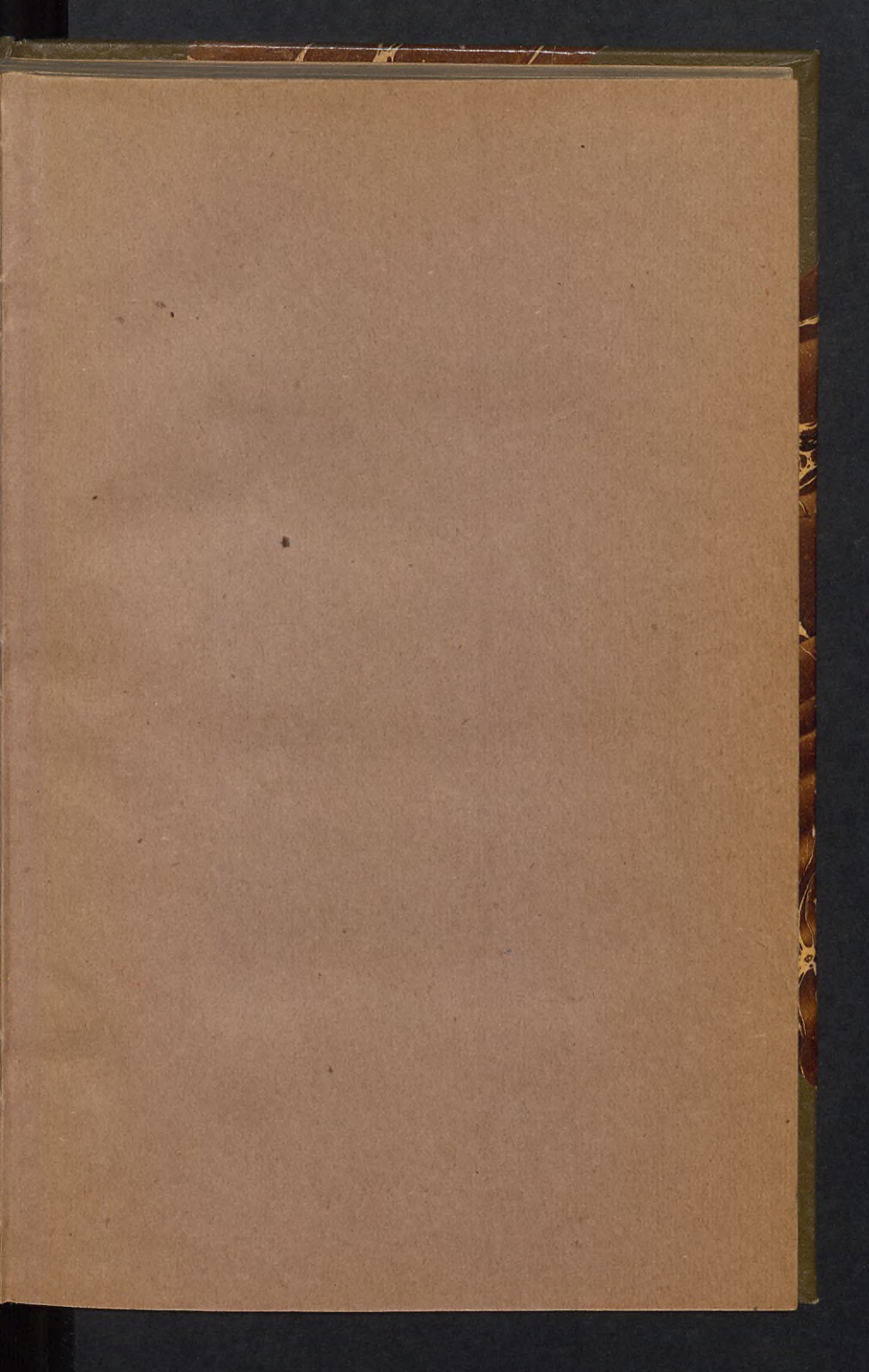
Rit.
56

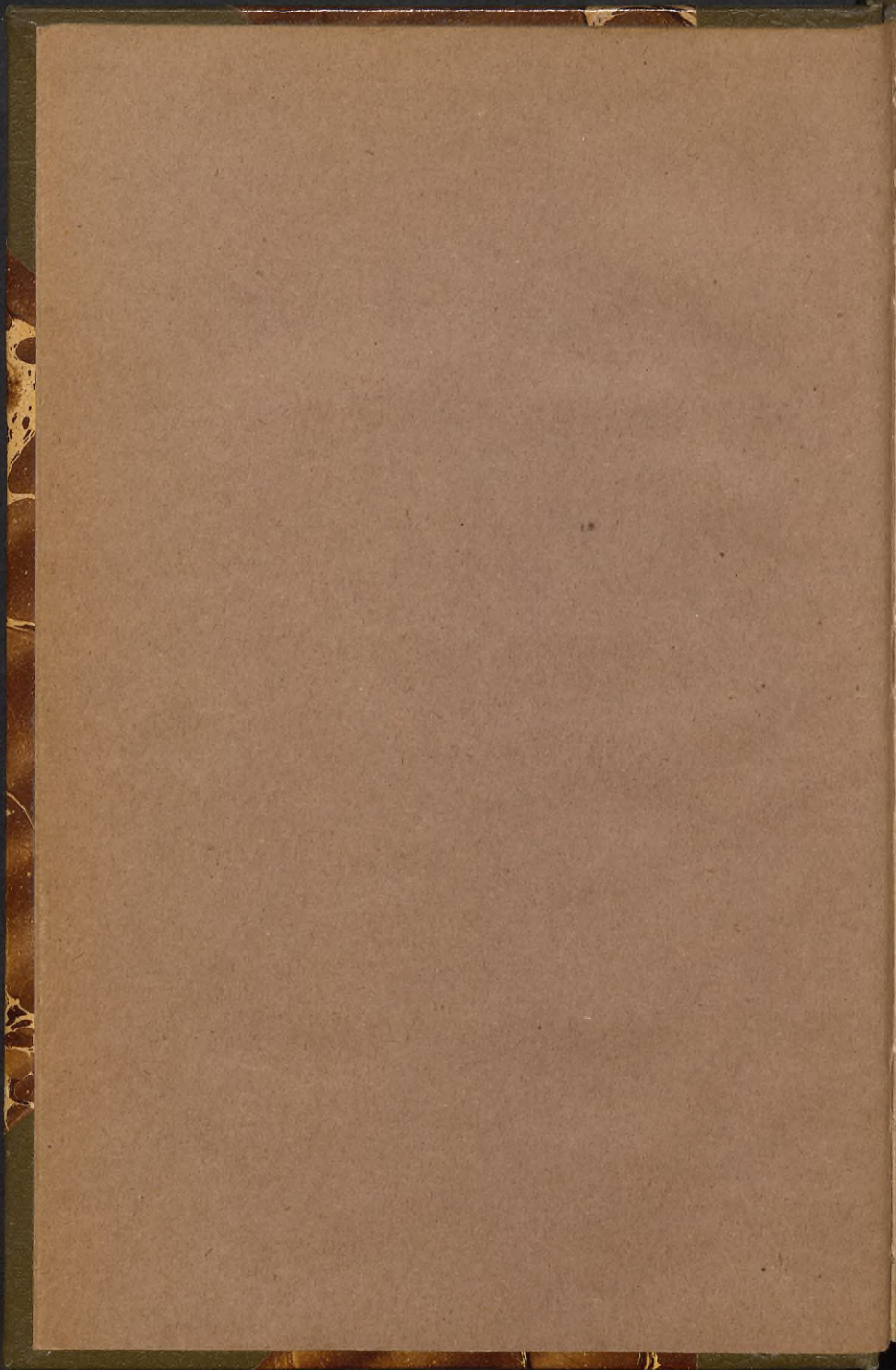
TRANEMÅLA
SAMLINGEN

SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

BONDEPLÅGÄREN

BERÄTTELSE FRÅN

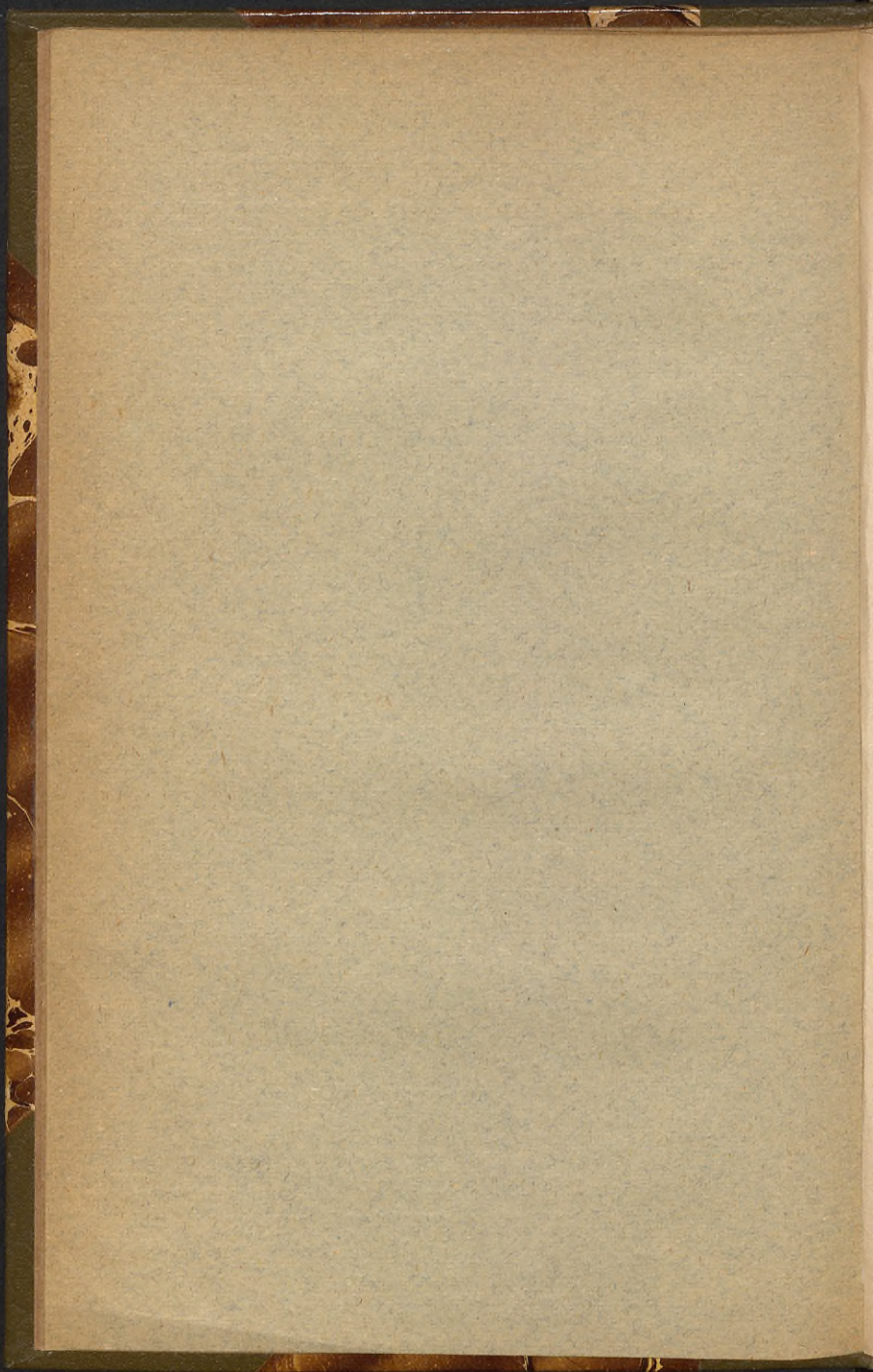
ENGELBREKTS BEFRIELSEKRIG

AF

J. O. ÅBERG.

STOCKHOLM
E. ÅSKERBERGS FÖRLAG.

Pris: 75 öre.

BONDEPLÅGAREN

PÅ OPPENSTEN.

HISTORISK ROMANTISK SKILDNING FRÅN
ENGELBREKTS BEFRIELSEKRIG.

AF

J. O. ÅBERG

STOCKHOLM
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG.
1885.

STOCKHOLM
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET
1885.

I.

Södra spetsen af den stora sjön Åsunden, belägen i Redvägs och Kinds härad af Elfsborgs län, delas af den långsträckta landttunga som blifvit kallad Näset, i tvenne vatten. Det öster om näset liggande är en fortsättning af nämnde sjö, det vestra deremot har fått namnet Torpa sjö och står i förbindelse med Åsunden genom det smala sund, som bildas af Näset och Dragudden. Torpa sjö har erhållit sitt namn af det på dess vestra strand belägna historiskt ryktbara herresätet Torpa. Det var nämligen här som Gustaf I år 1522 och således 88 år efter denna berättelse, friade till den fagra adertonåriga Katarina Gustafsdotter Stenbock och gjorde henne, oakadt han var 61 år gammal, till sin tredje gemål. Torpa är vackert belägen mellan sjön af samma namn och Gårsjön. Utanför näset och Dragudden samt Ätraåns utlopp i Åsunden ligga en mängd öar och holmar (Skärfnäsön, Sandön, Trollön, Husön med flera) och göra denna del af Åsunden till en ganska vacker tafel.

Vid tiden för denna berättelse, nämligen sommaren 1434, låg på Näset midt emot Husön en bräcklig koja, som, att döma af utseendet, ej skulle kunna uthärda många häftiga stormar. Men så hade den likväl sett ut i flera årtionden. Regn och blåst hade genomträngt och ristat dess här och der spruckna väggar och delvis förstörda tak, men ändock ej förmått störta omkull den halfruttnade boningen, som ej, så långt då lefvande människor kunde erinra sig, gifvit skydd åt andra lefvande varelser än möjligtvis de djur, som förrrade sig dit. Nu, den ofvannämnde sommaren, skulle dock i denna obebodda trakt tima en händelse, som den tiden ej var sällsynt inom Sveriges landamären, der Erik XIII:s danske fogdar

regerade och foro fram huru grymt och egenmäktigt de än behagade, utan att det förtryckta folket till en början ens vågade yttra det minsta klander eller låta höra den mest befogade klagan.

Ungefär halfväges mellan stugan och vattenbrynet var ett långsträckt, svärgenomträngligt videsnår beläget.

Det är under denna tid, då Mårten Grabo huserade på Oppensten, men då hjälpen slutligen kom, som nedanskrifne händelser tilldraga sig:

Skymningen började att falla tätare. Den under dagen halfmulna himmelen öfverdrogs med mörkare skyar, tyngda af det regn, som de buro i sig och snart urladdade de sig med en ansenlig våldsamhet på samma gång som den i styrka tilltagande vinden uppjagade Åsundens och Torpasjöns böljor.

På den smala, krokiga och stembundna gångstig, väg kunde man ej benämna den, som ledde utåt Näset från Häggsnäs, beläget vid landtungans början, syntes tre personer skynda fram mot den ofvan nämnda stugan. Genomvåta af det ifrigt nedströmmande regnet och stapplande på den slippriga marken och öfver de tätt liggande stenarne, ankommo de slutligen alldeles utmattade till den öfvergifna stugan, som nu med största begärlighet togs i besittning, trots dess bristfällighet. Den kunde ändock dölja de utmattade och till en del skydda dem för det ihållande regnet.

— Puh, stönade den äldste, en sextioårig gubbe med krithvitt hår och skägg, i det han sjönk ned på en torr del af stugans jordgolf, och med båda händerna vred vattnet ur skägget och de kring axlarne hängande lockarne. — Puh! Det var en sorglig färd, och inte trodde jag i morgse, att jag så snart skulle vara husvill, men se — — —

— Nu för tiden får man ej tänka på något annat än olyckor, afbröt den andre i sällskapet, en ung man om vid pass tjugu år. — Så länge bondplågaren Mårten Grabo sitter kvar på Oppensten ha vi ej annat än ondt att vänta.

— Den heliga jungfrun beskydde oss, suckade den tredje i sällskapet, en ung adertonårig flicka, i hvilkens bleka vackra

ansigte förskräckelsen ännu tydligt afspeglade sig. Jag har bedt till henne så många gånger, att hon nog till slut skall bönhöra mig.

Medan de tre flyktingarne, ty de voro sådane att döma af gubbens tal, äro försjunkna i sina dystra funderingar, vilja vi här nämna deras namn och ställning i samhället.

Den gamle sextioårige gubben var Gorm Eskilsson, en före detta besuten bonde i Månstad. De utländske fogdarnes täta utpressningar, tillika med svår missväxt, hade dock slutligen bragt honom, såväl som många andra på bar backe. Den unga flickan, som hette Elin, var hans sondotter och hade alltsedan mor Eskilssons död skött farfadren och hans lilla hushåll. Den unge mannen i deras sällskap hette Tord Erlingsson. Han härstammade från en gammal kämpaslägt, hvars förfäder varit berömde vikingar och haft sina vikinganästen bland klipporna och skären längs den sönderskurna kusten af landskapet Viken. Tords farfader hade flyttat öfver till Vestergötland och blifvit bonde der. Äfven denna slägt hade det gått illa, och Tord, som var den siste af ätten, hade med förtrytelse och sorg måst underkasta sig alla de utpressningar, som Mårten Grabo och hans hämndlystne knektar dag ut och dag in tilläto sig.

Efter denna korta afvikelse återvända vi till de tre flyktingarne.

II.

Medan gamle Gorm funderade så att hjernan kunde spricka öfver hvad han skulle taga sig till för att freda både sig sjelf och sondottern för Mårten Grabos närgångenhet, hade Elin och Tord småningom närmat sig hvarandra och sammanträffat i en af stugans vrår. För endast några dagar sedan hade de unga inför Gorm tillstått sin kärlek och med glädje erhållit hans välsignelse. Tord var allmänt afhållen för sin hurtighets

skull och mången tärna både fjerran och när hade under långliga tider kastat ömma och värtaliga blickar på honom. Men allt eftersom Elin växte upp och blef fagrare minskades deras hopp och snart upptäckte de till sin stora grämelse, att de brände sina kol förgäfves.

Dagen före våra tre vänners flykt från sina hem var söndag. Mycket folk var då församladt vid Månstads kapellkyrka, deribland äfven Gorm och hans fagra sondotter. Det var icke med blida ögonkast som de unga flickorna mottogo Elin, då hon vid fosterfadrens hand kom upp på kyrkovallen. Men ännu mörkare blefvo dessa blickar då Tord, som var boende i Slumsvik, nalkades och genast styrde sina steg till Gorm och hans sondotter, ty alla märkte nu på en helsning, som de unga utbytte, att de med den gamlas tillåtelse voro fästade vid hvarandra med helt andra band än blott och bart vänskapens.

Bland folket på kyrkovallen befann sig äfven den gamla enkan Jytta, en ondskefull och hämndgirig qvinna, som länge arbetat på att få Tord till man åt sin vindögda dotter. När Jytta såg helsningen mellan Tord och Elin förvreds hennes grofva anlete af ilska. Hon gaf sig ej tid att afhöra messan, utan skyndade så fort hon kunde till Oppensten, dit hon, som var väl känd af fogden, emedan hon ej så sällan gick hans ärenden, genast insläpptes.

Knappt hade Gorm och Elin, åtföljda af Tord, som på söndagen ville vara hos den älskade, hemkommit till Månstad, förrän den sistnämndes uppmärksamhet väcktes af några jutske knektar, som på ett högst besynnerligt sätt smögo omkring Gorm Eskilssons gård.

— Det är väl bäst att vi begifva oss af så fort som möjligt, inföll Gorm bekymmersamt. Jag anar intet godt af det der spioneriet.

Så tyst och skyndsamt som möjligt begåfvo sig de tre bakvägen ut i den lilla trädgårdstappan, hoppade öfver den låga stenvuren och ilade bort öfver åkrar och ängar.

Men den hämndlystna Jytta hade med sina skarpa och

afundsjuka blickar redan upptäckt flyktingarne och visade danskarne på dem. Och nu började en ordentlig hetsjagt, ty knektarne hade fogdens stränga befallning att döda Tord, men taga Gorm och Elin till fånga. Orsaken till att Mårten Grabo befallt knektarne att döda Tord, var att denne en gång uppträdt så kraftigt emot fogden när denne ville köra bort ett fattigt folk i Månstad, att Mårten Grabo såg sig tvungen att taga till flykten för att rädda sitt lif undan böndernas yxor och pilar. Deremot hade Mårten befallt sina knektar att ej tillfoga Elin den ringaste skada. Orsaken der till få vi se af det följande.

I närheten af Hägnäs hade det äntligen lyckats de tre flyktingarne att, såsom de trodde, leda sina förföljare på villovägar. Det strida regnet gjorde också att danskarne, obekymrade om hur det skulle komma att gå med jagten, stannade i Hägnäs och öfvade den våldgästning, som de voro så vana vid.

Derigenom kommo också flyktingarne i tillfälle att obehindradt uppnå den lilla stugan på Näset midt emot Husön.

III.

Sedan Gorm Eskilsson funderat så mycket han orkade och, att döma af den förändrade minen i hans ansigte, tycktes hafva kommit till önskad klarhet i sina tankar, upplyfte han hufvudet, som hela tiden legat nedsjunket mot bröstet, strök med ena handen ett par slag öfver det långa hvita skägget och fäste derefter för några minuter sina blickar på de unga, som ej märkte honom därför att de endast sågo hvarandra.

Sedan han med faderliga, till hälften sorgliga blickar, betraktat det vackra paret, sade han:

— Ryck er nu ifrån kärligheten så länge. Ni får troligtvis annat att tänka på och det snart ändå, förmodar jag.

— Ni har rätt, fader Gorm, utbrast Tord, sköt hastigt den suckande Elin ifrån sig och gick fram till den gamle, på hvilkens ena axel han lade sin hand. Men kan ni, fader Gorm, säga mig hvem vi hafva att tacka för att vi nu äro arme flyktingar?

— Märten Grabo, förmodar jag, svarade Gorm, till hälften förvånad öfver spörsmålet.

— Nej, ljöd Tords tvärsäkra svar. Detta gjorde också att gubben såg litet besynnerlig ut då han sporde:

— Hvem då?

— Gamla Jytta, svarade Tord.

— Gamla Jytta, utropade både Gorm och Elin. Är det möjligt?

— Ja, svarade Tord och satte sig bredvid Gorm. Hören på, så skolen I få vetskap om en sak, med hvilken jag tegat ända tills nu. Redan för ett par månader sedan gjorde gamla Jytta mig det förslaget, att jag skulle gifta mig med hennes dotter. Detta förslag föreföll mig så tokigt, att jag började gapskratta åt den halfgalna käringen, som aldrig ställt till annat än ledsamheter och förargelse hvar hon farit fram. Då hon slutligen blef envis, sade jag rent ut, att jag höll Elin kär och att ingen annan än hon skulle blifva min hustru.

Vid dessa ord fattade Tord den unga flickans ena hand och tryckte den ömt.

Men Gorm, som ej tyckte om dylika afbrott, sporde otåligt:

— Nå, hvad svarade käringen då?

— Hon blef alldeles galen, hoppade omkring i stugan och svor värre än de jutske knektarne. Till slut bedyrade hon, också under svordomar, att Elin aldrig skulle blifva min hustru så länge hon (Jytta) lefde. Jag hörde inte på det sista hon sade, utan skyndade bort så fort jag kunde. Men då jag i går träffade er på Månstads kyrkovall, såg jag hur Jytta observerade oss, samt att hon genast skyndade bort åt Oppensten till. Dock ville jag ej skrämma upp er kanske onödigt-

vis, utan teg dermed. Nu deremot inser jag tydligt att det är hon som är skulden till att fogden skickade sina knektar öfver oss och att — — —

— Ja, du har nog rätt, afbröt nu Gorm, som ej längre kunde tåga. Jag har länge ansett henne vara danskvän och det är ej många dagar sedan jag hörde någon berätta att hon skulle vara spion åt Märten Grabo.

Elin inföll nu:

— Då jag sist var i kaplansgården talade kaplanens döttrar om Jytta. En af dem sade då att hon hört sin far säga, att Jytta härstammade från Skåne.

— Ja, der ha vi det! utropade Gorm och Tord samtidigt. Den förstnämnde fortfor derefter:

— Det vill således till att hafva ögonen öppna, så att hon ej drager mera elände öfver vårt hufvud än hon gjort hittills.

Gorm hade knappt hunnit uttala sista ordet, då Tord häftigt sprang upp och nära nog hväste fram denna mening:

— Jag hör steg utanför stugan.

Rätt så gammal Gorm var reste också han sig med ovanlig häftighet, hvarefter han slog ena armen omkring sondotterns lif, för att till sista blodsdroppen försvara henne. Både Gorm och Tord hade samtidigt lossat från bältena de kortskaftade yxorna, fruktansvärda vapen i dessa händer, som ända från ungdomsåren öfvat sig i att handtera dem.

Gorm lyssnade uppmärksamt, men då han ej kunde förnimma det ringaste ljud, som borgade för att Tord hört rätt, ämnade han skämtsamt förebrå honom hans upphetsade inbillning, när stugdörren i detsamma förmörkades af en karlgestalt.

Utan att gifva sig tid att ordentligt se efter hvem det var, stodo Gorm och Tord just i begrepp att rusa på den nykomne, då Elin utbrast:

— Men det är ju Sven i Månstad!

— Sven i Månstad, eftersade Gorm en smula förbluffad. Han flydde ju för en tid sedan — — —

— Ja, inföll nu den nykomne och trädde fram i stugan. Jag flydde, såsom du vet, för att undgå Mårten Grabos hämnd därför att jag dödat hans underbefälhafvare Niclas, när han ville kränka min hustru. Genom oändliga skogar kom jag upp till Vestmanland och har sedan följt Engelbrekt på hans krigståg mot de utländske fogdarne. Ni må tro, fortfor Sven och hans ögon brunno af tillfredsställelse, att den »lille bergsmannen», såsom han kallas, är en karlakt, till hvilken maken ej finnes i hela landet. Vesterås och Köpingshus har han intagit; likaså Örebro slott, och nu är han kommen till Vesterötland, för att äfven här göra rent hus — — —

— Engelbrekt här! utropade de tre flyktingarne med en mun och Gorm fortfor, under det han skarpt fixerade Sven liksom för att läsa i djupet af hans hjerta:

— Är det sannt hvad du säger?

— Hvert enda ord är sannt, svarade Engelbrekts stridsman, under det han lugnt såg Gorm i ögonen. Jag var med på Axevall, der vi körde fogden Anders Nilsson och hans följe åt skogen. Derifrån bar det af till Edsholm och fogden derstädes, Herman Gisebar, som de kallade honom, måste efter ett kort motstånd öfverlemna borgen åt oss. Dalahus, der Palne Jönsson huserade värre än en ond ande, togs nära nog i ett andetag och i förgår kom Engelbrekt till Öresten, der borta vid Viskan, såsom vi veta. Jösse Larsson, som råder der, får allt snart stryka på foten, han också. Emellertid har Engelbrekt skickat ut budbärare, att förkunna allt folket här omkring, att han kommer till Oppensten så fort han tagit Öresten. Jag kommer nu från Torpa och allt folket har der sammangaddat sig för att göra motstånd, ifall jutske ströfpartier skulle sticka näsan dit.

— Det kan nog hända att detta snart sker, inföll Gorm och omtalade derefter anledningen till sitt, Tords och sondotterns vistelse i den eländiga stugan.

— Såå, utbrast Sven då Gorm slutat, har vi vargarne så nära oss. Då är det bäst att vi laga oss undan i tid!

— Hvilken väg kommer du, sporde nu Tord. Sjö- eller landvägen?

— Sjövägen.

— Är din båt stor nog att kunna rymma oss alla?

— Låt mig se! Fyra bara! Åhja, nog tror jag att vi åtminstone skola kunna taga oss öfver till Dragudden. Derifrån är ej lång väg fram till Torpa och när juten för resten saknar båtar så — — —

— Låt oss gå ut och se på båten, afbröt i detsamma Gorm. Det skadar ej att säkert veta om den kan bära oss.

— Tjenar till ingenting i det mörker, som nu råder ute, inföll Sven. Jag ansvarar dessutom för att båten skall bära oss.

Elin inföll nu:

— Om I viljen lyda mitt råd, så taga vi oss en kort hvila. Du, farfar, kan mest behöfva det, eftersom du är äldst och — — —

— Elin har rätt, afbröt Tord. Fogdens knektar skola ej söka oss i detta regnväder, det är jag säker på. Men så fort det dagas i morgon böra vi vara på benen igen om vi ej vilja hafva de vargarne, som Sven kallade dem, öfver oss. Lägg er därför, fader Gorm, och sof godt några timmar, och du med, Elin. Jag och Sven skola vaka öfver eder.

— Ja, det skola vi göra, bedyrade Sven och tryckte den gamles händer. Och du, jungfru Elin, kan också sofva lugnt, ty jag märker att du har en, som skall försvara dig till sista blodsdroppen, fortfor han och såg skälmaktigt på Tord.

— Ja, det är nu afgjordt att Elin och jag skola blifva ett äkta par, så snart vi fått lugn i landet igen, svarade Tord, och, fortfor han och skakade den skarpslipade yxan, jag råder ingen att i ond afsigt komma henne för nära. Han får då med denna att göra.

Gorm och Elin lydde Tords och Svens råd att njuta den korta sömnen och inom kort förkunnade deras jemna andetag att de insomnat.

När Tord och Sven märkte detta tillstängde de, så godt

sig göra lät, den skröpliga dörren. På hvar sida om densamma fanns en glugg, som skulle föreställa fönster. Tord och Sven, som beslutit att vaka hela natten, togo plats vid hvar sin glugg för att hålla vakt.

IV.

Under det de tio knektar, som förföljt våra tre flyktingar som bäst höllo på att göra sig en glad natt i Häggnäs, blefvo de förstärkta af ytterligare lika många kamrater, hvilka kommo från Ymsala, der de med våld indrifvit den skatt Mårten Grabo ålagt dem att medhafva till Oppensten. Och nu blef det ett sådant vildt lif i Häggnäs, att de invånare, som hitills vågat stanna kvar, med ens flydde hals öfver hufvud åt Ymsala till.

En af Mårten Grabos underbefälhafvare anförde truppen, som indrifvit skatten, och han tog nu befälet öfver hela styrkan. Han var broder till den af Sven i Månstad dräpte juten och hade för den skull svurit på att uppsöka brodrens baneman och grufligen hämnas på honom. När ruset inemot midnatt började få makt med honom skröt han alldeles förbåldt öfver sina bragder och menade på, att svenskarne skulle för honom endast vara en munsbit, så framt Erik XIII ville låta honom råda och gifva honom tillräckligt med folk.

— Men Engelbrekt lär inte vara så god att ryckas med, har jag hört, inföll en dansk, som ej druckit så mycket som de andre och ej heller deltog i det öfvermodiga och skrytsamma samtalet.

— Den der! utopade befälhafvaren med en ton af dju-paste förakt. Hvilken dansk krigsman med hjerta i bröstet fruktar honom! Han har ej ännu pröfvat på hvad det vill säga att strida mot ordentligt krigsfolk, men det skall han nog få erfara om han kommer hit ner och — — —

— Han är här redan, svarade den nyktre knekten lugnt.

Den storskrytande befälhafvaren hoppade upp ett godt stycke från den stol han satt på och det syntes tydligt att han bleknade en smula. Men för att ej röja sin sinnesstämning för sina underlydande, skrek han morskt:

— Nu ljuger du, Uffe!

— Nej, svarade denne lika lugnt som förut, jag vet det bestämdt att bondehären redan tagit Axevall.

— *Bondehären* ja, eftersade befälhafvaren med tonvigt på hvarje stafvelse. Men när *bondehären* får se *knektjären* skall den nog tappa modet. Hör på, pojkar, ropade han derpå, för att afleda det för honom obehagliga samtalet, kunnen I gissa er till hur mycket jag tog i Ymsala i dag?

— Nej, nej, ropade alla med en mun.

— Trettio hela mark, utbrast befälhafvaren och gnuggade förnöjd händerna.

— Och ändå var skatten ej större än tio mark, sade en af knektarne skrattande.

— Det är sannt, utlät sig befälhafvaren, men det skadar alls inte att värdera en sak till en mark om den är värd tre.

— Ja, så mycket mera få vi stoppa i vår pung, utbrast en annan.

— *Vi*, eftersade den nyktre knekten med tonvigt på det enkla ordet. Du tyckes ej komma ihåg att fogden tar alltsammans och högst sällan lemnar oss något med.

Vid dessa sanningsenliga ord hördes ett doft mummel bland knektarne och flere yttrade oförbehållsamt att de ej längre ville tjena dylika herrar. Disciplinen hos den tidens krigsfolk lemnade ofta mycket öfrigt att önska.

När befälhafvaren märkte hvilken anda som besjälade hans folk, sade han, för att stifva fred igen och återställa lugnet:

— Du har rätt, Uffe, men jag lofvar dig och er andre att tala med fogden derom, och jag tror att han skall låta er vederfaras rättvisa.

Då stänkorna nu höjdes och alla skålade med den fri-

språkige, oförskräckte Uffe, märkte ingen, ej ens han sjelf, det hånleende, som spelade kring befälhafvarens läppar, ej heller hörde de att han halfhögt mumlade om vedergällning och dylikt så snart de återkommit till Oppensten.

Underrättelsen om Engelbrekts ankomst till Vestergötland, samt Uffes djerfva påminnelser om Márten Grabos uraktlåtelser att gifva sina knektar en om än ringa del af det tagna bytet, hade gjort att befälhafvaren småningom nyktrat till. Och då snart den svaga dagen började synas, manade han till skyndsamt uppbrott och hastig jagt efter flyktingarne, hvilka han förmodade ej kunnat taga någon annan väg än utåt Näset.

— Och, sade han, förnöjd gnuggande händerne, slår denna min förmodan in, skola de ej undkomma, ty jag vet bestämdt, att det ej finnes en enda båt vid Näset. Åtminstone fanns der ingen då jag i går undersökte hela landtungan.

Först en lång stund efter det danskarne försvunnit på den förut nämnda krokiga stigen inåt Näset, vågade sig Hägnäs innebyggare fram till sina på mat- och dryckesvaror fullkomligt utplundrade boningar.

Det samtal, hvarmed Sven och Tord försökte att hålla sig vakna, rörde sig förnämligast omkring det ömkliga tillståndet i trakten, förorsakat af danskarnes obarmhertiga framfart och de svenske böndernas klenmodighet, att ej våga sätta hårdt emot hårdt. Derefter kommo de in på Engelbrekts uppresning och de förhoppningar, som alla redliga fosterlandsvänner hyste till en god utgång på densamma.

Efter hand blefvo dock Svens frågor och svar mindre lifliga och de gjordes understundom med ganska långt mellanrum. Som Tord häraf kunde förstå, att tröttheten och sömnen gjorde sitt anfall på Engelbrekts tappre vapenbroder, sade han:

— Jag märker att du är sömnig, Sven. I följd af den långa färden från Öresten har du naturligtvis hunnit blifva trött, eller hur?

- Ja, du har inte så orätt, inföll Sven och gäspade.
 — Tag dig en lur då. Jag skall vaka ensam.
 — Är du ej trött då?
 — Nej.

Lutad mot gluggen insomnade Sven inom kort. Då Tord nu var ensam och allas räddning möjligtvis berodde på hans vaksamhet, gick han fram till dörren, öppnade den till hälften och tog plats der. Härifrån kunde han också öfverse stugan i hela dess längd. En gång genomfor honom den tanken, att han skulle smyga sig ned till stranden och undersöka den lilla båten, men under tiden kunde ju fienden hinna anlända. Han stod därför kvar och höll skarp utkik.

Ändtligen syntes dagen närma sig. Tords hjerta kändes i följd deraf mindre beklämdt, ty dagen plägar alltid medföra hopp och förtröstan till den sorgsne.

Molnen hade dragit bort och en fullkomligt ren himmel hvälfde sig öfver jorden. Det kändes i en hast så fridfullt i den unge mannens hjerta och han tänkte en stund allvarligt på att väcka Elin, för att med henne få utbyta sina tankar. Men då han såg på henne och hörde hennes jemna andetag, kunde han ej göra sig skyldig till en sådan orättvisa, som att rycka henne upp ur de ljuftva drömmar, hon nu möjligtvis hade.

Men knappt hade han återvändt till dörren och stuckit hufvudet ut genom densamma, förrän han studsade. Hans bestörtning vid åsynen af de sig närmande jutske knektarne varade dock ej länge. Med några kraftiga ruskningar i axlarne hade han väckt Sven, och att få Gorm och Elin vakna det gick för sig lättare än han kunde ana.

Många minuter gingo ej heller till ända, förrän flyktin-garne voro på språng ned till Svens båt. Tätt bakefter dem följde de larmande och svärjande danskarne med sin befäl-havare i spetsen.

V.

— Anfäkta och regera, mumlade Gorm för sig så högt att hans olyckskamrater kunde höra det. Hvarför skulle jag lyda de unga vettvillingarnes råd. Min flathet kommer nu surt efter.

Dessa förebråelser voro riktade mot Elin och Tord, hvilka, såsom bekant är, öfvertygat gubben om, att sömn vore bäst för honom. Gorm fortfor:

— Om jag ej lydt deras råd, skulle vi nu varit i säkerhet och ej behöft — — —

— Hallo! Stanna der framme! ropade i detsamma den danske befälhafvaren, som var snabbare i benen än knektarne och därför redan hunnit upp flyktingarne på några famnar när.

— Nej, stanna inte, pustade Gorm till Sven och Tord, som befunno sig efterst för att skydda den gamle och Elin. Jag ser tydligt båten der nere, och — — —

En pil från knektarne hven i detsamma tätt förbi Svens öra och tog med sig Gorms gamla slitna lua, samt kastade den vidare i sjön. Gorms hvita lockar blefvo deraf lösta och fladdrade vildt för den mer och mer tilltagande morgonvinden.

— Vi måste ändock slåss, utropade den modige Sven och ryckte loss sin yxa. Det finnes ingen annan utväg.

Tord hviskade jakande och gjorde sin yxa fri till begagnande.

Innan flyktingarne kunde uppnå den räddande farkosten måste de passera igenom det i berättelsens början omnämnda videsnåret, som utbredd sig längs den steniga stranden. Hade de lyckligt och väl kommit igenom detta hinder, skulle de vara räddade, så framt nemligen ej danskarnes pilar gjorde dem oförmögne till flykt.

— Raskt igenom buskarne, skrek Gorm. Nyttja yxorna, pojkar!

Till en början såg det ut som om det djerfva företaget skulle lyckas, trots den skur af pilar, som haglade kring deras

öron. Men danskarne voro ej så skicklige skyttar, hvarjemte markens ojemnhet ej så litet hindrade dem från att sigta rätt.

Plötsligt upphäufde Gorm ett verop. Hur mycket han än arbetat för att slå sig igenom de tätt stående videbuskarne, hade det ändock ej lyckats honom. Han hade blifvit insnärjd i grenarne och till all olycka erhöill han samtidigt ett pilskott i högra armen. Det var ett kritiskt ögonblick. Den förste, som ilade fram till hans hjälp, var Elin, men hennes svaga krafter kunde ingenting uträtta. Då hon, smidig som hon var, arbetade sig in i buskarne till farfadren, kunde hon ej sedermera taga sig ut så fort som det behöfdes.

Den jutske befälhafvaren upptäckte genast den belägenhet, i hvilken Gorm och hans sondotter befunno sig. Följd af de knektar, som kunde hålla jemnt språng med honom, störtade han fram mot de redan så godt som fångade.

Men äfven Tord och Sven, hvilka lyckats bryta sig igenom videbuskarne, och detta var ingen lätt sak med den brådska, som det måste ske, hade varseblifvit den fara, i hvilken Gorm och hans sondotter sväfvade. Deras gemensamma tanke var endast att rädda dem.

— Vi måste befria dem, eller — — —

— Fram bara, skrek Sven och afklippte dermed Tords mening. Danskarne stå redan på andra sidan buskarne. Fram och bruka yxorna, som Gorm uppmanade oss till!

Sagdt och gjordt. Med några språng stodo de båda ynglingarne bakom Gorm och Elin och den förste dansk, som vågade sig för nära, föll med klufvet hufvud för Svens väldiga yxhugg.

Det var naturligt, att de täta videbuskarne skulle vara ett ypperligt skyddsvärn för våra flyktingar. Detta insåg också danske befälhafvaren, hvadan han tog några af de mest handfasta knektarne med sig för att göra en omväg kring buskaget och falla flyktingarne i ryggen. Tords skarpa blickar hade likväl upptäckt detta. För den skull arbetade han och Sven af alla krafter för att få Gorm och Elin loss från hindret. Det lyckades slutligen. Trots danskarnes pilar och trots det

sår, som Gorm erhållit, skyndade de likväl i fullt språng ned mot båten.

De jublade redan öfver att de voro räddade.

— Danskarne få ändå till slut långa näsor, utbrast Sven och skrattade hänfullt, då han såg sig tillbaka och märkte fienderna sysselsatte med att krafla sig fram ur videsnåret.

— Ja, det är rätt åt dem, menade Gorm. Jag önskar att snåret måtte vara en gång till så tätt.

För att underlätta den unga flickans hastiga framkomst hade Tord fattat henne om midjan och bar nära nog fram henne.

Redan låg farkosten på blott några få famnars afstånd; redan genomströmmade hoppet om räddning de förföljdes bröst, då scenen med ens förändrades.

Från buskagets ena ända framstörtade den jutske befälhafvaren och kastade sig öfver flyktingarne. Gorm, Tord och Sven försvarade sig visserligen ända till raseri, men hvad förmådde deras svaga krafter mot det mångdubbelt öfverlägsna antalet. Väl dräpo deras yxor, danskt blod flöt och mången af bondplågårens knektar lågo slagne, antingen för att ej mera resa sig upp eller också för en lång tid otjenstbare, men nya kommo alltid i stället och trängde hotande på.

Flyktingarne hade nu mera blott en enda utväg till räddning, och denna var båten. Till deras lycka hade danskarne ej observerat densamma, i hvilket fall det ej skulle varit svårt för dem att bemäktiga sig den.

Den jutske befälhafvaren gjorde flere fåfänga försök att rycka Elin från den med nästan öfvermenskliga krafter kämpande Tord, men hvarje gång blef han på det kraftigaste tillbakakastad.

Plötsligt hördes ett anskri från Gorms läppar. Ett yxhugg hade fällt honom till marken. För att rycka honom undan danskarnes raseri ilade Sven och Tord fram och för att kunna nyttja hela sin kraft var den sistnämnde nog oförsigtig att släppa Elin.

I blinken var jutarnes befälhafvare framme och ryckte den unga flickan till sig. Genom ett anskri från Elin blef

Tord uppmärksamgjord på den fara, som hotade henne. Både han och Sven lemnade genast den blödande Gorm, för att åter rycka Elin ur danskarnes händer, men omkring befälhafvaren och hans byte hade nu hunnit samla sig en så ogenomtränglig mur af danskar att Sven utbrast:

— Låt om oss fly till båten och uppsöka Engelbrekt. Med hans hjälp skola vi snart återtaga Elin.

Tord fann att kamraten hade rätt och utan att förspilla många sekunder var båten uppnådd. Att hoppa i den och stöta ut den från land, gick för sig fortare än som kan beskrivas, och när de förbluffade danskarne, som skockat sig omkring befälhafvaren och den på hjälp ropande Elin, äntligen kommo till sig sjelfve igen, var den lilla farkosten redan så långt ifrån stranden, att de ej kunde nå den med händerne. I stället sände de ett regn af pilar efter densamma, men utan annan verkan, än att Tord och Sven förlorade sina hufvudbonader.

Glade öfver att åtminstone ha fått den åsyftade Elin i sina händer, aftågade danskarne, utan att ens unna henne den trösten, att få taga afsked af den svårt sårade farfadren, samt äfvenledes kvarlemnade sina döde och sårade kamrater på valplatsen.

Vid midnattens inbrytande återkom Gorm till sans. Han kunde med möda resa sig upp. Tanken förde honom till det nyss timade och han ryste, då han såg de döde och döende omkring sig. Sedan han något hemtat sig började han att krypa på händer och fötter upp mot stugan. Om Elins fän genskap visste han ingenting.

Men bort emot Dragudden hade Sven och Tord ilat under skarp rodd. Så snart de väl kände fast mark under sina fötter, gáfvo de hvarandra ett kraftigt handslag och lofvade att ej hvila förr än Elin var befriad ur Märten Grabos våld. Sedan de omsorgsfullt gömt båten, ifall den skulle komma att behöfvas, skyndade de bort i riktning mot det vid Viskan belägna och af Engelbrekt belägrade fogdenäset Öresten.

VI.

Vid en liten å, ej långt ifrån Åsarps kapellkyrka finnas ännu obetydliga ruiner efter fogdenäset Oppensten. När detta uppfördes är ej känt, men troligt är, att det varit mycket gammalt redan när Erik XIII räknade det bland Sveriges slott och län i sin jordabok. En gammal munklegend om Kristi kors, hvilken legend fanns i Svartbrödraklostret i Stockholm, berättas att murmästaren Herman Pedersson uppmurat borgen år 1422. Vid dylika munksägner får man dock ej obetingadt fästa sig, ty de tillverkades vanligtvis utan stöd och fakta. Antagligt är att nämnde Herman Pedersson antingen reparerat eller tillbyggt Oppensten. Hvad man dock med visshet vet, är att borgen eller slottet, såsom det ömsevis kallas, »räknades bland Bo Jonssons (Grips) pantgods,» och att drottning Margareta gaf Bengt Sture samt hans moder ersättning, icke allenast för slottsgrunden, som i följd deraf tillhört Sture-släkten, utan äfven för »godset kring Oppensten.»

År 1388 uppgaf riddaren Algot Månsson, verkställare af Bo Jonsson Grips testamente, Oppensten åt drottning Margareta, som återigen gaf det i förläning åt sin gynnade gunstling Abraham Brodersson.

Slottets utseende vid den tid, som här skildras, kan man naturligtvis ej beskrifva, men vi måste dock antaga, att det i allo liknade den tidens fästen med sina vallar, torn och vindbryggor och underjordiska fångelser. Såsom varande ett fäste i närheten af den fordna danska gränsen, har det också utan tvifvel varit starkt befästadt, för att kunna trotsa de plundrande skaror, som tidt och ofta gjorde sina ströftåg in i Vestergötland.

Af det föregående veta vi att Mårten Grabo, till födseln en tysk, var befälhafvare på Oppensten. En grefve Hans, som hade slottet och häradet i förläning af Erik XIII, hade satt Mårten Grabo att vårda nämnde förläning, tillika med slottet. Mårten Grabo vårdade det honom anförtrödda på

samma sätt som konung Eriks alla fogdar, nämligen genom oerhörda utpressningar och våldsamerheter, och det var därför som han, i likhet med sina öfrige stallbröder inom Sveriges rike, lockade den engelbrektska bondehären öfver sig.

I en af slottets salar vandrade Mårten Grabo med stora steg fram och tillbaka. Han var i upprörd sinnesstämning emedan en småsven kort förut bringat honom underrättelsen om att Engelbrekt infallit i Vestergötland för att befria äfven detta landskap från de utländske fogdarnes förtryck. Mårten Grabo blef så uppretad öfver detta budskap, att han nära nog låtit kasta den oskyldige svennen i fängelse. Han lugnade sig dock och befalde svennen att återgå till sina sysslor.

Knappt hade denne försvunnit genom dörren, förrän en sidodörr öppnades och ett skrumpet kvinnoansigte tittade in.

Vid åsynen af den vid ena fönstret stående fogden drog sig det skrumpna anletet till ett egendomligt leende. Efter ansigtet följde småningom kroppen, och snart stod Jytta, den hämndlystna qvinnan, och Tords dödsfiende, likasom Elins, inne i salen.

Mårten Grabo var då så upptagen af sina funderingar, att han ej märkte Jytta, oaktadt hon ej brydde sig om att smyga som katten, utan tvärt om gjorde buller af sig.

Sedan hon en stund förgäfves väntat på att fogden skulle uppmärksamma henne, gaf hon till en hostning, först svag och derpå starkare.

Vid den sistnämnda hostningen spratt Mårten Grabo till och vände sig hastigt och bestört om.

— Hvarför smyger du på detta sätt in till mig? — sporde han, ännu med vredens eld i sina ögon.

Men det oaktadt var ej Jytta den, som ryggade tillbaka. Smidig som en katt närmade hon sig fogden och lade smekande ena handen på Mårten Grabos arm. Och hon hviskade under det hon betraktade fogden med en rädd blick:

— Stränge far, du kan väl ej ha hjerta i dig att köra

bort den stackars Jytta. Om det är sannt som man säger, att Engelbrekt nalkas denna trakt, så har jag min tillflykt endast hos dig. Folket i Månstad tror ju att jag tjenar dig, och, — fortfor hon under det hennes ögon glödde af en underlig eld, — hvarför skulle jag ej göra det? Det är ju endast genom dig, som jag kan få hämnd på dem jag hatar.

Och när hon uttalade de sista orden syntes en krampaktig ryckning i hennes läppar och det grofva ansigtet blef så hotande, att till och med den vid dylika scener vane Märten Grabo ryggade tillbaka.

— Du hatar då denna qvinna, — sporde han och såg Jytta forskande in i ögonen.

Den gamla qvinnan såg sig omkring i rummet några ögonblick, liksom för att öfvertyga sig om att hon var ensam med fogden. Derpå sade hon med en röst, som nära nog liknade ormens hväsande:

— Ja, jag hatar henne så, att det skulle utgöra min högsta fröjd, om jag kunde rycka hjertat ur henne och då njuta af hennes qual. Och du måste lofva mig att jag får blifva hennes vakterska om det lyckas dina knektar att föra henne hit. Vill du lofva mig det, stränge far?

Då Jytta uttalade de sista orden voro både hennes röst och ord så bedjande, att Märten Grabo till en början ordentligt studsade. Han märkte nu först hvilket gränslöst hat som Jytta bar till Elin, och han kände äfven orsaken dertill. Skulle han utan hänsyn gifva henne den begärda tillåtelsen? Nej, dertill var Märten Grabo alltför slug. Efter en stunds besinnande utbrast han:

— Det löftet kan jag ej nu gifva dig, emedan jag först vill tala med flickan och —.

— Ah, jag förstår, — afbröt Jytta under det hennes läppar drogo sig till ett vedervärdigt leende. Du vill ha flickan för dig sjelf. Rätt så, stränge far. Jag blir äfven i sådant fall tillräckligt hämnad, ty då vill Tord, hvilkens qual måtte förlängas i skärselden, ej längre ha henne. — Ha! — utbrast hon vidare och slog tillsammans de knotiga händerna,

— det skall bli skönt att se henne vrida sig som en mask vid mina fötter. Hon skall anropa mig om förbarmande, men då skall jag spotta på henne så länge jag förmår och sedan trampa henne till döds, så att — — —

Under senare delen af Jyttas tal hade Mårten Grabo gått några steg åt sidan och det var ej utan en lindrig rysning, som han betraktade den af vrede och hat förblindade qvinnan. Hans tankar, dem han klädde i halfhögt frammumlande ord, voro dessa:

— Hon är bestämdt ej riktigt klok. Om jag först som sist skulle — — —

Jyttas tal och Mårten Grabos tankar blefvo samtidigt af brutna derigenom att dörren öppnades och vår gamle bekante Uffe trädde in.

— Nå ändtligen, — utbrast fogden, som genom knektens ankomst fick en önskad anledning att ombyta samtalsämne. — Hvad nytt för du med dig?

— För trettio marks värde togo vi i Ymsala, — svarade Uffe, — och på hemfärden lyckades det oss att få vackra Elin i våra händer.

Ett nära nog vrålande läte, som skulle tolka de glada känslor Jytta hyste, framträngde vid dessa Uffes ord öfver hennes läppar.

En sträng och hotande blick från Mårten Grabo tvang henne dock att tills vidare tygla sin förtjusning öfver att Elin var i fogdens våld.

— Trettio mark och en vacker flicka, — mumlade fogden för sig sjelf. — Åh ja, sämre byte kan man få.

Derpå sade han högt:

— För in fången.

Sedan han derefter befallt Jytta att aflägsna sig, började han att mäta golfvat med stora steg. Han var så upptagen af sina tankar, att han ej gaf akt på att den gamla qvinnan helt löst tillslöt sidodörren, hvarefter hon stälde sig att lyssna utanför.

VII.

Det var icke utan fruktan och bäfvan som Elin trädde in till Mårten Grabo. Hon hade nämligen ett par gånger förut varit besvärad af hans otillbörliga kärleksförklaring, men af henne blifvit afspisad, och det på ett sätt som han minst anade.

Då hon trädde inom dörren och Uffe tillslöt den efter henne, stod Mårten Grabo vid ett af fönstren och med ryggen vänd mot henne. Elin fick stanna kvar ganska länge på sin plats och detta harmade henne ej så litet. Ett dylikt förbi-seende uppreste hennes qvinliga fåfånga.

Slutligen vände sig dock Mårten Grabo om och fixerade en stund den unga flickan utan att yttra ett enda ord. Men ändtligen sade han:

— Så har jag nu fått dig i mina händer!

Elin besvarade ej hans utlåtelse.

Detta förbiseende gjorde att fogden trädde henne in på lifvet, såg henne ånyo skarpt i ögonen och utbrast:

— Hysyr du ej längre vördnad för din öfverherre?

Trots det allvarliga i hela tillställningen kunde ej Elin återhålla det leende, som nu spelade kring hennes läppar. Då Mårten Grabo såg det, sprang en vredens rodnad upp på hans kinder, och han utropade, under det han stampade i golfvet:

— Jag tror vid alla helgon, att du hånar mig!

I samma ögonblick sköt den lyssnande Jytta upp dörren en smula.

— Jag hånar eder ej, — svarade Elin med fast stämma.

Mårten Grabo gick på en kort stund bort till det fönster, vid hvilket han stått när den unga flickan kom in, och der tog han i öfvervägande hvad han skulle göra med henne. Han såg nog att hon skulle bli svår att besegra, men fogden var ej den man, som gaf en sak förlorad i första ögonblicket.

Sedan han funderat ut, tog han raskt sitt parti och gick fram till Elin. Efter några stränga ord gjorde han henne ett

förslag, som i en blink jagade upp blodet på den unga flickans kinder. Hon betänkte sig dock ej länge utan svarade:

— Stränge herre, — sade hon med tilltvingad ödmjukhet — mitt lif kunnen I taga, ty det är i edra händer, — men —
fortfor hon och hennes ögon blixtrade — *aldrig min heder!*

Ett hånfullt leende spelade vid dessa Elins ord omkring Märten Grabos läppar. Sedan han gått ett par hvarf omkring salen, utan att fästa sig vid den af Jytta nu nästan halföppnade dörren, stannade han åter framför Elin, fixerade henne skarpt och sade med en ton, som tydligt röjde den vrede, som bodde inom honom:

— Du afslår således mitt anbud, som annars skulle göra dig rik och ansedd. Nåväl! Då vet jag en, som nog skall uppmjuka ditt motsträfviga sinne.

— Hvem är det? — sporde den unga flickan med tydlig räddhåga.

Under sin promenad omkring salen hade Märten Grabo varseblifvit den lyssnande Jytta, men gjorde ej då någon min af att han märkt henne. Hennes närvaro kom honom likväl nu väl till pass. Knappt hade också Elin gjort frågan, förrän Märten klappade ett par slag i händerna.

Dörren flög genast upp på vid gafvel och Jytta trädde hastigt in i salen.

— Der ser du henne, — utbrast fogden under det ett triumferande hånleende ånyo spelade omkring hans läppar. — I din vård, Jytta, öfverlemnar jag den här flickan. Du vet hvad du har att göra med henne.

Och när fogden uttalat dessa ord skyndade han ut ur salen för att höra efter orsaken till ett larm, som hade uppstått nere på borggården.

Vid första anblicken af Jytta ryggade den unga flickan baklänges, slog båda händerna för ansigtet och mumlade med förtviflad röst:

— Det är hon! Heliga jungfru, skydda mig, annars är jag förlorad.

— Se så, min engel, mitt lilla hjertegryn, — sade Jytta

med hänfull stämman, då hon blef ensam med den unga flickan, — kom nu så vill jag ledsaga dig till din kammare. Det är ett litet trefligt rum och jag skall nog sörja för att du skall trifvas der, min lilla rädda dufva. Ha, ha, ha!

Skymningen var redan i antågande när Sven och Tord anlände till Örby kyrka, belägen vid pass en fjerdedels mil öster om Viska å. Vid nämnde kyrka förenar sig vägarne från Borås och Svenljunga.

Trötta af den besvärliga marschen öfver en oländig mark, uppsökte de båda flyktingarne en halft förfallen lada, i afsigt att hvila sig en stund, men de hunno knappt inom den bristfälliga dörren, förrän byns invånare, trasiga och uthungrade gestalter, skrikande började löpa fram och tillbaka mellan kojorna.

— Hvad står nu på, — utbrast Tord och gick fram till dörren. — Juten måtte väl aldrig ha vågat sig hit!

Jo, det var förhållandet. En trupp på fem knektar hade brutit in i byn och begynte nu att husera enligt gammal vana. Byns innevånare drefvos tillhoppa som en fårscock och hotades med döden, om de ej togo fram allt ät- och drickbart.

— Vi hafva ej sjelfva något att äta, — ropade en liten gumma oförskräckt. — För ett par dagar sedan kom en flock af edra kamrater hit och tog allt hvad som fanns. Sedan dess ha vi svultit.

— Ja, Britta talar sanning, — ropade alla om hvarandra.

Danskarne anförare trodde likväl ej derpå, utan befallde sina knektar att noga undersöka hvartenda hus från golf till tak.

När Sven och Tord, hvilkas trötthet med ens var försvunnen, sågo de fem danskarne sorglöst skingra sig, hade de fattat sitt beslut.

Försigtigt smögo de sig fram till närmaste gård, dit de sett en ensam knekt, omgifven af skriande barn, begifva sig. Dansken höll just på att bryta upp en kista, den han trodde innehålla matvaror, då Tord smög sig på honom bakifrån,

grep honom i nacken och slungade honom så våldsamt mot ena väggen, att han förlorade sansen. Några ögonblick der-
efter var han säkert bakbunden.

Ryktet härom spred sig inom några ögonblick till by-
innevånarne och när Tord och Sven kommo ut från gården
omringades de genast, och mer än tio armar, som ännu ej för-
lorat all kraft, voro beredde att hjälpa till vid de öfrige jutarnes
tillfångatagande.

Sedan ytterligare två knektar blifvit tagne efter kort mot-
stånd, återstode likväl ännu två, deribland befälhafvaren. Desse
hade just nyss slutat undersökningen af gården och voro på
väg till kyrkan, när de plötsligt funno sig omringade. Åsynen
af de två med yxor beväpnade motståndarne, gjorde att knek-
tarne, som ej tillhörde det tappraste slaget, fälde modet och
gåfvo sig, sedan de först vexlat några hugg med Sven och Tord.

Det beslöts genast att de fängne knektarne skulle förvaras
öfver natten i den förut omnämnda ladan, men under färden
dit inträffade en händelse, som omintetgjorde detta förslag.

Tåget hade redan satt sig i gång, hån och smädelse från
byinnevånarnes sida haglade öfver de fängne knektarne; ja,
den lilla förut omnämnda gumman ryckte till och med jutarnes
befälhafvare rätt duktigt i skägget, för att ändå taga *någon*
hämnd, då hastigt en ryttartrupp sprängde fram. I spetsen
red en undersätsig man och hans klara ögon spejade oafslåligt
omkring åt alla håll.

Bland byns innevånare fanns en, som förut sett den under-
sätsige. Då han nu för andra gången fick se honom, utropade
han med jublande stämma, under det han svängde sin trasiga
mössa öfver hufvudet:

— Det är Engelbrekt, vår befriare!

Dessa ord verkade som en elektrisk stöt. Alla hufvud-
bonader flögo af och ett enstämmigt ihållande jubel helsade
befriaren.

Sedan denne af Tord fått höra hur det tillgått vid dan-
skarnes tillfångatagande, samt lyssnat till hans berättelse om
Mårten Grabos utpressningar, sade han:

— Varen vid godt mod, venner. Så snart jag fått Öresten och dess fogde Jösse Larsson i mina händer, och detta skall ske inom kort, vill jag helsa på Märten Grabo och ställa honom till räkenskap för hans elaka handlingar.

Engelbrekt hade spått sannt. Ett par dagar efter tilldragelsen i Örby by, eröfrades fogdenästat Öresten och jemnades med jorden.

Tord följde med Engelbrekt och blef upptagen i hans livvakt, der Sven förut hade plats. De båda vännerna hade ännu en gång förbundet sig att gemensamt arbeta på Elins befriande.

Det larm, som tvingat Märten Grabo att begifva sig ned på borggården, ökades ju närmare han kom skådeplatsen för detsamma.

Omringade af knektar, som med all makt använde käppar och knytnävar mot dem, slogo några tagna bönder förtvifladt omkring sig, allt under det de öfveröste fogden och hans knektar med de gröfsta skällsord de kunde uppfinna.

— Hvad vill det säga? — röt Märten Grabo och hans röst hördes tydligt öfver larmet.

Detta tystnade genast. En af Mårtens underbefälhafvare steg nu fram och sade:

— Nådige herre! Det här upproriska packet togo vi nyligen i Holareds by. Då jag skulle drifva in skatten satte sig bymännen till motvärn och sårade tre knektar. Jag måste då möta våld med våld, men kunde ej få mer än desse fem, emedan de andre lyckades att — — —

— Nu ljuger du som en inpiskad skälm, — afbröt den äldste af fångarne. — Du kom med din knekthop till Holared för att rövva ifrån oss det sista vi hade till vårt uppehälle. När du då ej fick så mycket du önskade, eländiga knektadjur, befalde du dina knektar att misshandla oss. Att vi då gjorde motstånd och — — —

Den frispråkige bonden hann ej tala till slut, förrän en

af de närstående knektarne gaf honom en »munfisk», så att han vacklade åt sidan och blodet sprutade ut ur mun och näsa.

Utän att på minsta sätt tillrättavisa knekten för hans råa beteende, utbrast Mårten Grabo, i det han vände sig till fångarne:

— I ären styfnackade menniskor, det har jag nog erfarenhet af, men jag känner också ett sätt att göra eder mjuka. Jens, — fortfor han till underbefälhafvaren, — låt dem smaka på hur det kännes att hänga i röken!

Danskarnes jubel vid åhörandet af denna omenskliga dom och böndernes förbannelser öfver sina plågoandar afbrötos plötsligt af detta djerfva rop:

— Du har länge gjort skäl för namnet bondeplågaren, Mårten Grabo, men snart torde ditt välde här vara slut, ty jag hörde i går att Engelbrekt ankommit till Öresten!

Denna underrättelse slog ned som en bomb framför Mårten Grabos fötter. Men i sin ilska sporde han ej den djerfve talaren, samme bonde, som nyligen fått »munfisken», vidare om Engelbrekt, utan skrek i stället:

— Verkställen genast min befallning, och låten dem hänga till dess de äro tillräckligt stekta!

Den trefliga kammaren, i hvilken den unga flickan, enligt Jyttas hånfulla utsago, skulle komma att trifvas så väl, var en fuktig och osnygg fängelsehåla i foten af det största tornet. Den lilla ån rann alldeles utanför muren och stanken från dess gyttjiga vatten trängde in i hålan genom gluggen uppe vid taket.

Då Jytta häftigt knuffade in Elin i fängelsehålan skrek hon med förbittrad stämma:

— Härifrån kommer du ej lefvande, så framt du ej går in på Mårten Grabos förslag. Sof nu godt, min engel; du ser att du har det så fint omkring dig som du kan önska. Ha, ha, ha!

Med dessa ord slog Jytta igen den tjocka ekdörren och lade en svår bom utanför densamma.

När den elaka qvinnan väl försvunnit kunde Elin andas något lättare. Med sorgsna blickar såg hon sig omkring. Fängelset var alldeles tomt. Icke ens så mycket som den uslaste halmbädd fanns att hvila sig på. De nakna väggarne dröpo af fukt och den från gluggen inträngande olidliga stanken gjorde att Elin måste hålla för näsborrarne för att ej storkna.

— Skall jag bli här några dagar, så är jag ett lik, — tänkte hon. — Heliga Guds moder, sänd mig snart räddning!

Trött som hon var och medtagen af ansträngningar, sjönk hon snart ned på den fuktiga marken. Hon kände ej dess kyla, ty sömnen tog med all makt ut sin rätt och snart slumrade hon lika godt i Oppenstens usla fängelsehåla som hon hade legat i sin egen säng i farfadrens hem.

Men innan hon slumrade in sände hon en from bön upp till den heliga jungfrun och hennes sista tankar, innan sömnen tillslöt hennes tunga ögonlock, voro hos farfadren och Tord.

I det klara skenet från det brinnande Öresten ordnade Engelbrekt om natten sin här och stälde utan dröjsmål färden mot Oppensten. Många af traktens innebyggare hade slutit sig till honom, så han led ingen brist på vägvisare.

För att så oförmodadt som möjligt öfverraska Märten Grabo innan denne hunnit vidtaga alltför vidlyftiga anstalter till sitt försvar, lät Engelbrekt sätta stark vakt öfver fångarne, och inplantade mer än en gång hos vaktarne, att de skulle med yttersta noggranhet se till att ingen enda af fångarne, ej ens den obetydligaste, skulle komma undan.

De fångne knektarne, bland hvilka munken Antonius också befann sig, hade blifvit inneslutne i ett träskjul ej långt ifrån det brinnande slottet. Vaktarne delade tienstgöringen sins emellan så, att halfva styrkan hvilade medan den andra hälften bestridde vakten. Derigenom kunde också vaksamheten bli större.

Men de hederlige bönderne hade ej tagit med i beräkningen, att listen kunde uträtta mycket mera än våld.

Ända från det Öresten belägrades hade pater Antonius varit betänkt på att smyga sig ut ur borgen för att underätta Mårten Grabo om den fara, som hotade honom. Men de snabba framsteg, som Engelbrekts här gjorde, hindrade honom från att utföra sin föresats. Men denna hade icke lemnat honom ens då han blef en fånge. Dag och natt grubblade han derpå och snart var föresatsen fast rotad hos honom. Sättet att utföra den rann ock snart upp i hans förslagna hjerna. Den lyckliga omständigheten, att han var född i Sverige och således talade språket utan brytning, bidrog också till att gynna hans flykt.

Då branden emot midnatt aftog och mörkret efterträdde det ljusa skenet, smög sig pater Antonius, smidig som en ål, ut genom den löst tillslutna dörren på skjulets baksida. Vakterna, som stodo några famnar derifrån och voro ifrigt sysselsatta med att diskutera händelserna under belägringen, märkte ej den längs skjulets vägg smygande munken.

Plötsligt stod han midt ibland dem och utbrast, under det han välsignande utsträckte sina armar öfver dem:

»*Pax vobiscum!* (Frid med eder)!»

Åsynen af den andelige, jemte den med salvelsefull röst uttalade välsignelsen förfelade ej att till en början göra ett mäktigt intryck på vakterna. De veko vördnadsfullt åt sidan, och pater Antonius gladde sig redan åt att vara fri, då en af bönderne utbrast, i det han fattade honom i kåpan:

— Hvarthän, fromme fader?

— Mitt kall likmätigt går jag för att bringa religionens tröst åt de behöfvande.

Pater Antonius gjorde härvid försök att befria sig från bondens tag, när denne, ännu hållande fast i kåpan, utbrast:

— För säkerhetens skull torde ni, fromme fader, uttala de ord, som skola bevisa om ni är svensk eller dansk. Säg efter dessa ord: Hvit häst i korgolf.

— Hvit häst i korngolf*) — upprepade pater Antonius med klar och tydlig stämma.

— Rätt uttaladt, vördade fader, — utbrast bonden. — Ni kan gå, ty ni är en af de våra. Förlåt oss likväl att vi — — —

— Stopp! Släpp honom inte ännu, — skrek en grof röst. — Jag anar satans arga list här. Håll säkert tag, Peter, medan vi se efter om den der munken, som Engelbrekt lade oss på hjertat att noga vakta, ännu är kvar inne i skjulet.

Och utan att invänta Peters svar skyndade vaktarne bort mot skjulet.

Under tiden hade det lyckats pater Antonius att framtaga en liten dolk, som han lyckats sticka undan i bältet.

— Släpp mig, min vän, — hviskade munken, som aldrasthelst ville bli fri utan att använda våld.

— När de andre komma tillbaka, — svarade Peter lugnt.

— Nå, då får du skylla dig sjelf om någon olycka drabbar dig, — hviskade pater Antonius ånyo, men nu med hotande stämma.

Till svar grep Peter honom i kragen under det han utbrast:

— Hå, hå! Jag hör nu att du är — — —

Längre kom ej bonden i sitt tal emedan pater Antonii dolk i detsamma begrofs emellan bondens refben. Utan att yttra ett enda ord sjönk Peter till marken. Pater Antonius var och blef försvunnen, hur mycket den i hast uppbådade styrkan än sökte efter honom.

VIII.

Då Elin omsider vaknade, förmådde hon knappt röra sig. Kölden och den starka fukten hade nära nog stelnat hennes

*) För att danskarne ej så lätt skulle kunna smyga sig undan, läto svenskarne dem uttala nämnde mening. De sade: hvid häst i korngulf, och röjde derigenom sin nationalitet.

lemmar. Hufvudet värkte och då hon till slut med ansträngande af alla sina krafter, lyckades resa sig upp, skymde det för hennes ögon så att hon måste stödja sig mot muren för att ej falla omkull. En yrsel hade bemäktigat sig hennes hjerna och det dröjde en god stund innan hon kunde få fram en enda redig tanke.

Den matta dagen, som föll in genom gluggen, tillät henne nu att närmare betrakta sitt fängelse, och en skälfning genomilade henne då hon upptäckte hur eländigt allt var omkring henne.

Under det hon, utan att nära nog veta hvad hon gjorde, gick omkring och kände på de af fukt drypande väggarne, liksom för att undersöka om hon möjligtvis skulle träffa på någon hemlig utgång, öppnades dörren och Jytta trädde in.

— Nå, hur har min lilla dufva sofvit i natt? — sporde Jytta elakt.

Elin svarade ej, utan endast stirrade på den hämndlystna qvinnan, liksom hade hon ej känt igen henne. Icke ens då hon upprepade sin fråga erhöll hon något svar. Vreden, till hvilken Jytta ej hade långt, fick nu makt med henne,

— Du vill ej svara mig! — skrek hon och fattade den unga flickan hårdt i armen. — Svara genast, annars — —

Jytta fullbordade ej meningen, utan visade i stället en liten skarpslipad dolk.

— Ja, det är så godt att du först som sist dödar mig, — utbrast Elin, som nu återfick hela sitt minne, — ty jag går aldrig in på fogdens nedriga förslag.

— Döda dig, — utbrast Jytta och skrottade vedervärdigt. — Nej döda dig vill jag inte, men jag skall märka ditt fina skinn, så att Tord skall tycka ännu mera om dig när ni träffas. Räck hit ditt kindben, min dufva, så skall jag rita ett vackert kors deri, och alla, som se det, skola tro att madonnan sjelf gjort detsamma, se så, var nu inte blyg, utan håll dig stilla.

Den förfärliga qvinnan grep i detsamma tag om Elins

långa hår och böjde med våld ned hennes hufvud, hvarefter hon närmade dolkspetsen intill hennes ena kind.

Fasan och förskräckelsen hade för ett par sekunder nära nog förlamat den unga flickan. Men i ett nu lemnade de rum för förtviflan och denna gaf henne både mod och krafter. Samlande hela sin styrka stötte hon med båda händerna Jytta så våldsamt i ansigtet och för bröstet, att hon utstötte ett skri af smärta, släppte taget tillika med dolken och tumlade baklänges mot muren.

Beslutsamheten att till det yttersta försvara sig mot den nedriga kvinnans angrepp hade nu fattat Elin. Hennes blickar nppäckte genast den lilla dolken och hon dröjde ej att rycka den åt sig.

— Kom nu, — ropade hon åt Jytta, som långsamt och stönande reste sig upp. — Jag fruktar dig ej längre.

Då Jytta såg dolken blänka i den unga flickans hand studsade hon i förstone tillbaka. Hon lugnade sig genast och utbrast, i det hon skyndade mot dörren:

— Jag ser att det icke har hjälpt, men du blir väl spakare när — — —

— Hvad är detta för ett tilltag, — hördes i detsamma en manlig stämma från dörren, och Mårten Grabo visade sig. — Hvem har gifvit dig dolken, flicka?

Elin omtalade hur den kommit i hennes våld.

— Gif mig den? — sade fogden.

— Nej, — svarade Elin och omslöt skaftet ännu fastare med sina fingrar.

Fogden tog ett par steg framåt för att rycka vapnet ur Elins hand, men hon vände det i blinken mot sitt eget bröst och utbrast:

— Förr, än ni får den, trycker jag in den här!

Då Mårten Grabo såg den djerfva, nära nog halft vansinniga beslutsamhet, som stod att läsa i den unga flickans ögon, ryggade han tillbaka. Sedan han besinnat sig några minuter, sade han till Jytta, som med ilska blickar åsåg uppträdet:

— För upp henne i öfversta tornkammareu och behandla henne ej så strängt.

Då Mårten Grabo kom ut på borggården mötte han sin underbefälhafvare Jens.

— Nå ha de blifvit spaka ännu? — sporde han.

— Två ha strukit med, — svarade Jens. — De kunde ej uthärda länge.

— Sådana stackare, — utbrast Mårten Grabo. — Annat var det med den bonde vi rökte i förra veckan. Han höll ut nära två timmar innan han kolade af. Är det den djerfve bondgubben, som — — —

— Nej, det är en seglifvad karnalje, — afbröt Jens. — Han hånar oss ännu lika som förut.

— Nå, så låt honom hänga kvar då, och tag ned de andre, — befallde fogden med likgiltig stämma.

Några minuter derefter framläpades två af de olycklige. De voro redan sanslöse och skulle säkerligen ej kunnat uthärda sina plågor många minuter till.

— Spola öfver dem med friskt vatten, — befallde Mårten Grabo, — och förvara dem sedermera väl.

Då fogden stod i begrepp att begifva sig in i borgen, väcktes hans uppmärksamhet af ett buller vid hufvudporten. En knekt kom genast framspringande och anmälde att en munk nödvändigt ville slippa in.

— Har han sagt sitt namn?

— Ja, herre. Han heter Antonius och säger sig komma från Öresten.

Då Mårten Grabo fick höra dessa båda namn bleknade han.

— Släpp genast in munken, — befallde han, — och för honom ofördröjligen upp till mig.

En half timme derefter visste Oppenstens besättning att Öresten låg i aska och att befrielsehären nalkades för att bereda den af Mårten Grabo försvarade borgen samma öde. Alla anstalter till försvar vidtogos. Fältslangarna ställdes upp,

spikarne hvässtes, yxorna slipades och nya pilar förfärdigades till bågarne. Mårten Grabo hade nemligen beslutit att svara sig i det längsta, kosta hvad det kosta ville.

IX.

Under det hufvudhären, anförd af Engelbrekt, gick rakt fram mot Oppensten, hade Tord fått en liten skara under sitt befäl för att göra ett ströftåg åt Torpa till, i akt och mening att söka fånga de jutske ströfkårer, som möjligtvis huserade der. Sven medföljde också.

Innersta meningen med tåget åt nämnde trakt var dock att uppsöka gamle Gorm om han lefde eller begrafva honom om han ännu låg qvar som död på valplatsen nedanför den lilla stugan på Näset.

Då truppen, som bestod af fentio väl beväpnade bönder, anlände till Häggsnäs, framskyndade en gammal halt gubbe och berättade att en trupp danskar, omkring tjugu stycken, för knappt mer än en timme sedan genomtågat Häggsnäs och styrt kosan utåt Näset.

— Och under det jag låg gömd i det der träskjulet, — fortfor gubben, — hörde jag knektarna prata vidt och bredt om att de skulle göra en påhelsning vid Torpa, men våga de sig dit, så kan jag lyckönska dem till att få huden så full med stryk, att de aldrig skola glömma det, — slutade gubben.

— Det var en besynnerlig väg de tagit, — utbrast Sven. — Hvarför inte heldre gå omkring.

— Det tordes de ej, — ty de måtte ha fått spaning på att Torpa-pojkarne äro dem till mötes från det hållet, — svarade gubben.

Sedan truppen rastat en stund i Häggsnäs, tågade den efter danskarne utåt Näset.

Den natt, som nu följde, var ljusare än de föregående

och var för den skull ej så särdeles gynsam för Tord, som ifrigt önskade att kunna taga hela danska styrkan till fånga. Han beordrade dock Sven att längs stranden smyga sig ned och dölja sig bakom videsnåret och erhöi han under sitt befäl halfva styrkan. Sjelf gick han så försigtigt som möjligt rakt på den lilla stugan.

Der inne var det ett lif som om en legion onda andar huserat der. De tjugo danskarne hade nemligen sammanträngt sig i det trånga rummet och drucko nu som bäst ur det öl, som de röfvat i traktens gårdar. Deras bekymmerslöshet var så stor, att de ej ens vårdat sig om att utsätta en enda post, ty de kunde aldrig ana, att bondehären skulle vara så nära dem. Truppens befälhafvare var densamme, som tagit Elin till fånga. Han hade ej glömt sin hämnd på Sven och detta var orsaken hvarför han med Märten Grabos goda minne dragit ut från Oppensten dagen förr än underrättelsen om Engelbrekts anmarsch kom dit. Han hade nu fått för sig att Sven dolde sig på Torpa, och han ville nu uppsöka honom der. Men först skulle de röfvade dryckesvarorna förtäras och den ensamt liggande stugan på Näset var i hans tycke en fullt lämplig lokal dertill.

Bredvid den till hälften förstörda spiseln låg en af sår och mattighet likblek gubbe, ständigt utsatt för jutarnes smådelser och misshandlingar. Vi igenkänna i honom gamle Gorm. Då han äntligen vaknat upp ur det medvetlösa tillstånd i hvilket han fallit då han krypande inkom i stugan, hade han sett om sina sår så godt sig göra lät. Intetdera af de tre sår han erhållit, var dödligt, men i förening gjorde de honom ej så liten smärta, och försänkte honom många gånger i vanmakt.

Hur hade det gått med Elin, Tord och Sven, och hur länge skulle han behöfva ligga här hjälplös, ett rof för den hunger och den törst, som nu på allvar började pina honom?

Ingen fanns som kunde besvara dessa hans tysta frågor.

Det tunga hufvudet hade sjunkit ned mot bröstet, ögonen slöto sig och den gamle var nära att på nytt falla i vanmakt, då ett buller utifrån kom honom att snabbare än vanligt upp-

lyfta hufvudet. Han trodde att det var vänner, som kommo för att söka honom och han ansträngde sig för att kunna ropa, då förskräckelsen med ens förlamade hans tunga när han i de inträdande knektarne igenkände danskarne. Skulle ej den sista villan bli värre än den första?

Danskarne befälhafvare och Niklas' bror igenkände genast Gorm.

— Jaså, du lefver ännu, din karnalje, — röt han och lyfte svärdet öfver den värnlöse gubbens hufvud. — Men, — fortfor han och grinade hånfullt, — jag skall väl först berätta för dig, att din vackra sondotter nu sitter i förvar på Oppensten.

Det var nära att denna tidning betagit gubben sansen. Han kämpade dock manligt emot vanmakten och behöll segern.

— Gud vare ändock lofvad, att hon lefver, — mumlade han för sig sjelf. — Den heliga jungfrun skall nog beskydda henne.

De inströmmande danskarne och det upptappade ölet gjorde att danske befälhafvaren, åtminstone för tillfället, glömde bort den sårade gubben. Men denna glömska varade icke länge.

— Hvad är det för en trasvarg, — utropade en af knektarne, som redan började att känna rusets inflytande.

— Hur har du kommit hit? — sporde en annan.

I detsamma rann en tanke upp i befälhafvarens hjerna.

— Ha, — utbrast han och vände sig till Gorm, som med bitter saknad måste se hur danskarne smorde kråset med de stulna matvarorna och ölet, utan att han tordes bedja dem om den minsta brödbit att släcka sin hunger med, eller ens en droppe vatten att dermed stilla sin törst. — Jag har ju alldeles glömt bort att du är från Månstad, gubbe. Du kan gifva mig upplysningar om Sven, som slagit ihjäl min bror, och du måste gifva mig dem, — tillade han hotande.

Gorm, som ej ansåg nödigt att tiga, svarade med matt stämma:

— Nog känner jag honom, men hvar han nu finnes, det vet jag ej.

Gorm talade här ej någon osanning. Hans svar retade likväl dansken och en skur af skällsord blef följden. Gorm var dock temligen lugn så länge jutarne ej skredo till våldsamheter.

Men ej heller dessa uteblefvo länge. Allt eftersom ruset steg dem åt hufvudet blef deras lynne vildare, och snart började åtskilliga föremål att hagla omkring Gorms öron. Men den gamle sade ej ett enda ord. Med sin ena friska arm afvärjde han slagen så godt han kunde. Detta uppretade danskarne ännu mera. En af knektarne fattade tag i en yxa för att dermed krossa den gamle, värnlöse gubbens hufvud, men i samma ögonblick hördes ett hvinande ljud och en pil borrade sig in i danskens nacke. På samma gång ljöd utifrån ropet:

— Död åt jutarne. Låt ingen enda komma undan med lifvet!

De rusige danskarne hade knappt tid att fatta sina vapen, förrän de lågo blödande på stugugolfvet. Några bröto sig ut och bland desse befälhafvaren, men de kommo ej långt, förrän de möttes af Svens tillskyndande styrka.

— Der står min broders baneman, skrek danske befälhafvaren och rusade på Sven. Jag känner väl igen dig!

— Ja, jag slog den skurken till döds, emedan han ville kränka min hustru, utbrast Sven och lyfte yxan. Akta dig, jute, för denna. Den biter hårdt.

Men blind af faran rusade dansken fram. Ett par hugg vexlades och derefter låg han liflös utsträckt på marken.

Ingen enda af fogdens knektar kom undan med lifvet, så stort var böndernas raseri mot sina hotande plågoandar. Sedan de döda kropparne blifvit kastade i sjön, der de sedermera aldrig hittades, lades Gorm försigtigt på en för tillfället förfärdig bår, hvarefter marschen till hufvudstyrkan anträdde.

XI.

Omgifven af några af sina höfdingar satt Engelbrekt i ett för honom särskildt uppfördt tält och höll ett slags krigsråd. Hela slottet Oppensten var omringadt af bondehären, och så stark var inspärningen, att icke ens en katt skulle kunnat osedd smyga sig ut från borgen.

— Den här belägringen börjar att draga ut på tiden, sade den förste höfdingen och betraktade frågande befriaren.

— Det tyckes så, menade Engelbrekt temligen likgiltigt, men jag förmodar väl att den snart skall vara slut.

— Jag tycker att försvaret redan har börjat blifva lamare, sade den andre höfdingen.

— Ja, inföll den tredje, om vi i morgon storma skall nog segern vara vår.

— Jag vill helst undvika all onödig blodutgjutelse, utbrast Engelbrekt, och om vi gifva oss till tåls ännu ett par dagar, så är jag säker på, att Mårten Grabo är tvungen att gifva sig.

— Hvad ämnar du sedan göra med borgen? sporde den förste höfdingen.

Till svar pekade Engelbrekt under tystnad åt det håll Öresten var beläget. Alla förstodo meningen och nickade bestyrkande åt hvarandra.

Just som krigsrådet skulle åtskiljas syntes en underhandlare komma ut från borgen. Han infördes genast till Engelbrekt, som befalde att höfdingarne skulle vara kvar.

Danskens högmodiga later och stolta uppträdande behagade ej Engelbrekt. I skarp ton sporde han därför:

— Hvad är ditt ärende? Säg det fort, ty vi hafva ej tid att spilla många ord på din sprättiga lekamen.

Detta tal förbluffade till en början dansken, men han sansade sig genast och sade:

— Mårten Grabo, konung Eriks tjenare och höfding på detta slott och län, låter helsa dig, Engelbrekt Engelbrektsson.

Han begär fritt aftåg för sig och besättningen och vill, mot det att han får medföra sin egendom, öfverlemnna Oppensten i dina händer.

När dansken slutat och sjelfbelåtet strök sig öfver munnen, reste sig Engelbrekt och hans ögon flammade af vrede, då han svarade:

— Märten Grabo måste gifva sig med sin besättning på nåd och onåd. Hans fräckhet att vilja medtaga de egodelar han röfvat från denna trakts befolkning, förtjenar att han behandlas som en stråtröfvare och eländig stigman. Det enda jag kan tillförsäkra honom, är att han och hans knektar skola få behålla lifvet med vilkor att de genast begifva sig öfver gränsen, som här ej är så aflägsen. Gå och säg din herre detta.

En skarp rodnad sprang upp på danskens kinder då han oförsigtigt nog inföll:

— Fruktar du då ej vår gemensamme herre och konung eftersom — — —

Längre kom ej dansken i sitt tal.

— Tig! röt Engelbrekt och stampade häftigt i marken. Alla höfdingarne sprungo i det samma och lade händerna på sina svärd. Dansken fann nu för godt att aflägsna sig.

Då han trädde inom slottets port möttes han genast af Märten Grabo.

— Nå, hur aflopp det, sporde han med en viss ängslan.

Sedan budbäraren förkunnat Engelbrekts svar, sänkte den stolte Märten Grabo hufvudet och mumlade för sig sjelf, under det han våldsamt kramade fästet på sitt stora slag-svärd.

— Nog har jag stridit i främmande land, men aldrig har jag varit utsatt för en sådan nesa, att behöfva gifva mig fången åt en oordnad bondhop, den jag skulle skingra som agnar för vinden, om jag hade dem på fria fältet. Men det måste ske så. Borgen kan ej hålla sig många timmar till emedan alla våra lifsmedel äro slut. Hur skall jag dock få mina egodelar i säkerhet? Jo, nu vet jag. Pater Antonius,

som är så slug, skall få lasta dem på en båt och föra dem uppåt ån. Han skall nog inbilla bönderna att det är kyrkans tillhörigheter, och dem våga de ej röra.

Sedan han derefter fått munkens löfte om bistånd, fördes Märten Grabos guld och silfver ned i en liten farkost i hvars förstam ett träkors med en klumpig kristusbild på uppställdes, och skatterna täcktes väl öfver. Derefter afsändes en annan budbärare, att förkunna slottets öfvergång.

Tidigt följande morgon uppstälde Engelbrekt sin tappra här och tågade närmare Oppensten, från hvars murar icke ett skott lossades, ett tecken till att Märten Grabo hade allvar med sin kapitulation.

Bland de yttersta på högra flygeln befunno sig våra vänner Sven och Tord. De stodo nu vid målet, men glödde ändock af oro öfver det öde, som under dessa dagar möjligtvis drabbat Elin. Tord var isynnerhet orolig och han tyckte det vara en hel evighet innan det förunnades honom att rycka in i slottet.

Han stod just i begrepp att skynda till Engelbrekt för att utverka sig tillstånd att få vara bland de förste, som bröto sig in, då Sven i detsamma gjorde honom uppmärksam på en hvit duk, som svängdes af och an från hufvudtornets öfversta fönsterglugg. Duken svängdes endast några gånger, derefter försvann den.

— Det var ett tecken från Elin, utropade Tord nästan utom sig. Kom, Sven! Hon är antagligen i fara och vill på detta sätt påkalla hjälp. Kom! För den heliga jungfruns skull låtom oss skynda!

Och utan att bekymra sig om Engelbrekts tillåtelse skyndade de båda vännerna fram mot porten. Det gick visserligen långsamt för dem att komma fram, men hur mycket de bråkade och arbetade, så lyckades det slutligen. Pustande och öfverhöljde af svett befunno de sig omsider på borggården,

der en del af knektarne stodo färdiga att nedlägga vapen, medan en annan del lopp som en skrämde fårscock omkring, sökande att i sina fickor gömma så mycket af värde de kunde komma öfver.

Tord och Sven hade snart funnit reda på ingången till hufvudtornet. Knuffande omkull ett par svärjande jutar, ilade de hastigt uppför de halfmörka, branta och smala trapporna.

Plötsligt stannade Tord. Ett anskri af en qvinna trängde fram till hans öron. Han störtade fram, ty han igenkände Elins röst, men hastigt tog en dörr emot.

Den hastiga fart, med hvilken han törnade emot dörren, hade så när som på ett hår störtat honom baklänges utför trapporna igen, då hans död skulle varit säker, men lyckligtvis stod kamraten bakom och hindrade fallet.

— Jag hörde Elins röst, stönade Tord. Hon är der inne. Hjelp mig att spränga dörren!

För två väldiga yxhugg sprang den i stycken.

XII.

Då Jytta fick höra att Märten Grabo hade uppgifvit slottet och såg de engelbrektska skarorna komma för att taga detsamma i besittning, intogs hon af ett sådant raseri, att hon nära nog spottat borghöfdingen rakt i ansigtet. Sedan hon en stund gifvit fritt lopp åt sin ilska rusade hon nästan utan besinning upp till öfversta tornkammaren, dit hon på Mårtens befallning varit tvungen att föra Elin.

Under färden uppför de långa trapporna hann hon dock sansa sig så pass mycket, att hon kunde visa ett någorlunda lugnt ansigte då hon steg in i tornkammaren.

Så snart Elin, som stod vid gluggen och med klappande hjerta åsåg hur befrielsekåren närmade sig slottet, varseblef

Jytta, framtog hon obemärkt den lilla dolken och gömde den i klädningsärmen.

— Det är ett ovanligt skådespel du betraktar, utbrast Jytta och närmade sig, under sken af vänlighet, den unga flickan. Men hon stannade tvärt, då Elin sträckte emot henne dolken med dessa ord:

— Ett steg till och du har denna i ditt bröst.

Att nu springa ned efter vapen fanns ej tid; Jytta måste för den skull använda något annat medel.

Hon låtsade därför vara djupt ångerköpt öfver sitt fordna beteende emot den unga flickan, och bad henne till och med om förlåtelse. Elin hörde en stund under tystnad på hennes pladder och då Jytta slutat sade hon:

— Nog är ditt tal vackert och fagert, men om hjertat ligger på din tunga, det kan endast Gud afgöra. Jag har en gång sagt dig hvad du har att vänta om du kommer mig för nära.

Det var nära att Jytta visat sig i sin rätta gestalt. Hon kunde dock tygla sig ännu en stund. För att afleda Elins uppmärksamhet började hon syssla om bädden. Och så gingo några för både Elin och Jytta långa minuter förbi.

Den unga flickan hade tillfyllest genomskådat Jytta och hon föresatte sig att vara på sin vakt. Knappt en enda sekund lemnade hon den elaka käringen ur sigte.

Denna hade, under det hon låtsade styra och ställa, aflägsnat sig till bortersta delen af rummet. En händelse, den Jytta minst kunde ana skulle komma henne till hjälp, inträffade dock.

Bland alla de menniskor, som krälade utanför slottsmurarne, tyckte sig Elin, som hade skarpa ögon, känna igen Tord. Glömmande den försigtighet, hon borde iakttaga, ryckte hon den hvita duken från hufvudet och svängde den ut genom fönstret.

En blixst af demonisk fröjd syntes i Jyttas ögon. Hon tog ett språng och stod med detsamma bakom den unga flickan. Men då hon skulle rycka dolken ur Elins högra

hand misslyckades det; dolken gled dock under figurarne och störtade ned på slottstaket.

— Bort med skynket, skrek Jytta och ryckte till sig duken så att den brast sönder. Nu är du i mina händer, min lilla dufva, och nu skall du ej så lätt undkomma mig.

Med dessa ord grep hon tag i Elins hår och ryckte omkull den unga flickan på golvet. Derpå kastade hon sig öfver henne och försökte att med sina knotiga fingrar omfatta hennes strupe.

Förtviflan gaf Elin sådana krafter, som hon förr aldrig egt. Två gånger afkastade hon sin fiende, men denna störtade åter, ännu ilsknare, öfver sitt byte. Redan kände hon sina krafter betydligt aftaga och redan närmade sig Jyttas knotiga fingrar ånyo hennes strupe. Hon såg sig förlorad och tillslöt ovilligt ögonen. Den förfärliga belägenhet, i hvilken hon befann sig, gjorde att hon nära nog förlorat sansen.

Men i dessa ögonblick, då döden väntade henne, öppnades dörren och Mårten Grabo störtade in. Att med ett enda tag kasta bort Jytta var ett ögonblicks verk.

— Jag har ej satt dig att vakta öfver henne för att du skulle tillfoga henne döden, röt borghöfdingen. Hjelp mig nu fort att binda henne, så föra vi henne sedan ned i båten till pater Antonius. Ännu hafva vi tid på oss.

Med dessa ord ryckte han till sig ena hälften af hufvudklädet för att stoppa i Elins mun och dymedelst qväfva hennes skri.

Men detta hade sig ej så lätt. Elin gjorde förtvifladt motstånd en ganska lång stund. Då hon slutligen dukade under för fogdens och Jyttas förenade bemödanden, uppgaf hon det hjertslitande anskriet.

Det yxhugg, som Tord riktade mot fogdens hufvud, då han störtade in genom den sönderslagna dörren, lyckades Mårten Grabo att undvika. Hastigt som blixten kastade han sig ut genom dörren och försvann nedför trapporna, utan att hvarken Tord eller Sven vågade följa honom.

Utan att bekymra sig om Jytta, som förskräckt lupit bort och gömt sig i tornkaumarens mörkaste vrå, nedburo Tord och Sven den halft vanmäktiga Elin. Då första trappan var tillryggalagd, tog Sven hastigt fram ett eldstål och inom kort hade de brännbara ämnen, som voro förvarade under och bredvid, fattat eld.

— Jag vet att Engelbrekts mening är att förfara med detta fogdenäste på samma sätt, som med Öresten, utbrast han, och det qvittar nog lika på hvilket ställe det antändes.

När de voro i nedersta trappan hördes uppifrån ett hjertslitande anskri och straxt derpå ett vildt hänskratt. Det kom från Jytta. Då hon skulle smyga sig ned, möttes hon af en qväfvande rök, som dref henne tillbaka. Den förfärliga vissheten att bli lefvande innebränd, beröfvade henne genast förståndet. Vildare än hon förut varit, rusade hon fram till den lilla gluggen, och försökte tränga sig ut derigenom, men fåfängt.

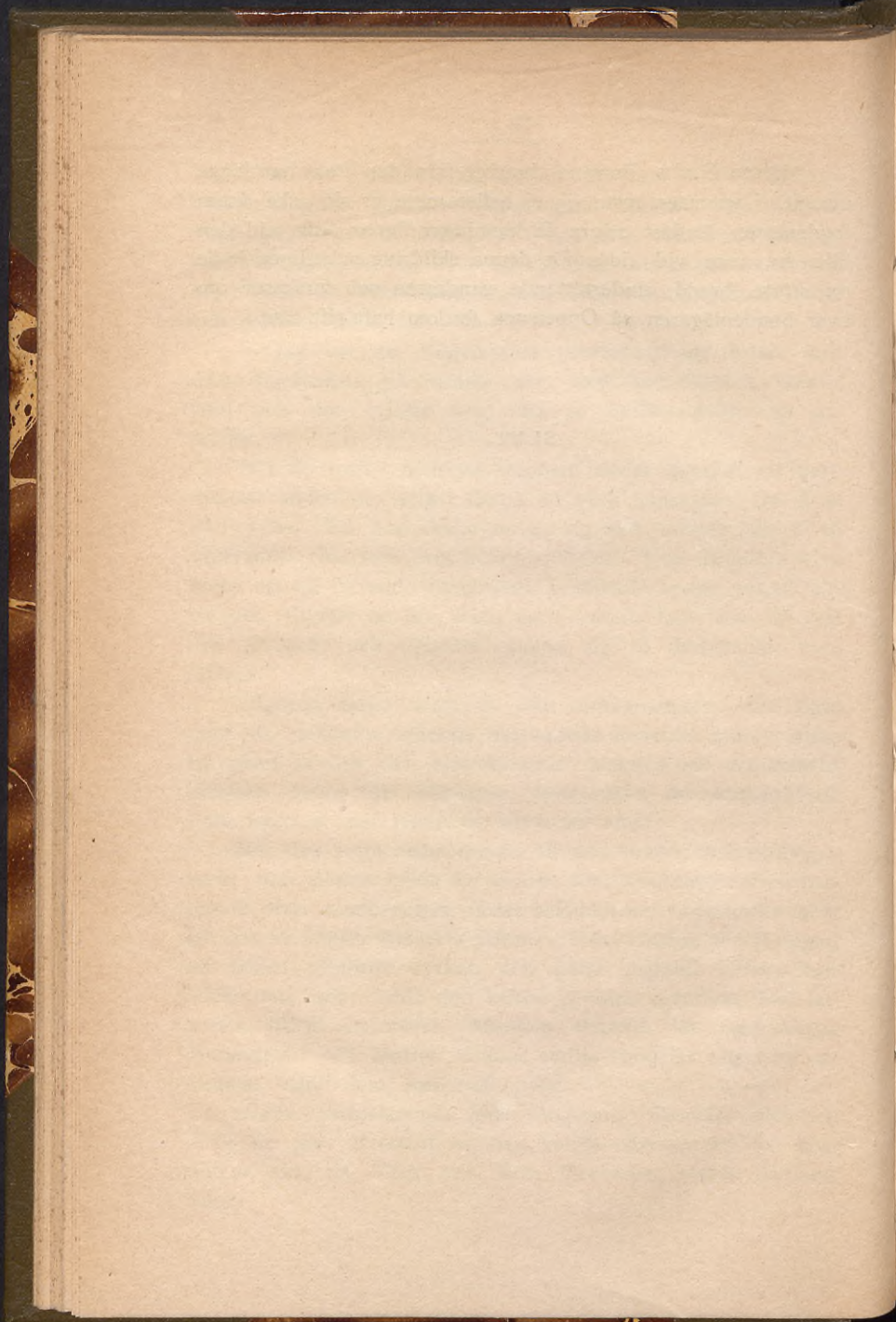
Lågorna slogo snart ut från tornkammaren. En stund sågo de nedanför stående ett hemskt förvidret anlete; ännu en gång hördes det hjertskärande anskriet och det hemska skrattet, derpå blef allt tyst. Den elaka och hämndlystna Jytta fanns ej mer bland de lefvandes antal.

När den trupp, som omgaf Märten Grabo, hvilken Engelbrekt haft största möda att skydda för böndernas raseri, passerade öfver vindbryggan, fästes befälhafvarens uppmärksamhet på den af korset utmärkta båten. Trots Grabos försäkringar, att lasten tillhörde kyrkan och pater Antonii förbannelser öfver den, som rörde den heliga kyrkans egendom, blef farkosten likväl undersökt. Munken släpptes lös med skarpa förmaningar och Märten Grabos stulna egodelar togos för att fördelas bland dem, som tagit bytet.

Gorms tillfrisknande gick långsamt. Omsider blef han dock så pass återställd, att han kunde närvara vid den högtidliga akt, då Tord och Elin förenades genom kyrkans band.

Mårten Grabo försvann derefter från den trakt han länge utsugit. Oppensten reste sig ej heller mera ur sin aska såsom fogdenäste. Endast några få lemningar finnas ännu vid den lilla ån, som vid tiden för denna skildring säkerligen hade en större bredd, underrättande vandraren och forskaren om hvar bondeplågaren på Oppensten fordorm haft sitt säte.

SLUT.

PÅ KAPARESTRÅT.

ROMANTISERAD SKILDNING

FRÅN

KARL XII:s TID.

AF

J. O. ÅBERG

STOCKHOLM
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG
1885.

STOCKHOLM
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET
1885.

I.

Ah, vet hut, pojke! Nej, aldrig i lefvande lifvet har jag hört maken! En sådan evinnerlig odåga, en sådan der ömklig trashank som du, kommer och friar till min enda dotter, som efter min död får hela Spekedal med tillbehör och dertill allt hvad jag samlat på kistbotten och så — — —

— Yfs lagom, Jan Persson. Det kan på sistone gå baklänges äfven för er!

— Baklänges för mig, — skrek den myndige och högmodige bonden Jan Persson, egare till Spekedal, en rätt ansenlig gård straxt söder om Odensala kyrka, belägen något mer än ett tusen alnar från Odensala — eller som den också kallades, Kungsbackafjärden, samt ungefär en half mil i sydvest från den lilla staden Kungsbacka. — Baklänges för mig, — fortfor han med stigande vrede, under det hans tunna, skägglösa läppar drogos till ett föraktligt småleende. — Ne-*ej*, du, förr skall du bli skeppskapten och — — —

— Det är väl inte så omöjligt, — afbröt Börje, så hette den unge man, med hvilken den stormodige Jan Persson tvistade, och det låg en djup trovärdighet både i hans uppsyn och hans uttalade mening. — I krigstid kan hvad som helst inträffa, det har prosten sagt.

— Ha, ha, ha, — skrattade Jan Persson med föga dold ilska, då han varseblef det orubbliga lugn, som besjälade den unge fiskaren. — Nog vore du för din nosighets skull värd ett duktigt kok stryk, och det ska' du nog få med tiden.

— Ja, det går ju an att försöka, — inföll Börje med samma tonfall som förut.

Jan Persson var ingen klen karl i fråga om slagsmål, det hade han flere gånger ådagalagt. Men, allt sedan Börje vid

jultiden varit i nappatag med en väldig och gammal nalle, som råkat förirra sig ända ned till Fjärdskogens mörka gömslen, och lyckats fälla honom död till marken, ansåg Jan Persson klokt nog för rådligast att betänka sig mer än en gång, innan han vågade mäta sig med den, som besekrat de nordiska skogarnes lurfvige konung. Han lyckades också att lägga så pass tungt band på sin vrede, att han med temligen lugn stämman kunde utbrista:

— Ja, ja, blir du en gång skeppskapten, så — — så — — kan hända att — —

Han fullbordade ej meningen, utan nickade endast knappt märkbart, samt aflägsnade sig genast med stora steg mot hemmet. Hunnen några steg inom gårdsgrinden, vände han sig om och knöt ena handen mot den plats, der han haft sitt samspråk med Börje. Härunder utbrast han halfhögt:

— Gå ut i kriget, du! Gerna för mig. Jag hoppas att då aldrig mera få återse dig. Odensala vackraste och rikaste flicka skulle gifta sig med en sådan trashank som du! Nej, aldrig!

Först när Jan Persson försvunnit bakom en af den smala gångstigens krökningar, kom Börje till sig sjelf igen.

— Jaså, det var vilkoret för att jag skulle få Malin, — tänkte han för sig sjelf, under det han med dröjande steg vandrade ned mot den så kallade Prestbron, som erhållit sitt namn deraf, att Odensala prestgård ligger endast något mer än fem hundra alnar derifrån. Vid denna bro hade han förtöjt sin lilla båt, den förnämsta egendom han hade näst den lilla efter föräldrarne ärfda stugan vid foten af det gamla fästet Hunehals på andra sidan fjärden.

Han satte dock ej kurs på hemmet, utan styrde för en temligen frisk bris rakt på Kungsbacka.

II.

Norra delen af Odensala- eller Kungsbackafjärden heter Tölöfjärden. Dess fortsättning är Kungsbackaån, som efter ett lopp af något öfver två tusen alnar förgrenar sig i Söderån. Just i den kil, som uppstår af denna utgrening, ligger staden Kungsbacka. Den kallades i forntiden än Aranaes, än Kongsback och var under de strider, som för mera än ett halft årtusende sedan fördes mellan svenskar, normmän och danskar, af ganska stor betydighet, i följd hvaraf den också hade helt annat utseende än i våra dagar. År 1256 blef staden nästan helt och hållet förstörd af normmännen, dock utan att dess betydelse derigenom förringades.

I närheten af spetsen af den vinkel, som Kungsbacka- och Söderåarne bildä vid sitt sammanflöde och der den så kallade Skansen var belägen, hade den af hela staden kände gamle skepparen Anders Myra sin bostad. Han gjorde i högsta grad skäl för sitt namn, ty bittida och sent låg han med sitt fartyg ute och sqvalpade kring hafven, det måtte vara hurudant väder som helst. Med sin lilla snabbseglande esping, såsom den tidens skärgårdsjakter benämndes, seglade han icke allenast utåt Bohusläns, Hallands och Skånes kuster, utan vågade sig till och med in i Östersjön och ut på det stormiga Kategatt. Gubben Anders Myra var ingen backhare han, när det gällde att våga en dust med det vredgade hafvet, der hans ovanliga skicklighet i förening med »Måsens», så hette jakten, solida byggnadssätt alltid behöllo segern.

Under dessa sina färder, som ibland kunde utsträckas till hela månader, var den unge fiskaren Börje honom vanligtvis följaktig, hvadan äfven han fått grundligt lära sig hvad till det svåra och farliga sjömansyrket hör.

Men på några månader hade gubben Myra ej varit ute till sjös. Fördenskull blef han knarrig och misslynt och tälde knappt sig sjelf. »Måsen» låg med beslagna segel i närheten af Uddholmen utanför Kungsbackaåns utflöde i Tölöfjärden,

der gubben i många år haft ankarplats, och när stormen började hvina, började också »Måsen» att rycka på förtöjningen, liksom vredgad öfver att han ej fick ıla i kapp med fiskmåsarne öfver de skummande vågorna. Och när då gubben Myra, som nästan hvarje dag besökte sin högsta jordiska stolthet, den vackra jakten, hörde hur det suckade i dess skrof och liksom jemrade sig öfver den långvariga overksamheten, då suckade äfven han och anträdde hemfärden ännu mera misslynt.

Samma dag som Börje hade sitt samtal med Jan Persson och derefter satte kurs från Prestbron på Kungsbacka, syntes gubben Myra i sällskap med ett par gamla sjöbussar af samma skrot och korn som han sjelf, komma gående öfver den bro, som straxt söder om staden leder öfver Söderån. Gubben var nu på hemvägen från ett besök hos »Måsen». Sitt sällskap hade han nyss träffat.

— Du ser ännu lika mulen ut som ett ovädersmoln, — utbrast Thorkel, sedan han duktigt-skakat hand med Myra.

— Inte att undra på, — utbrast Lars Seved. — Ännu har ju inte »Måsen» fått sträcka sina vingar till flygt,

— Du talar sanning, — menade gubben Myra buttert. — Om bara den fördömde juten vore borta, så skulle det inte längre tryta salt hvarken i sta'n eller på landsbygden, det lofvar jag.

— Men, ned till Örekrog*) borde det väl inte vara så svårt att smyga sig? — inföll Lars Seved och betraktade nyfiket gubben Myra.

— Nå, då kan *du* ju försöka då, — svarade denne, om möjligt ännu buttrare än förut. — Men, inte vill *jag* råda dig dertill, — fortfor han något mildare, — ty allt sedan kung Carlo klädde dansken har denne ett ondt öga till oss, det kan du vara säker på.

— Åh, hvad anbelangar det onda ögat, så har han nog haft det länge, det har prosten i Odensala sagt, och han har nog reda på hvad han pratar, — inföll gubben Thorkel.

*) Så hette fordom Helsingör och bar detta namn ännu under Kristian I:s regering.

— Odensalaprosten är nog en lärd herre, — svarade Anders Myra, under det han betänksamt tog sig om hakan, — men — — men — —

— Ut med hvad du har på hjertat, — brummade Thorkel. — Du vet bestämdt mera än både Lars och jag, det ser jag på dig.

— Jo, jo, det kan nog hända det, — menade gubben Myra och for med ena avviga handen öfver pannan. — Jag hörde i går besynnerliga rykten inne i sta'n.

— Fram med dem då, — halfskrek Lars Seved och såg ohyggligt nyfiken ut.

— Ja, fram med dem, — repeterade Thorkel med samma uttryck i sitt anlete.

Sedan gubben Myra funderat en stund, utbrast han:

— Kungen skall, säges det, utfärda kaparebref åt hvem som helst.

— Är det sannt, det? — sporde Thorkel och gjorde stora ögon.

— Ja, visst är det sannt, — utropade Anders Myra, och gjorde nästan större ögon än Thorkel. — Tror du att *jag* ljuger?

Det hördes på tonfallet i den gamle hederlige fiskarens röst, att han kände sig högligen förnärad. Han yttrade fördenskull ej ett enda ord, förrän han kommit in på Norra Torggatan och fick syn på den ansenliga folkmängd, som var församlad der. Då utropade han och pekade på en ryttare, som med stolta later tumlade sin häst bland de gapande och undrande kungsbackaborna:

— Se på den der! Han är kanske det budskap, som kungen skickat oss, och som prosten talte om i förgår.

— Alls inte otroligt, svarade Lars Seved. — Hör, nu börjar han prata.

— Och så ta'r han upp ett bref, — fortsatte Thorkel.

— Kungens bref troligtvis, — menade Thorkel. — Låt oss gå närmare.

III.

Den naturliga likgiltighet, som vanligtvis plägar förekomma i småstäder, fanns också i Kungsbacka. Den hade varit långvarig och till en viss grad försoffande, men afbröts plötsligen derigenom att en trumpetare, som i forna tider kallades »luredränk», och som brukade föra med sig angelägna bud från konungen eller regeringen, sprängde in på torget. Hans »luretoner» kommo de närbelägna husen nära nog att darra och deras innevånare att högljudt undra öfver hvad som nu stod på färde.

Stadens hundar opponerade sig också mot den man, som i deras tycke så oförsynt störde deras »säkerhetssömn», och ett par gamla käringar började äfven samtidigt att med sina gälla röster utstöta:

— Herre Jesses, hvad står på? Är juten här?

Rak som en pinne i förströstan på sitt embetes vikt red emellertid trumpetaren fram till midten af torget, satte åno sin trumpet till munnen och frambragte en lång och ömkligt klagande ton.

Följden blef att män, qvinnor och barn, skyndade upp till torget allt hvad tygen höllo. Här uppfördes nu många omvexlande scener, de flesta af tragikomiskt innehåll.

Sedan ryttaren tumlat om med sin häst några hvarf öfver torget, höll han ändteligen stilla och uppdrog med en mine, som tydde på, att hans ärende var ej så litet viktigt, ett stort pergament, det han räckte till den närvarande skolläraren med begäran att få det uppläst, emedan han sjelf icke förstod den konsten.

Skolläraren var icke heller mycket läskunnig, men sedan han en stund stafvat igenom plakatet, började han sitt haccande föredrag.

Plakatet innehöll en uppmaning till alla, som egde större eller mindre fartyg, att bemanna och bevåra dem samt gå till sjös och uppbringa ryska, danska, engelska och holländska

handelsskepp, eller med andra ord sådana, som gjorde resor till de stater, med hvilka Sverige var i krig. Stora förmåner utlofvades och ordentliga kaparebref kunde få hemtas hos de särskilda landskapens guvernörer. Skrifvelsen slutade med den harangen, att såväl konungen som rådet voro förvissade om, att kustbefolkningen nog skulle göra allt hvad den kunde, för att tillfoga landets fiender skada.

Under det Anders Myra och hans kamrater med en viss andakt lyssnade på uppläsningen, anlände Börje till stället. Han varseblef genast den gamle skepparen och närmade sig oförmärkt den plats, der han stod.

Då skolmästaren slutat uppläsningen, skrek ryttaren under det han svängde sin väldiga pamp öfver hufvudet:

— Lefve kung Carol!

Ett dånande hurrarop beledsagade dessa ord. När skriket ändteligen slutat, lade Börje sin ena hand på Anders Myras axel och utropade så högt att alla de församlade hörde det:

— Rusta ut »Måsen» i rödaste rappet, fader Myra. Jag följer med och — —

— Det var en duktig pojke, — afbröt ryttaren och lät sin häst göra några svängningar, så att en massa nyfikna barn och käringar, som trängt för långt fram, skrikande skingrade sig åt alla håll, — Om alla hade detta sinnelag, sklule snart ingen jutsk, engelsk, rysk eller holländsk galeja mer kunna våga sig ut. Ni må också tro, att det finnes många goda kap att göra, ty ännu är det ej ondt om köpmansskepp, lastade med dyrbara varor.

— Ja, du sa', ett ord så godt som två, — utbrast Anders Myra och gaf Börje ett kraftigt handslag. Derefter vände han sig till Lars Seved och Thorkel och sporde:

— I följn med?

— Topp! Du sade't, — menade Thorkel. — Nog följer jag med alltid.

— Jag också, — bedyrade Lars Seved.

— Men fort måste det gå med utrustningen, — föreslog Börje.

— Hvad tror du Malin skall säga om det här? — sporde Anders Myra och betraktade forskande den unge fiskaren.

— Hon får säga hvad hon vill, — svarade denne med låg stämma. — Det är just för att vinna henne, som — —

— Och den högmådige Jan Persson, — afbröt nu Thorkel.

I stället för att direkt svara, omtalade Börje sitt möte kort förut med spekedalaren och relaterade det samtal han haft med honom.

— Jaså, blåser vinden från det hållet, — brummade Anders Myra. — Nåja, då är ditt beslut det aldrig klokaste. Måtte Jan få skam af sina ord och du heder af dem.

Från den dagen var Anders Myra ej mera lik sig. Han blef liflig som en pojke och arbetade oförtrutet på »Måsens» utrustning. Hugg-, stick- och skjutgevär anskaffades och ett par nickhakar, som placerades, den ene i förstäfven, den andre i aktern, gjorde den snabbseglande båten till en ej föraktlig motståndare.

Ändteligen kom dagen för afresan. Efter ett möte med Malin, då Börje åter mottog nya försäkringar om hennes trohet, skyndade han in till staden. Mycket folk hade samlat sig för att åse »Måsens» afresa, och när seglen spändes af den starka nordliga vinden och jakten gled ut i Tölöfjärden, kunde de djerfve kaparne länge höra de hurrarop, som följde dem.

När »Måsen» passerade tätt förbi Prestbron, stod Jan Persson på densamma. Han såg hur Börje till afskedshelsning svängde sin mössa, och hötte tillbaka med sin tjocka rönnpåk, under det han mumlade:

— Om du aldrig komme tillbaka, skulle det vara för mig en stor glädje.

Från skogsdungen längre upp följde Malins tårade ögon den bortilande jakten. Men hvarken fadren eller Börje kunde se henne.

IV.

Stormen hven med ohygglig makt öfver Kattegat och bränningarne kring de namnkunniga och farliga Pater Noster-skären, belägna ej långt i nordvest från Marstrand, fräste och skummade och syntes redo att när som helst vilja uppsluka den eller de seglare, som olyckan eller våghalsigheten förde ned till dem.

Det var den skarpa nordvestliga stormen, som vräkte Kattegats vattenmassa mot denna utpost af öar och skär.

En af de vestligast belägna och på samma gång största öarne i den förut nämnda gruppen heter Måge knobbar. I en af dess små vikar låg en mindre galejans förtöjd, under afvaktan på, att stormen skulle aftaga, så att den kunde våga sig ut till sjös igen. Galejans besättning hade visserligen sökt förtöjningsplatsen på öns östra strand, der något skydd af landet var att påräkna.

Som galejan hade blifvit halad så nära stranden som möjligt, kunde dess besättning gå i land för att torka sina af vattenstänket genomdränkta kläder.

— Ni må tro, sade Jens Ahle, galejans befälhafvare, under det han stoppade in en buss tobak, jag har nog varit här förut. De här satans hålen känner jag nog till mer än någon annan och förra hösten var det nära att jag omkommit vid »Nidingen». Men, se ni, fortfor han under det hans läppar förvredos till ett nära nog vidrigt grin, gamle Jens Ahle dör inte så fort, det kunnen I vara säkra på.

— Nej, nej, tänkte en af hans följeslagare, ondt krut förgås inte så lätt.

Och det syntes tydligt att flere hade samma tanke, fastän ingen vågade högt uttala den, ty Jens Ahle var vida känd för sin stränghet, som oftast öfvergick till grymhet mot ovänner. Under många år hade han fört galejor för ett handelshus i

Helsingör, och derunder nästan alltid med lycka utfört de uppdrag, som gifvits honom.

Den dag vi finna honom och hans besättning på Måge knobbar var Jens Ahle långt ifrån vid godt humör. Under resan från Strömstad hade han nemligen varit utsatt för åtskilliga vidrigheter, dels i form af stormar, dels af ihållande motvind. Och det förargligaste inträffade just som vinden sprang öfver till nordvest och således blef gynnande. Stormen följde nemligen i släptåg och tvang Jens Ahle att, sedan han förlorat två af sine män, söka nödhamn vid de ofvan nämnda Måge knobbar. Blevde han här anfallen, skulle han ej länge kunna stå emot.

Det var dertill äfven en annan sak, som högeligen retade Jens, nemligen att han ej kunde få utkräfva hämnd på sin hatade dödsfiende, Helge Brodersson i Stensvik, en by, belägen på sydvestra udden af ön Tjörn.

Orsaken till detta hat var följande. Helge Brodersson, som på långt håll härstammade från Danmark, der han egde släktingar i byn Grönholt, söder om Helsingör, hade några år före tiden i denna berättelse varit på besök der och då gjort bekantskap med byns fagraste tärna, den unga Dyvecka, som inom kort besvarade hans böjelse. Dyveckas fader var ej emot giftermålet och lyckan tycktes riktigt le emot de älskande. Men i en hast sammandrogo sig hotande ovädersmoln öfver deras hufvud. Jens Ahle från grannbyn hade också kastat ömma blickar på Dyvecka, som likväl ej besvarade hans ömma låga. Jens svor att hämnas. Några dagar efter bröllopet reste de nygifva till Helsingör för att öfver Helsingborg taga vägen till Stansvik. Men innan de ankommo till Helsingör blefvo de antastade af fyra karlar, som hejdade hästarne och gjorde miner af att bemäktiga sig den unga makan. Helge Brodersson var dock ej den, som räddes för att taga ett nappatag med sine motståndare. Han höll dem käckt stången till dess kusken hann komma i ordning. Följden af handgemänget blef att denne, blödande ur flere sår, stannade på platsen tillika med tre af banditerna. Jens Ahle

undslapp nätt och jemt och Helge kom oskadad med sin brud in till staden, hvarifrån han efter ett par timmars hvila fortsatte resan öfver sundet.

Den lidna motgången afskräckte likväl icke Jens Ahle från de förföljelser han nu satte i gång mot Helge Brodersson. Då han på ett af sina sjötåg fick underrättelse om att familjen på Stansvik ökats med en son, svor han en ännu grymmare hämnd. Det mellan Sverige och Danmark utbrutna kriget ansåg han särdeles gynsamt för sina elaka planers verkställande.

Och nu var han ju ej synnerligt långt aflägsen från sin hotade rival. Så snart stormen hunnit bedarra var det därför hans afsigt att smyga sig öfver till Tjörn och sätta sitt grymma beslut i verkställighet.

Han tänkte knappast på annat under de timmar han måste tillbringa på Måge knobbar, och han gladdes redan då han förestälde sig hvilken roll han skulle komma att spela; huru förödmjukad Dyvecka skulle blifva och huru den stolta på sina knä skulle tiggja honom om sitt och de sinas lif.

— Men, mumlade han för sig sjelf och knöt våldsamt handen om den bredbladiga knifvens skaft, ingen nåd! Hela ynglet må fara till — — —

— Ett segel söderut, hördes i detsamma vakten om bord på galejans utropa och afklippte dermed Jens Ahles tankegång.

Denne sprang upp med en fart, som om tusen ormar samtidigt stuckit honom. Hans väderbitna ansigte bleknade märkbart, och då han satte ena handen öfver ögonen, för att bättre kunna urskilja det fartyg, som djerft styrde igenom Systerhållet, sågo alla hans män att den darrade.

— Fort till båten, skrek han, ännu hafva vi kanske tid på oss.

Anders Myra, Thorkel, Lars Sewed och Börje hade med sig förenat ytterligare fyra käcka sjöbussar från skärgårdens öar och med dem gjort åtskilliga mer eller mindre lyckade resor. Af en händelse hade de i Marstrand fått veta att Jens Ahle, som länge varit känd som en våghals, befann sig längre norrut och sannolikt vore att med det snaraste förvänta. »Måsens» käcka besättning beslöt då att afvakta hans ankomst och låg för den skull natt och dag på kryss längs kusten. Härunder lyckades det gamle Myra, som var »högste befälhafvaren» på »Måsen», att nära nog i mynningen af Kungsbackafjärden uppbringa ett par större halftäckta fiskarbåtar. De gäfvo sig ej utan strid, i hvilken Thorkels venstra arm lätt rispades af en pistolkula. Striden blef kort, tack vare »Måsens» nickhakar, och den fångst, som gjordes, var ej heller att förakta, ty »Måsen» fick derigenom en välbehöflig tillökning både i sitt ammunitions- och lifsmedelsförråd.

Befälhafvarne på de uppbringade fiskarbåtarna, kustfiskare och lurendrejare från Seeland, hade naturligtvis inga papper, hvadan gubben Myra måste nästan med våld och hotelse att hänga dem såsom smugglare på »Måsen» mast, klämma ur dem bekännelsen om hvart deras färd skulle sträcka sig. Den gällde Norge, och den ammunition, som gömdes i båtarne, var ämnad åt de skaror, som hade fått befallning att plundra infalla i någon af de närmaste svenska provinserna.

Danskarne fördes i triumf till Kungsbacka och »Måsens» tappra besättning blef föremål för mången hyllning under den knappa timme, den låg innanför Uddholmen. Långtande efter nya äfventyr, stack Anders Myra snart ut igen och återtog sin kryssning uppåt Marstrand och Pater Noster-skären.

Det var på höjden af de sist nämnda, som stormen öfverraskat »Måsen». Nog var han en styf båt och hade förut mer än en gång lyckligt genomkämpat dylika hinder, men nu ville gubben Myra skona honom så mycket som möjligt och beslöt för den skull, i samråd med sin besättning, att söka ankarbotten i lä af någon holme.

Det var också »Måsen», som för hårdt refvade segel ilade fram genom det farliga Systerhälet.

Gubben Myra stod sjelf vid rodret och hans kraftiga valkiga hand tvang »Måsen» att lyda hvarje tryckning på rorkulten. De fräsande vågorna öfversköljde tidt och ofta gubbens hela gestalt, men han brydde sig ej det ringaste derom. Endast när brottsjörne blefvo allt för våldsamma, ruskade han på sig några tag och såg derefter lika belåten ut som förut.

Börje, som med all den entusiasm ungdomen är mäktig utaf, kastat sig in i farorna, hade mycket att beställa i fören och gaf därför knappast akt på sina kamrater. Men då han en gång upplyfte hufvudet och lät blickarne irra utöfver den fräsande vattenytan, fick han syn på den danska galejan, som just i detsamma lade ut från Måge knobbar.

— Det ser ut som om den der vore rädd, tänkte han. Skulle det kanske vara en dansk?

Derefter gjorde han gubben Myra uppmärksam på galejan.

— Det är en jute, utbrast gubben sedan han några ögonblick med handen öfver ögonen betraktat det främmande fartyget. Fort efter honom! Upp med seglet!

— Men, invände Thorkel, tål »Måsen» i denna stormen så — — —

— Tyst, du, afbröt gubben Myra, som nog visste hvad Thorkel ville säga, jag känner nog »Måsen» och vet tillfyllest hur mycket segel han tål.

— Ja, bedyrade också Börje, äfven jag vet att han tål de här lapparne.

Då Jens Ahle nu märkte att den för honom okända båten icke allenast hissade den svenska flaggen, utan äfven med tillsatta segel eftersatte honom, pressade äfven han galejan och styrde rakt på den något mer än en fjerdedels mil längre österut belägna ön Vöggen. Det knakade och brakade i galejans gamla skrof, som om det i hvilken minut som helst skulle remna och dess besättning yttrade äfven denna förmodan högt så att Jens Ahle förnam det.

Den kinkiga belägenhet, i hvilken galejan befann sig,

gjorde att dess befälhafvare ej bemötte sin besättnings påståenden med den råhet och det öfversitteri, han annars brukade göra sig skyldig till. I stället mumlade han så högt att åtminstone de, som stodo honom närmast, kunde höra det:

— Nå, så låt det gamla skräpet gå till botten med oss. Bättre det, än att bli tagna och behandlade som smugglare, jag känner nog svenskens sätt att gå till väga i dylika fall.

Minut efter minut närmade sig emellertid »Måsen» den jagade galejan. Bränningarne vid Vöggen hotade den med säker undergång, hvadan Jens beslöt att passera dess sydligaste udde. Detta lyckades också och kursen sattes derefter rakt på den stora och bergiga ön Kalfven, skiljd från Tjörns sydvestligaste udde endast genom ett smalt sund.

Jens Ahles hjerta klappade fortare ju närmare galejan kom Kalfvens bergspetsar. Ej långt bakom dessa låg ju Stansvik, målet för all hans diktan och traktan. Kunde han blott oskadad hinna Kalfven, skulle han nog rädda sig.

Han såg visserligen hur »Måsen» minut efter minut vann på honom, men han hyste ändock godt hopp om att före honom uppnå den räddande stranden. Galejan var han beredd på att uppoffra. Minut efter minut ökades också Jens Ahles förtröstan på en lycklig utgång af den hetsiga jagten och han hade just ett spefullt skämt på tungan öfver sina fiender, då i detsamma en kula från nickhaken i »Måsens» förstäf afslet ett par af galejans vant, så ätt ena masten brakande föll öfver bord. Följden deraf blef att fartyget föll ur sin kosa och börjada drifva ned mot Vöggens bränningar.

»Måsen» nalkades alltjemt. En ny blix från dess förstäf och den andra kulan hven så tätt förbi Jens Ahles öra, att han i förskräckelsen släppte rorkulden och tumlade ned på galejans botten. Ett tredje skott träffade galejans rorkult och splittrade den, så att styrandet blef omöjligt. Fartyget närmade sig med olycksbådande fart de fräsande bränningarne och slungades omkring likt ett flarn på den upprörda vattenytan. Döden i bränningarne eller fångenskapen syntes oundvikliga för galejans besättning.

V.

Under denna smuggeriernas och äfventyrens tid, då hvar och en försökte att så mycket som möjligt var tillskansa sig de aldra största fördelar, hade också Helge Brodersson af omtanke för sin familj följt den allmän vordna regeln att förtjena. För att underlätta sitt förvärf hade han anlagt en båthamn på vestra stranden af ön Kalfven, och derifrån företog hans gamle trotjenare Rolf med biträde sina smugglarfärder öfver till Seeland och Norge. Dessa färder inbringade ej så litet i Helge Broderssons kassa.

Ungefär en timme förr än den danska galejan af »Måsen» jagades in i Kalfvens bränningar, hade Rolf kommit in i båthamnen från norra sidan. Han förde med sig en ej oviktig last af lifsmedel och mottogs på stranden af Helge Brodersson, som kort förut anländt dit.

Sedan lasten väl blifvit förd i säkerhet ned i en af det närliggande bergets hålor, framför hvars öppning en väldig rullsten lades, befälde Helge att extra förplägning skulle bestås Rolfs tvenne modige medhjelpare.

— Nå, Rolf, sporde Helge derefter, hurudan resa har du haft?

— Svår, genmälde Rolf. Danske kapare — — —

— Hvad, afbröt Helge, ha danskarne också skickat ut kapare?

— Jo, jo, men, svarade Rolf småskrattande. I Strömstad hörde jag engländare, danskar och holländare blifvit förbittrade öfver att vår kung utfärdat kaparebref och därför gjordt sammaledes. Medan jag låg kvar der i Strömstad blef ett af våra handelsfartyg, som passerade Kosterfjärden, ansatt af en dansk kapare. Handelsskeppet värjde sig manligen en god stund, men måste derefter taga till flykten. Och som det var mera snabbseglande än kaparen, undkom det, fastän med sönderskjutet taklage och skrof. Men lasten räddades, och

det var hufvudsumman. Hör nu, herre, fortför Rolf ombytande samtalsämne, hur många båtar har ni i Sundet?

— Sex. Jag tror att de skola räcka till.

— Åhja, det tror jag nog, menade Rolf. Det beror dock på hur stora de äro.

— Lagom stora. Oroa du dig inte öfver den saken, Rolf. Jag har nog förutsett allt.

Efter en stunds vandring längs stranden och ett lifligt samtal angående krigsutsigtarna, utbrast Rolf och betraktade forskande Helge Brodersson:

— Ni blir väl ej ond, om jag framställer en enskild fråga till er?

— Fråga du, svarade Helge med likgiltig stämma.

— Har ni på sista tiden återsett den der dansken, som är så hätsk emot eder?

— Du menar Jens Ahle, svarade Helge Brodersson under det en snabb färgskiftning flög öfver hans anlete.

— Ja.

— Nej, på länge har jag ej hört talas om honom. Han är kanske redan död. Och, tänkte han för sig sjelf, det vore bäst för mig och Dyvecka.

— *Han är ej död*, svarade Rolf med tonvigt på hvarje ord.

— *Ej död*, utbrast Helge Brodersson och studsade. Hur vet du det? Känner du honom?

— Jag har aldrig sett honom, men af öbefolkningen har jag hört att han med en liten galeja gör strandning här och der. Jens Ahle känner hvarenda öbo till och fruktar hans grymhet.

Helge Brodersson svarade ingenting. Fundersamt vandrade han fram och åter och brydde sig ej om det kalla vågstänket som då och då öfversköljde hans anlete. Slutligen utbrast han, liksom för att lätta sitt hjerta:

— Jens Ahle är en grym natur och han hatar mig därför att jag vann Dyveckas hjerta. Visste han att jag nu vore här, skulle han kanske smygga sig fram till Stansvik och — — —

— Har ingen fara, afbröt Rolf, han har nog att göra med gubben Myra, som vecktals legat och lurat på honom mellan skären. Och den vägen måste han gå tillbaka igen eftersom hans galeja är för liten att hålla öppna sjön. Jag vill också förmoda att gubben Myra redan prejat honom an.

— Gubben Myra från Kungsbacka? sporde Helge Brodersson.

— Ja. Honom känner hvarende öbo och kustbo. Han har blifvit kapare på gamla dagar och skaffat sig en besättning, bestående af gamla vänner och duktiga sjöbussar, så att om Jens Ahle råkat ut för dem, är hans undergång gifven.

Helge Brodersson kunde ej, på samma gång en djup suck höjde hans bröst, tillbakahålla denna tanke:

— Gud gifve att det vore så väl!

Han hade nätt och jemt hunnit tänka denna tanke till slut, då Rolf utropade, i det han pekade utåt skärgården:

— Nu skall vi få se att det kommer att bli roligt der ute.

Den danska galejan dubblerade just i detsamma Vöggens södra udde. Tätt efter henne ilade »Måsen» för hårdt angjorda segel.

Då första skottet knallade och ljudet rullade öfver till Kalfven, utropade Rolf:

— Det är gubben Myras nickhakar, som — — —

— Der ha vi det andra skottet, afbröt Helge, när det åter blixtrade till från »Måsen».

— Ja visst ja, skrek Rolf och klappade händerna. O, det tog bra! Se bara hur han drifver. Nå, nå, bränningarne återgifva ej så fort sitt rof.

— Vi måste försöka att rädda så många vi kunna, utbrast Helge Brodersson och vinkade till sig Rolfs tvenne karlar, som nu fått i sig den extra förplägningen.

— Men, inföll Rolf och såg Helge stinnt i ansigtet, *tänk om Jens Ahle vore med der ute.*

— Vi få ändock ej försumma våra pligter, svarade Helge Brodersson efter några ögonblicks besinnande. Om vi inför

våra ögon låta dem omkomma i vågorna, skola vi aldrig kunna stå till svars därför.

— Nå, i så fall är det nu hög tid, — utbrast Rolf. — Pojkar, — fortfor han derefter, — kasta loss. Vi skola åter kanske göra oss ett godt kap genom att anamma några fångar.

Denna befallning behöfde ej de käcke sjöbussarne höra en gång till. Rofs båt var i blinken klargjord och förd af fyra kraftiga armar, samt styrd af Rolf, arbetade den sig långsamt men säkert igenom de skummande vågorna.

Helge Brodersson stannade qvar på stranden och åsåg derifrån galejans vanmäktiga kamp mot vågorna, som jublande öfver det byte, som nu erbjöds dem, vildt dansade omkring och öfver detsamma. Han hade nog haft god lust att medfölja räddningsbåten, men då Rolf yttrade den förmodan, att det kunde finnas mera folk på galejan, än som båten på en gång kunde upptaga, beslöt han sig för att på stranden invänta de spännande händelsernas utveckling. Vid anblicken af den mot vågorna hårdt kämpande båten kände han också en inre belåtenhet med att befinna sig på den trygga jorden.

VI.

— Nu är det snart slut med dem, — utbrast gubben Myra när galejan gjorde en öfverhalning och doppade ned förstäfven ett godt stycke i vågorna. — Jag känner de der bränningarne, jag.

— Ja, värre blir det snart, — inföll Börje och pekade utåt hafvet, der en kolsvart molnvägg hastigt höjde sig ur den skummande vattenytan.

— Aha, ser det ut på det sättet, — mumlade Thorkel för sig sjelf. — Ja, samma hårda väder blåste i fjol, när min hustru och ende pojke gingo förlorade utanför Malön. Det här kommer att kräfva menniskolif, så mycket är säkert.

Och när gubben Thorkel uttalade dessa sistnämnda ord,

knäppte han andäktigt händerna öfver bröstet och hans läppar framumlade en tyst bön. Kanske skulle han inom kort få samma hädanfärd som hustrun och sonen.

— Ned med klutarne, — befallde nu gubben Myra, — men låt endast så mycket vara tillsatt, att skutan kan styra, annars komma vi att gå samma väg som dansken. På honom behöfva vi ej längre anställa jagt; han ligger snart i säkert förvar.

— Skulle ni inte för den säkerhetens skull gifva honom ännu en kula? — sporde Jerker, en af de förhyrda bussarne.

— Nej, — menade Lars Seved och pekade mot land. — Den kulan kan lätt träffa båten, som nu sträfvar ut mot galejan. Kan han rädda några fångar åt oss, så är det så mycket bättre.

— Du har rätt, Lars, — inföll nu gubben Myra, — men aldra helst skulle jag se, att Jens Ahle blefve räddad.

— Hvarför det? — sporde samtidigt och med stor förvåning Thorkel, Lars Seved och Börje. Och den först nämnde fortfor: Jag tycker att — —

Thorkel hann ej längre i sitt tal. En klar blix från det svarta molnet genomskar rymden. Den derpå följande skarpa knallen förtog alldeles ljudet af det brak, hvarmed galejan körde upp på en undervattensklippa. Men när knallen var öfver hördes svagt de skeppsbrutnes ångestrop.

»Måsen» ändrade emellertid kurs för att ej blifva in-dragen i bränningarne och styrde längre söderut.

— Ja, den der manövern var påtänkt i grefvens tid, — mumlade Rolf för sig sjelf, — annars hade den der också snart legat här. Friska tag, pojkar. Det der skroftet remnar snart och då är det vår tur.

Rolf hade rätt. Många minuter gingo ej till ända, förrän den med brottsjöarne kämpande galejan bröts af på midten. Akterdelen sjönk genast i djupet med två man af besättningen. De öfrige höllo sig krampaktigt fast på den främre delen, som ännu stod kvar på klippan. Att döma af de våldsamma krän-

gande rörelser den gjorde var det likväl tydligt, att äfven denna del snart skulle följa den andra.

Inseende detta vinkade Jens Ahle så mycket han förmådde åt den annalkande båten att påskynda sin färd. Visserligen kändes det harmfult och tungt att behöfva gifva sig fången, men nöden hade nu ingen lag. Lifvet var dock kärare än döden.

Då Rolfs farkost endast var på några famnars afstånd från den på klippan hit och dit svängande framdelen af galejan, reste denne sig plötsligt på ända och försvann under det ett anskri, som till och med genomskar stormen hördes.

— Håll så länge, — befalldes Rolf. — Först när hvirfveln fått lägga sig kunna vi våga oss fram, annars komma vi att gå samma väg!

— Se der sticker ett hufvud upp, — skrek den ena af roddarne.

— Och der ett till, — ifyllde den andre.

— Nu är det som vi skola börja, — svarade Rolf. — Få nu se, pojkar, om edra armsenor ej slappats sedan sist. Håll bara båten emot vågorna, så skall jag nog sköta det andra.

Ehuru Rolf var en man med ofantlig styrka och vighet, och ehuru han mer än en gång under liknande omständigheter räddat människolif, var likväl detta hans svåraste arbete, det erkände han sedermera sjelf.

De våldsamma brottsjöarne, som, oaktadt de skeppsbrutne så mycket de sjelfva förmådde, sträfvade att uppnå den räddande båten, ändock slungade dem hit och dit, gäckade gång på gång Rolfs alla bemödanden att nå dem. Han kastade ut tågändar, men förgäfves, och lika fåfångt var det som han räckte ut den långa båtshaken för att få fast i de kämpandes kläder.

Pustande och nära nog uppgifven af ansträngningar var Rolf redan sinnad att öfverlemnna de olycklige åt sitt öde. Han beslöt likväl att ännu en gång göra ett försök, som skulle blifva det sista, om det misslyckades.

Men denna gång stod lyckan den djerfve bi. En hög våg kastade i ett nu de skeppsbrutne rakt på båten och det till och med på samma sida. Den ene af dem hade nog besinning qvar, att med den drunknandes hela förtviflan gripa tag i båtrelingen och hålla sig fast der till dess Rolf hann draga upp hans kamrat just som denne höll på att för sista gången sjunka ned i den våta grafven.

De båda skeppsbrutne voro snart inom båtens relingar. Ansträngningarne och den förfärliga dödsångsten hade dock medtagit deras krafter så mycket, att båda svimmade af och kommo ej till medvetande igen, förrän de en lång stund blifvit rullade utefter den med sten bemängda stranden.

Den förste, som återfick sansen, var Jens Ahle. Redan innan dess hade Helge Brodersson känt igen honom, och meddelade afsides Rolf denna upptäckt.

— Saken är ju klar, — inföll då Rolf. — De äro ej blott krigsfångar, utan sjöröfvare, och ingenting hindrar oss att göra affären kort med dem.

Sedan Helge Brodersson funderat en stund, svarade han:

— Du har visserligen i det stora hela rätt, min trogne Rolf, men jag undrar ändå om vi hafva rättighet att på eget bevåg taga deras lif. Tillhör det ej fastmera oss, att föra dem till ortens länsman eller fogde och — —

— Ni kan allt ha rätt deri, herre, — afbröt Rolf. — Och jag lofvar eder att så noga hålla tummen på ögonen på dem, att de ej skola komma åt att göra hvarken er eller eder husfru något illa.

— Tack, Rolf, — svarade Helge Brodersson och tryckte trojtenarens hand. — Någon gång i lifvet torde jag nog komma i tillfälle att belöna din uppoffrande trohet.

Sedan Jens Ahle, som också igenkände Helge Brodersson, men var nog försigtig, att ej låtsas något derom, och hans kamrat återvunnit så pass mycket krafter, att de kunde färdas vägen öfver ön till fots, anträdde hemfärden. De i berget dolda varorna fingo ligga i sitt goda förvar tills längre fram.

När det lilla sundet mellan Kalfven och Tjörn var pas-

seradt och båtarne väl gömda i vassen vid den sist nämnda öns strand, anropades Helge Brodersson af en befallande stämma:

— Stanna!

Med detsamma framträdde också gubben Myra, Lars Seved och Börje. Utan att vidare spörja någonting, fortfor gubben Myra:

— Ni måste lemna oss de der danskarne. Det är kapare och sådana hänger man genast.

När Jens Ahle hörde detta drakoniska domslut, både darrade och bleknade han. Helge Brodersson var så förvånad, att han ej kom sig för att yttra ett enda ord. Men så var Rolf i stället ej svarslös. Innan någon visste ordet af steg han fram till gubben Myra, såg honom stinnt i ögonen och sade:

— Det var länge sedan vi råkades, gamle sjöbjörn, men jag har ändå så godt minne att jag känner igen gubben Myra från Kungsbacka. Nu påstår du, att du skall rå om de här danskarne, men basta lite', du! Det är jag och de här två pojkarne, som först räddat dem från att drunkna och sedan gjort dem till våra fångar. Nu är det vår mening att lemna dem i fogdens händer och det skola vi göra, trots dina påståenden.

Med dessa ord gaf Rolf fångarne ett tecken att sätta sig i rörelse igen, men de hade ej tagit ett par steg, förrän gubben Myra grep Rolf hårdt om ena armen och derigenom tvang honom att stanna.

— Hå hå, nu känner också jag igen dig, gamle Rolf från Stansvik, och äfven din husbonde, — fortfor han och blottade sitt hufvud för Helge Brodersson. — När vi sågo att den danska galejan ändock skulle gå sin undergång till mötes i bränningarne, styrde jag »Måsen», den båten känner du nog, in i Karviken, och der ligger han nu för god ankarbotten och i fullkomligt lä. Du skall få din vilje fram att bringa dina fångar i fogdens händer, men du kan därför inte hindra oss från att medfölja dit. Sanna du mina ord, att det skydd, som vi kunna gifva, ej är att förakta, ty känner jag juten rätt, så försöker han nog att rymma sin kos.

Jens Ahle och hans kamrat gåfvo härvid hvarandra en blick, som betydde så mycket som:

— Mätte Hin taga dig med hull och hår, gamle karnalje.

— Nå, edert sällskap är långt ifrån att förakta, — svarade Helge Brodersson och räckte gubben Myra handen, samtidigt med att han sneglade bort till Jens. Han var den ende, som varseblef den mellan Jens och hans kamrat vaxlade blicken, och han var äfven nog skarpsinnig att kunna tyda dess innehåll.

Detta delgaf han också under marschen till Stansvik, der fångarne skulle förvaras öfver natten, såväl gubben Myra som Rolf. Af den först nämnde erhöill han då detta svar:

— Var lugn, herre. Jag sätter mitt hufvud i pant på, att de ej skola komma undan.

VII.

Allt sedan Börjes affärd hade Malin ej varit sig riktigt lik. Grubblande och dyster gick hon för det mesta ensam och talade sällan med någon menniska, aldra minst med fadren. Om söndagarne, när socknens andra flickor pratande och skrattande samlades på Odensala kyrkovall, var Malin ej längre med i den glada skaran. Hennes ofta bitande infall träffade ej mera sitt föremål och hennes klingande skratt kom ej vidare foglarne i kyrkogårdens lummiga trädkronor att flaxande och skrikande flyga omkring.

Några dagar teg gubben Jan Persson, emedan han trodde att dottren snart skulle »bli en annan menniska», såsom han uttryckte sig, men när Malin ej förändrade sig, utan fortfor att vara lika dyster och otillgänglig, brast slutligen gubbens tålmod. Han svor vid sig sjelf, att han nog skulle mjuka upp det styfsinta hjertat, och han hade redan öfverlagt med sig sjelf hvad han skulle göra.

Karsegård, belägen straxt norr om Spekedal, egdes af Peter Trana, nära nog likställig med Jan Persson hvad för-

mögenhetsvilkoren angick. Denne Peter hade en enda son, i dopet kallad Simon. Det var en elak slyngel vid samma ålder som Malin, och allmänt fruktad af ortens pojkar för sina dåliga skälmstycken. Men, som Peter skulle bli rik efter fadrens död, det vill säga bli egare till Karsegård, trodde han sig kunna handla och vandla så, som honom godt syntes.

Efter lång öfverläggning med sig sjelf beslöt Jan Persson att förena sin dotter med Simon; Spekedal och Karsegård skulle sammanslagna blifva en rätt ansenlig förmögenhet, tyckte han. Peter Trana var också med om affären, ty såsom en sådan räknades den tidens giftermål, och att detta köpslagande med barnens känslor ännu eger rum, bära äfven vår tids äktenskapliga föreningar inom allmogeklassen flere vittnesbörd om.

En dag i skymningen inträdde Jan Perssön i främmandekammaren, der Malin ensam befann sig. Den unga flickan såg genast på fadrens uppsyn, att han kom i ett viktigt ärende. Hon anade också hvad frågan gällde.

Sedan Jan Persson harklat och hostat några gånger, sade han:

— Hvad tycker du om Simon, min flicka?

— Som elden tycker om vattnet, — svarade Malin utan dröjsmål.

Jan Persson bet sig i läpparne några gånger, och sporde ånyo:

— Men, han får hela Karsegård när gubben Peter en gång dör.

— Det är bra för honom, det, — inföll Malin, lika tryggt som förut.

Åter bet sig Jan Persson, men icke nu i läpparne, utan i fingerspetsarne.

— När jag frågade dig hvad du tycker om Simon, — utbrast han derefter, — menade jag om du skulle vilja hafva honom till man.

— Nej, far; inte om han egde en gård, tio gånger till så stor som Karsegård.

— Nå, nu har jag då ändteligen kommit till kännedom om hvad du vill, — utbrast Jan Persson. — Det var bara det jag ville veta. Åh, du må tro att jag är inte så dum som du tror. Jag förstår nog att du går och väntar på Börje, men vänta får du allt, det kan du lugna dig med. Ha, ha, ha!

Det låg någonting så ilsket och försmädligt i Jan Perssons skratt, att Malin både förvånad och förskräckt betraktade fadren.

— Hur så, hvad menar ni far? — sporde hon slutligen ej utan ångest.

Sedan Jan Persson skrattat ut, och dertill åtgick ej så liten tid, ställde han sig bredbent framför dottren, satte händerna i sidorna och rätade upp sig för att se riktigt imponerande ut. Derpå sade han:

— Är du verkligen så dum att du tror, att jag skall gifva mitt bifall till din förening med trashanken Börje?

Malin svarade ingenting, men det sved i hennes hjerta när hon hörde fadren utkasta sådana ord om den hon mest älskade här på jorden. Hon sänkte hufvudet ned mot bröstet och det var endast med möda hon kunde hindra tårarne att bryta fram.

— Nå, du svarar inte, — fortfor Jan och det låg mycken bitterhet i hans röst. — Ne-ej, jag kan nog tro att du måste till slut gå in på hvad jag säger. Hvarmed skall också Börje kunna försörja en hustru? Hans lilla stuga vid Hanehals räcker ju knappt till för en och båten, som han eger, är ej värd särdeles mycket.

— Men Börje är ung och kan arbeta, — svarade ändteligen Malin och upplyfte blickarne till fadren med ett så trohjärtadt uttryck, att det hänskratt, som redan låg på hans tunga, helt och hållet förstummades.

— Ung ja, — utbrast slutligen gubben Jan. — Ung ja! Hur långt tror du att man kommer dermed när det inte finnes något arbete att få!

— Verlden är stor, far, det har prosten sagt, — svarade Malin lika trohjärtadt som förut.

— Ja, prosten han pratar så mycket skräp hit och dit,

att jag vinnar han vore härifrån, — utbrast Jan Persson vresigt. — Du är visserligen hans skriftebarn, men inte får du för den skull tro att allt är sannt hvad han säger.

— Han ljuger nog ej för mig, — svarade Malin med en ton af öfvertygelse, som Jan ansåg sig ej kunna taga ifrån henne. Sedan han därför gjort några slag omkring golfvet, stannade han åter framför dottren och sade i mera bestämd ton än förut:

— Nu är det min vilje, att du tager Simon till äkta. I morgon går jag till prosten och om söndag kommer det att lysa första gång.

Malins kinder blefvo hvita som snö och hela hennes kropp darrade af ängslan, ty hon kände alltför väl fadrens envishet. Hon beslöt dock att ännu en gång göra ett försök att bli sin objudne friare qvitt.

— Men, far, sade hon därför, — om ni nu tvingar mig till giftermål med Simon, så blir jag olycklig hela mitt lif.

— Prat, — svarade gubben Jan med hård och oförsonlig stämma. — Du får ju allt hvad du behöfver, och när jag en gång lägger ihop mina ögon, så få ni den här gården med. Jag skulle tro, att den gåfvan inte är att förakta. Visserligen är åkerbruket något försummadt i följd af det långvariga kriget, men med de fyrkar, som jag har på kistbotten, kunnen I snart skaffa er både dragare och tjenare. Och, hvem vet dessutom om jag inte låter Simon få gården genast efter bröllopet och ta'r undantag. Nå-å, du, — fortfor han triumferande vid tanken på den glädje, som dottren, enligt hans förmenande, skulle känna öfver detta i hans tycke så lysande anbud, — hvad säger du derom. Ska' inte både du och Simon slicka er om munnen, när — —

— Jag bryr mig hvarken om gården eller Simon, — afbröt Malin med en för Jan Persson hittills okänd energi, — jag vill inte ha mera än Börje och hans lilla stuga vid Hunehals.

Jan Persson gapade så att munnen nära nog gått ur led. På en lång stund kunde han ej få ett enda ord öfver läpparne.

Slutligen sansade han sig dock så pass mycket, att han kunde utbrista:

— Är du rent af galen, flicka? Jag vill att du skall — —

— Nej, far, jag är inte galen, — afbröt Malin raskt, — men jag älskar Börje högre än allt annat på jorden och skall aldrig tillhöra någon annan.

Och när hon uttalade de sista orden reste hon sig långsamt upp och såg fadren käckt i ögonen.

Gubben Jan var till en början helt och hållet förstummad af detta Malins tal. Sådan hade han aldrig tillförne sett henne. Hon var ju modren upp i dagen, ej allenast till utseendet, utan äfven till uppträdandet. Jan for med händerna ett par slag öfver ansigtet för att kunna reda sina nära nog förvirrade tankar och han stod just i begrepp att hårdt tillrättavisa dottren för hennes frimodighet, när en af drängarne häftigt ryckte upp dörren och skrek, under det förskräckelsen gjorde hans röst darrande:

— Ett stort krigsskepp kryssar här utanför.

— Nå, det är väl inte så underligt i dessa krigstider, — svarade Jan Persson. — Det är väl — —

I dörröppningen syntes just nu Peter Tranas och Simons förskrämda anleten.

— Men det är ett danskt skepp, du, — ropade Peter Trana. — Låt oss packa in så fort som möjligt, ser du inte eldskenet der borta? Det kommer från stugan på Kalfholmen. Det är knappt en halftimme sedan den fördömde juten tuttade på den.

Den nya faran gjorde att Jan Persson helt och hållet glömde bort dottren. Med dundrande stämma befallde han drängen att spänna för de båda hästar han ännu hade kvar efter den sednaste utskrifningen. Det dyrbaraste af sin egendom, sin penningkista, ville han åtminstone föra i säkerhet. Den skulle ej juten komma öfver, det lofvade han högtidligt.

VIII.

Vid södra ändan af Stansvik lågo ett halft dussin sjöbodas ej långt ifrån vattenbrynet. Halfva antalet tillhörde Helge Brodersson, de öfrige ortens fiskarbefolkning.

Den sydligaste af dessa sjöbodas var den bästa, ty den var så godt som nybyggd. Som den dessutom ej innehöll några fiskredskap af värde lät Helge Brodersson ditföra de båda fångarne och inspärta dem der.

— Härifrån ska' de minsann inte fly, — utbrast Rolf sedan han väl tillbommat dörren utifrån, — äfven om den Lede komme dem till hjälp, — slutade han under det han skrattade förnöjd.

— Men, det behöfs ändock att hålla vakt om dem, — menade Börje.

— Jo jo men, — svarade Rolf. — Du och jag ska' gå vakt i natt, om du vill förstås.

— Ja, hvarför inte, — svarade Börje och gaf Rolf ett kraftigt handslag.

Stormen hade visserligen lagt sig ganska mycket, men den efterträddes i stället af ett våldsamt regn, som gjorde det svårt för både människor och djur att vistas under bar himmel. Efter en stunds vankande fram och tillbaka voro både Rolf och Börje »våta som tuppar». Det mörker, som utbredde sig öfver jorden, ökade också det obehagliga i att traska fram och tillbaka utanför sjöboden.

— Hu-u-u, — kuttrade Rolf och skakade regnet från sig, — detta är långt ifrån angenämt.

— Jag säger detsamma, — menade Börje och ruskade på sig, äfven han.

Efter åter en stunds promenad sade Rolf:

— Jag tror nog att dörren är säkert tillbommad.

— Det tror jag också, — ljöd Börjes korta men betecknande svar.

Om det varit så ljust att de båda fångvaktarne kunnat

se in i hvarandras ögon, skulle de nog förstått deras tysta men värtaliga språk. Nu måste de meddela sig med hvarandra genom talet.

— Näst intill denna, — sade Rolf under det han ännu en gång provade bommens motståndskraft — är en annan sjöbod, till hvilken dörren står öppen. Den är gammal och nära nog förfallen och kan ej vidare begagnas. Om vi skulle krypa in i den? Der är ändock bättre än här ute. Dessutom kunna vi derifrån mycket väl höra om något ovanligt inträffar här.

Utan att betänka sig länge gick Börje in på Rolfs förslag och snart hade de båda fångvaktarne försvunnit i den bristfälliga sjöboden.

Den likgiltighet, som Jens Ahle visat under färden till Stansvik, försvann helt och hållet när sjöboddörren slutit sig om honom och hans kamrat.

— Det här var ej något angenämt äfventyr, — pustade han och trefvade omkring i mörkret längs väggarne.

— Nej, det håller jag med dig om, — svarade Kristian, så hette hans medfånge, — men, hvad är att göra?

— Försöka att komma undan, naturligtvis, — svarade Jens.

— Hur skall det gå till? Dörren är omöjlig att öppna.

— Någon utväg *måste* finnas, — utbrast Jens energiskt, — om inte på annan väg, så genom taket.

— *Genom taket* — upprepade Kristian förvånad.

— Ja, just genom taket. Det blir inte första gången jag går den vägen.

— Men, väktarne der ute skola nog upptäcka oss när det blir ljusare.

— Innan dess måste vi vara borta.

Kristian, liksom de öfrige hans nu drunknade kamrater, hade alltid varit vana att förlita sig på Jens Ahles list och förslagenhet, och de hade ännu aldrig blifvit bedragne i denna sin förtröstan. Det var därför som Kristian också nu svarade:

— Du gör som du vill. Jag följer dig blindt.

Sedan Jens Ahle genom noggranna undersökningar kommit till den riktiga slutsatsen, att sjöboden ej hade några gluggar i väggarne, funderade han en stund på hur han skulle bära sig åt för att komma ut, ty ut *måste* han. Härunder var det som Rolf och Börje hade sitt korta, ofvan relaterade samtal vid bommen. De talade så högt, att Jens, som lade örat intill dörren, kunde höra hvartenda ord, de sade. När de slutligen gingo bort, gnuggade dansken förnöjd händerna och mumlade så högt, att Kristian hörde det:

— Jag är slugare än ni. Sof ni godt i den andra sjöboden medan vi flyga ut ur denna. Ha, ha, ha!

— Hvad tänker du nu göra? — sporde Kristian, sedan Jens Ahles munterhet hunnit lägga sig.

— Jo, hör på hvad jag nu säger. Af det vatten, som rinner ned från taket, har jag slutit till att detta måtte vara otätt. Den väg, som vi ha att gå, är alltså funnen. Nu gäller det bara att komma upp och bryta loss någon af bräderna, men det skall nog gå för sig, tänker jag.

— Åhja, — svarade Kristian, — vi få väl hjälpa hvarandra.

Och utan dröjsmål gingo de båda danskarne till sitt nattliga arbete. Det var svårt, men underlättades i ej ringa mån deraf, att sjöbodens höjd ej var synnerligt stor. Genom att klifva upp på Kristians axlar nådde Jens upp till taket. Längre undersökte han med feberaktig otålighet takbräderna, men utan gynsamt resultat och han var i sin förtviflan nära att uppgifva alla vidare försök, då han i närheten af ryggåsen påträffade en bräda, som gaf efter då han tryckte på den. Jens var nära att uppgifva ett rop af glädje, ty finge han bara loss denna bräda, skulle det nog gå lätt med den nästa.

Regnet, som häftigare strömmade ned i sjöboden, tillkännagaf, att det djerfva försöket mer och mer kröntes med framgång.

— Ändteligen, — pustade Jens. — Ändteligen är öppningen så stor, att vi kunna komma igenom. För mig är det nu en lätt sak, men hur skall det gå för dig, Kristian?

— Var du lugn, Jens, — hviskade Kristian. — Stig du

upp först; jag reder mig nog. Väggen är knölig och dessutom har jag alldeles nyss påträffat en lång bräda, som jag kan klättra upp på. Men, skynda dig, det ljusnar snart.

Det dröjde icke länge, förrän Jens tillkännagaf, att han befann sig uppe på taket. Kristian följde snart efter, och inom kort var också han vid Jens Ahles sida.

— Ja, nu hafva vi ändteligen hunnit så här långt, —
hviskade han, — men nu återstår det värsta.

— Hvad menar du? — sporde Jens.

— Att komma ned för taket.

— Åh, det är väl ej det värsta, — menade Jens Ahle. — Den sjöbod i hvilken våra väktare gått in, måste ligga der borta. Naturligtvis gå vi ned på motsatta sidan. Kom nu!

Krypande på händer och fötter längs det nära nog platta taket, kommo de båda danskarne slutligen fram till gafveln. Jens halade sig först ned och Kristian kunde tydligt höra när han med ett lätt buller, som dock ej kunde höras till den andra sjöboden, nådde marken.

— Följ mig nu tätt i spåren, — hviskade Jens när också hans kamrat lyckligt uppnått marken. — Jag har varit här ett par gånger förut och känner ganska väl till belägenheten.

Med dessa ord smög han sig mellan de små strandbuskarne upp mot den gård, som beboddes af Helge Brodersson.

— Något måste jag dock göra honom, som stulit hela min jordiska lycka, — mumlade han för sig sjelf. — Om jag bara kunde komma åt — — —

— Stilla, Jens, — hviskade Kristian i detsamma, — jag tyckte att jag hörde ljudet af fotsteg.

Jens Ahle och hans kamrat hukade i detsamma ned sig i skydd af en större buske. De fotsteg, som Kristian trott sig höra, voro ej heller några fantasier. De förnummos mer och mer tydligt och inom kort hörde lyssnarne också ljudet af samtalande röster. När de kommo närmare kunde danskarne tydligt höra detta korta meningsutbyte:

— Det är nog synd om dem, att de så länge ska' gå ute i ur och skur.

— Ja, därför har ju gubben Myra också bedt oss aflösa dem. Fotstegen och rösterna bortdogo derefter helt och hållet.

— Ja, aflös ni gerna, — tänkte Jens Ahle. — Jag skulle allt bra gerna vilja se edra långa näsor, då ni finna att ni vaktat en tom sjöbod.

Först när danskarne hört de aflösta Rolf och Börje gå förbi, vågade de sig fram. Öfverallt rädde den nattliga stillheten, endast afbruten af regnets plaskande och det svaga suset i trädkronorna.

IX.

Tjörns södra strand bildar tvenne ganska stora vikar. I den vestligaste, Karviken, låg »Måsen» förankrad. Öster derom hafva vi den så kallade Båtviken, dit inga större fartyg kunde gå för det grunda vattnets skull.

Ungefär samtidigt med att Helge Brodersson och hans sällskap anlände till Stansvik, sköt en båt med fyra personer uti in i Båtviken. Men huru sågo väl dessa personer ut? Trasiga och utmattade af hunger och ansträngningar, kunde de knappast få fram båten, och när de gingo i land, måste tre af dessa leda den fjerde, som var så svag, att han med yttersta möda kunde stå på benen.

Vid första påseendet kunde man knappt i denne lutande gubbe igenkänna den förut så högmodige Jan Persson i Spekedal. Hans gång var nu lutande och de stirrande blickarne irrade omkring utan att kunna fästas på något bestämdt föremål.

Så hade olyckan med ens förändrat den på sin rikedom trotsande bonden. Just därför att han trodde sig aldrig skola förlora den, blef han så mycket mera slagen när olyckan med ens kom öfver hans hufvud.

Se här hvad som inträffat de sednaste dagarne.

Besättningen på det danska krigsfartyg, som vågat sig ända fram till Kalfholmen i Kungsbackafjärden, hade gjort

ett försök att bränna de yttersta gårdarne i staden, men blifvit manligt afvisade med blodiga pannor. Efter detta misslyckade försök härjades kusterna, hvarvid äfven Börjes lilla stuga gick upp i lågor.

Eftersom Jan Persson i sin omätliga snålhet ej fick nog mycket med sig, kunde en del af krigsfartygets besättning hinna fram till Spekedal och öfverraska de oförberedda. De insågo alltför sent hvilken olycka, som skulle hända dem när de märkte att Karsegården brann och sågo Peter Trana och hans son komma mot sig i full flykt.

— Fort undan, — skrek gubben Trana. — Juten följer oss tätt i spåren.

Och vid en krökning af vägen sågo också Jan Persson och Malin hur blanka vapen glimmade.

Jan Persson stod som slagen af åskan bredvid sin kära penningkista och förtvifladt var det motstånd han gjorde, när Peter Trana och Simon med våld ryckte honom från den samma och så hastigt de kunde förde honom ned till den vid stranden väntande farkosten. En gång under den vilda sprängmarschen vände sig Jan om och uppgaf ett rop af förbittring då han såg hur danskarne med yxor och andra tillhyggen ifrigt bearbetade kistan, i hvars botten de samlade penningarne skramlade och lockade plundrarne till ännu större ansträngningar för att få upp det fasta eklocket. Föga fattades också i att gubben Jan vändt om för att kämpa med röfrarne om sin kära skatt, men Peter Trana ryckte honom med sig och det var hög tid att de fyra flyktingarne kommo ned i båten, ty danskarne upptäckte dem snart och satte ifrigt efter de flyende. Men Peter Trana och Simon hade goda armar och med tillhjälp af både segel och åror kommo de snart utom skotthåll.

Just som de passerade Hollsunds udde syntes väldiga eldflammar från det håll Spekedal var beläget. Det var också detta, som, påtåndt af danskarne, brann ned till grunden.

I tre långa dygn irrade flyktingarne omkring i skärgården. Ibland fingo de något mat, men ibland måste de också svälta

och fara illa på alla möjliga sätt. Hur isynnerhet Malin kunde uthärda var besynnerligt. Men, hon var just den, som under irrfärderna ingöt mod hos de öfrige och tröstade den djupt bedröfvade fadren.

Något mål för sin resa hade de ej. De rodde eller seglade på vinst och förlust och anlände slutligen, såsom ofvan är nämndt, till den lilla Båtviken, der de beslöto att landstiga för att uppsöka någon mensklig boning.

— Om ni tre stanna kvar i båten, skall jag ströfva omkring för att — — —

Dessa Simons ord afbrötos genast af Jan Persson.

— Tro inte att jag är klenare, än att jag kan gå med er bara ni inte gå för fort, — sade han, liksom stött öfver Simons välmening. — Om jag till en början får stödja mig på dig, Peter, så går det nog bra.

På vinst och förlust vandrade nu det lilla sällskapet inåt Tjörns berg och skogar. Ingen af dem hade någonsin förut varit der.

— Se der, — utbrast Malin och pekade på en liten koja, — der tyckes bo folk.

Ja, der bodde också en gammal gumma, men så fattigt och eländigt, att de trötte vandrarna ej kunde få, vare sig mat eller herberge hos henne. Det enda hon kunde bjuda på var en dryck vatten ur den klara källa, som uppsprang några alnar ifrån den usla kojans.

— Om ni nu gå rakt fram, — sade gumman vid afskedet, — så hinna ni snart fram till Stansvik, der Helge Brodersson bor. Han är en mycket hjälpsam man och skall ej neka eder herberge eller mat.

— Helge Brodersson, — mumlade Jan Persson, — det namnet har jag förut hört.

Men innan de hunno fram till Stansvik öfverraskades de af det våldsamma regnet och af natten och måste fördenskill söka skydd under de lummiga träden i den tätt intill Stansvik belägna skogen. Trötta som de voro föllo de snart, trots de

stora regndroppar, som letade sig väg genom trädens löf i en tung sömn.

X.

Det hus, som beboddes af Helge Brodersson och hans familj, hade blott en enda våning. Detta visste nog Jens Ahle, som med säkra steg närmade sig det fönster, innanför hvilket han visste att Dyvecka hade sin sofplats tillika med sina barn.

Hela gården var omgifven af en tät och väl skött häck. Bakom denna placerade han Kristian med tillsägelse att skyndsamt ila fram så snart han finge höra en låg hvissling.

Med kattens tysta fjät, och nedhukad liksom detta rofdjur, när det störtar öfver sitt byte, smög sig Jens fram mellan de väl skötta blomstersängarne. Vid hvartannat steg stannade han och lyssnade, och fortsatte derefter, när han ej förnam något ovanligt.

Så hade han snart hunnit fram till det fönster han åsyftade. Regnet var ej så häftigt nu, som för en stund sedan. I öster började det också att ljusna något. Ingen tid var alltså att förlora, om det illistiga anslaget skulle krönas med framgång.

Tanken på att nu ega Jens Ahle i säkert förvar gjorde att Helge Brodersson ej omtalade för sin hustru att deras fruktade fiende befann sig i deras närhet. Först när han lyckligt blifvit öfverantvardad fogden i händerna ville han omnämna hvilken fara de undgått.

Dyvecka låg ensam med sina båda barn, det yngsta knappt mer än fjorton dagar gammalt. Men i det stora rummet näst intill hade mannen sin sofplats.

Sedan de båda makarne afhört den äldste pojakens aftonbön, vid hvars slut han bad om lycka för kungen och välsignelse för fosterlandet, gick hvar och en till sitt för att njuta af den väl behöfliga hvilan. Helge Brodersson kände sig

mer än vanligt trött efter de ansträngningar han utstått och insomnade därför ganska hårdt.

Ej så Dyvecka. Hon låg länge vaken och hörde en stund på hur regnet piskade fönsterrutorna. Helge var nemligen så pass förmögen, att han kunde bestå sig med dylika, bland de fattigare ännu okända förmåner, men slutligen tog naturen ut sin rätt äfven hos henne och hon insomnade snart.

Som fönstret ej var beläget särdeles högt ifrån marken, var det alls ingen svårighet att klättra in, sedan Jens först med en färdighet, som vittnade om stor öfning, tryckt in de båda fönsterrutorna. Trefvande sig framåt, ty han vågade ej tända på den sticka han bar på sig, fick han snart i dunklet syn på tvenne sängar, en större och en mindre. I den större hvilade Dyvecka med sitt nyfödda barn, i den mindre hennes äldste son.

En djefvulsk tanke for i detsamma genom danskens hufvud. men en lycka för Dyvecka var att han var obehäpnad. Nog kunde han försöka att med de linnen, som han fann kringströdda på ett bord, tillstoppa Dyveckas mun och dermed hindra henne från att skrika, samt derefter binda henne, men de häftiga rörelser hon då skulle göra, kunde väcka mannen, som troligtvis ej vore långt borta, och mot honom ansåg sig ej dansken i dessa ögonblick ega krafter att kämpa.

Han böjde sig för den skull ned öfver den mindre sängen, invecklade pojken hårdt i täcket och skyndade mot fönstret igen.

På vägen dit ville dock olyckan, att han i hastigheten stötte så våldsamt emot det ofvan nämnda bordet, att det ramlade öfver ända.

I detta ögonblick vaknade Dyvecka.

— Hvarför skrämmer du barnen så, — utbrast hon i tanke att det var mannen, och reste sig upp i sängen. Men då hon i detsamma kände det kalla luftdraget från fönstret och såg en mörk skepnad nästan handlöst kasta sig ut derigenom, började hon ropa af alla krafter:

— Hjelp, Helge! Tjufvar!

Mannen vaknade vid detta anskri och störtade upp. Inom några minuter var brottet upptäckt.

— Det kan ej gerna vara någon annan än Jens Ahle, som röfvat bort vårt barn, — ropade han, full af förtviflan. — Men han är ju säkert innestängd i — —

— Jens Ahle, — afbröt hustrun darrande. — Har du sett honom?

Nu måste Helge omtala hvad som inträffat vid Kalfven, och han gjorde det så fort omständigheterna medgäfvo. Några minuter derefter var han i kläderna, beväpnade sig, och länge dröjde det icke, förrän husets folk med Rolf och Börje i spetsen satte efter barnröfrarne.

Danskarne tänkte först på att styra kosan ned till sundet, der båtarne lågo förtöjda, men som de i detta fall nödvändigt måste passera förbi sjöbodarne och der bli genskjutna, ilade de i stället inåt skogen.

Men hack i häl förföljdes de af Rolf och Björn och bakom dem af deras hojtande och skrikande sjöbussar.

— Hvad var det, — ropade Malin uppfarande och gnugade sömnen häftigt ur ögonen.

— Hvad står på, — utbrast i detsamma Peter Trana vresigt. — Unnar du oss ej att en enda natt sofva ut riktigt, fastän bädden ej är den bästa?

— Hon har troligtvis haft elaka drömmar, — menade Simon, som också nu vaknade.

Han hade knappast hunnit få sista ordet öfver läpparne, förrän dessa rop ljödo ej långt ifrån dem:

— Tag fast tjuften! Tag fast tjuften!

Och dessa ord skreko Rolf och Börje fram, ehuru de visste att ingen menniska fanns, som kunde uppfånga deras ord.

Men, det fanns lyckligtvis sådana människor. Vig som en katt var Simon på benen och följdes snart af Peter Trana. När de väl hunnit arbeta sig ut ur det täta löfverk, som dolde dem, sågo de framför sig i det knappa dagsljuset tvenne mörka skuggestalter komma rakt emot det ställe, der de stodo.

— Gå ej fram, — förmanade Peter. — Det är utan tvivel tjuvarne. Vi ska' vänta till dess de komma närmare och då — — —

Anlitande alla sina krafter, ilade Jens och Kristian fram mellan träden, obekymrade om hvarthän det bar, endast att de kommo undan.

— Nu, — hviskade Peter Trana och steg fram ett stycke i det han upplyfte den långa stör han påträffat. — Håll dig redo, Simon, och när de komma midt för oss, kasta vi störrarne i deras väg och sedan på dem. Vi måtte väl kunna sköta hvar och en sin man, tycker jag.

Simon endast nickade och intog sin plats ett stycke ifrån fadren.

Jens Ahle och Kristian stormade fortfarande fram, under det ropen bakom dem tilltogo mer och mer.

— Nu, — hviskade Peter. — kasta säkert.

Och just som de båda danskarne rusade fram utan att kunna upptäcka försåtet, kastades båda störrarne framför deras fötter.

Verkan deraf var ögonblicklig. Både Jens och Kristian tumlade framstupa och innan de kunde göra sig reda för hvad som händt, hade de Peter Trana och Simon öfver sig.

Malin hade också sprungit fram.

— Jag tycker mig höra ett barn gråta, — sade hon och lyssnade. — Ja, det slår ej fel. Här måste finnas ett litet barn.

Efter en stunds sökande påträffade äntligen Malin Helge Broderssons qvidande pojke, som af alla krafter försökte att göra sig lös från täcket allt under det han snyftande jemrade sig:

— Mamma, mamma!

— Se så, var nu lugn, — förmanade den unga flickan och tog byltet på sina armar. — Intet ondt skall hända dig, stackars barn.

Jens Ahle och Kristian gjorde visserligen flere försök att befria sig från sina objudne motståndare, men desse hade fått så bastanta tag om deras strupar, att alla försök misslyckades.

Efter en kort väntan anlände slutligen Rolf och Börje till platsen. Börjes och Malins förvåning öfver att här återse

hvarandra, kan ej beskrivas. Den blef dock med några ord förklarad.

Danskarne återfördes till Stansvik under ännu starkare bevakning. Fräck som Jens alltid varit, afkastade han nu masken och sade i hånfull ton till Helge:

— Jag har nog känt igen dig, liksom du känt igen mig. Vål har detta försök att hämnas misslyckats, men, — fortför han, vildt hänskrattande, — bättre lycka nästa gång.

— Den gången kommer aldrig, det lofvar jag, — inföll i detsamma en grof stämma och gubben Myra trädde fram. — Herre, — fortför han derefter och vände sig till Helge Brodersson, — ni kan nu klarligen se hvad ni har att vänta, i fall den der skurken får lefva. Fogden har nu ingenting med honom att göra, ty han har sednast försökt att stjäla edert barn och därför skall han straffas här. Gå ni hem till er hustru och lugna henne, vi skola nog sköta om de här gökarne.

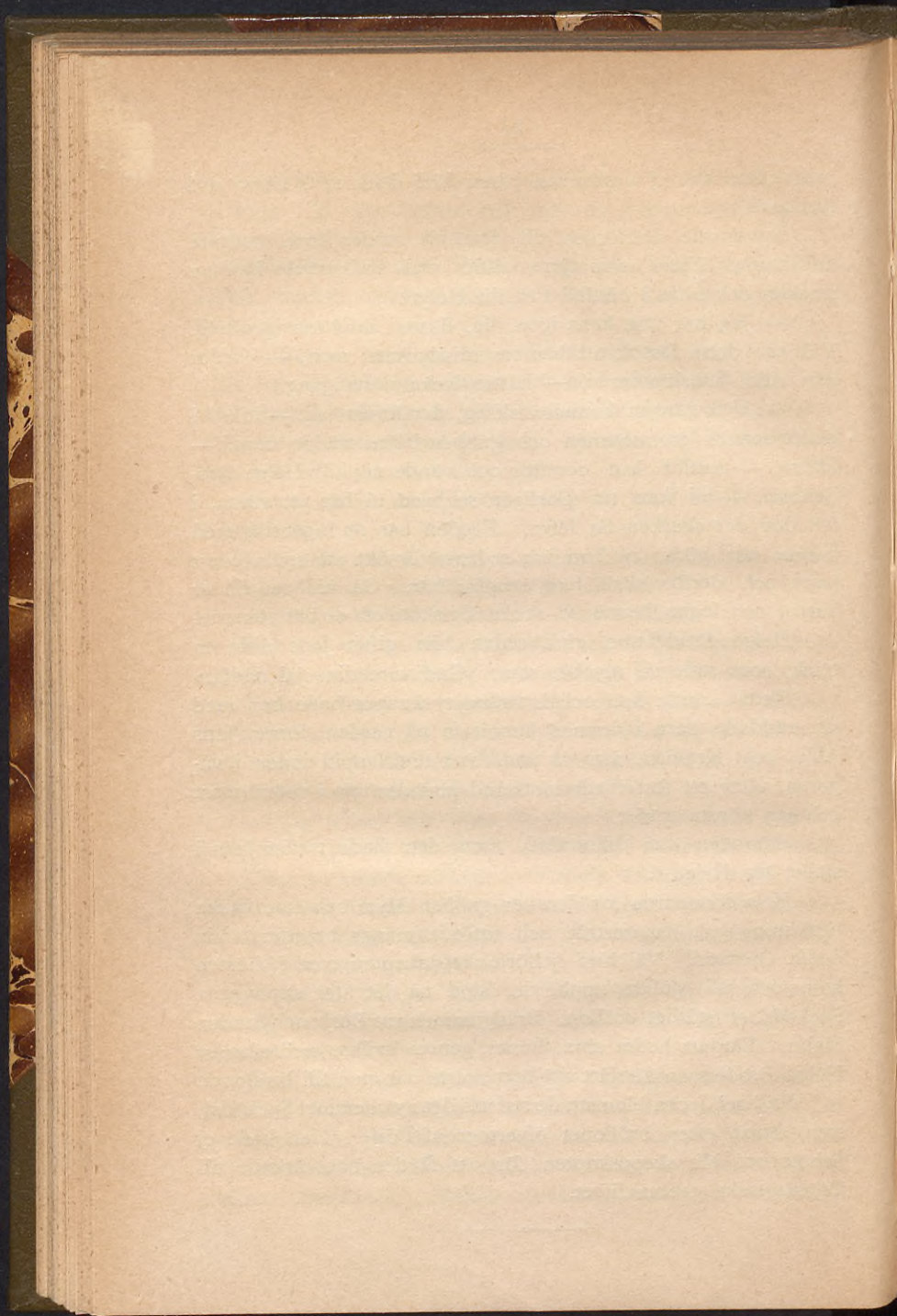
Helge Brodersson gick sedan han gifvit Jens Ahle en blick, som sade så mycket som: »Gud vare din själ nådig.»

Detta kunde han också tänka, ty knappt hade han med sitt räddade barn i famnen hunnit in på gården, förrän Jens Ahle och Kristian, som så underbart undsluppit döden i vågorna, efter ett förtvifadt motstånd hissades upp i det närmast belägna högsta trädet.

Hämnden var fullbordad, men den hade träffat Jens i stället för Helge.

Hela sommaren for derefter gubben Myra och hans käcka besättning på kaparestråt och utförde många bragder, ända nedåt Öresund. Vål blef ej Börje skeppskapten, men då hösten kom och all sjöfart upphörde, stod på det åter uppbyggda Spekedal ett ståtligt bröllop. Brudgummen var Börje och bruden Malin. För att hedra sina vänner, genom hvilkas mellankomst Helge Brodersson återfått sitt barn, reste han ned till bröllopet.

Frid och lycka blomstrade sedan i det nya hemmet Spekedal, som straxt efter bröllopet öfvertogs af Börje. Han hade ej behöft att bli skeppskapten för att få den han älskade till följeslagerska genom lifvet.

ELNA.

BERÄTTELSE

AF

J. O. ÅBERG

STOCKHOLM
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG
1885.

STOCKHOLM
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET
1885.

Det var på hösten år 1655 som konung Karl X Gustaf intog Polens dåvarande hufvudstad Krakau. Till kommandant satte han den redlige och tappre Paul Würtz, en af de förnämsta krigarne i hans här, och han fick aldrig skäl att ångra detta val. Paul Würtz hade endast 3,000 svenskar, och med denna lilla styrka blef det nu hans uppgift att hålla staden i tygeln. Och han gick i land dermed, tack vare det förståndiga sätt, på hvilket han behandlade stadsborna.

Men de hufvudsakliga polackarne kunde naturligtvis icke i översamhet se på hur svenskarne styrde och stälde i deras hufvudstad. Gång efter annan sökte de att bemäktiga sig den. Så kom under loppet af vintern mellan 1655—56 en truppstyrka, anförd af Dembinski, och trodde att det skulle vara en särdeles lätt sak att köra bort Paul Würtz, men utgången blef helt annan än polackarne förmodade. En natt gick »herr Paul» med en del af sina svenskar ut till det polska lägret, slog och skingrade hela belägringshären och lyckades till och med att bemäktiga sig icke blott Dembinski, utan äfven största delen af hans officerare, just under det de som bäst frossade vid ett gästabad och gjorde sig de största förhoppningar om en herrlig seger. Uppretad öfver detta skymfliga nederlag samlade en Dembinskis slägtinge, Mikaël Zebrzdowski, en rätt ansenlig här och lade sig framför Krakau, men vid midsommartiden 1656 blef äfven hans här af Würtz slagen och skingrad.

Vid ungefär samma tid var det som Karl Gustaf vann den berömda tre dagars slagtingen vid Warschau, i följd hvaraf polackarne en tid höllo sig lugna. Paul Würtz använde denna ledighet till att befästa det goda förhållande, som ständigt varit rådande mellan hans soldater och stadsborna, ty

han höll sträng manstukt, och inväntade sålunda det nästa polska angreppet. Det lät ej heller vänta på sig rätt länge. I oktober 1656 samlades adeln från vojvodskaperna Krakau och Sandomir med sina underhafvande kring polacken Subomirski, Polens storkansler, en man af stor begåfning, och tågade till hufvudstaden. Oenigheten mellan de polska herrarne gjorde emellertid att belägringen ej bedrefs med den kraft, som varit nödvändig, om en lycklig utgång skulle uppnåts. Polska drottningen, som infunnit sig vid hären, gjorde allt för att muta Paul Würtz till dagtingan, men förgäfves. Så kom en dag underrättelsen om att den siebenburgiske furst Ragoczi, med hvilken Karl Gustaf ingått förbund, hade infallit i Polen, härjande och brännande; bland de egendomar, som blifvit prisgifna åt sköfling, tillhörde en stor del Subomirski. För att i någon mån skydda dem upphäfde han belägringen. Då ryckte Ragoczi in i Krakau och kvarlemnade der, på anmodan af Karl Gustaf, som önskade att i och för danska krigets skull draga till sig Würtz och hans män, 3,000 af sitt folk. Men när Paul Würtz skulle aftåga, var det helt enkelt omöjligt, alldenstund den polske fosterlandsvännen furst Stefan Czarnecki med en ansenlig här lurade på tillfälle att bemäktiga sig honom. Han måste i följd deraf stanna kvar. Karl Gustaf gick alltså miste om denna väl behöfliga förstärkning. Härunder blef den siebenburgiske fursten slagen, måste sluta en ofördelaktig fred med Polen och draga tillbaka sina i Krakau kvarlemnade trupper.

På stranden af den starkt brusande floden Wistula ligger Polens gamla hufvudstad Krakau. I fordna tider var den en stark fästning och har i alla de krig, som Polen fört, spelat en framstående roll. Ett stycke i söder finna vi de stora och berömda saltgrufvorna vid Wielicza, der en hel befolkning lever *under* jorden, utan att mängen af dem någonsin varit *uppe* på jordytan.

På vägen, som löper mellan nämnda saltgrufvor och Krakau, redo i skymningen en dag vid jultiden år 1656 tvenne krigare i sakta mak; de styrde kosan mot staden.

Den ene var en äldre man med ett tillvinnande godt utseende; hans kamrat åter var yngre och hade icke sett mera än ett par och tjugo år försvinna bakom sig. Båda voro tysta en stund och liksom försjunkna i egna dystra betraktelser. Slutligen bröt ynglingen tystnaden.

— Det är således omöjligt att kunna öfvertala siebengarne att stanna qvar och taga tienst hos oss, — sade han och betraktade den äldre mannen djupt forskande. — Har ni gjort *allt* hvad göras kan för att nå det målet?

— Allt är försökt, min bäste grefve, — inföll Paul Würtz, ty den äldre ryttaren var just denna man. — Böner, öfvertalningar, ja, till och med hotelser har jag icke sparat på, men allt har varit förgäfves. Faran för oss blir allt större, ty ej nog med att vi i morgon mista våra hjälptrupper, utan då vi under de fordna anfallen haft att göra med blott polackar, få vi, såsom jag förnummit, nu äfven en svärm österrikare, gamla kämpar sedan trettioåriga kriget, att göra med. Ni är ung och har ännu icke pröfvat en dust med sådana soldater, men det har jag gjort, så att jag vet hvad de duga till. Och när dertill kommer att dessa polackarnes hjälptrupper anföras af sådana män som en Hatzfeld, en Montecuculi, en de Souches, alla välkända sedan kampen i Tyskland, då inser ni nog, att vi få ett jettearbete, i längden för stort för våra skuldror, hur starka de än må vara. Dock, — slutade han, — skall jag nog försöka att i det längsta stå emot stormen.

De båda ryttarne färdades ännu en stund framåt under tystnad, men med ökad hast. Tornspirorna i Krakau började redan synas i den lätta skymningen, då ett ångestrop höjdes på en liten till höger gående väg. Det var ångestropet af en qvinna. De båda svenskarne satte sporrarne i sina hästar, och ehuru vägen var högst eländig, fortsatte de dock sin ridt. Ropet tilltog i styrka, men så voro också räddarne framme.

Den smala vägen, som lopp i en mängd krok, stängdes helt och hållet af en trupp soldater och af en till hälften kullstjelp vagn, ur hvilken en gubbe och en flicka blifvit med våld dragna och på det råaste sätt förfördelade.

— Håll der, — ropade Paul Würtz, i det han dref sin häst in bland soldaterna. — Hvad är detta för ett tilltag?

— Jaså det är siebenburgarne, — mumlade hans följeslagare, i det han red mot de svärjande knektarne. — Nå, väl är det emellertid, att vi i morgon bli af med det packet, som ingen nytta gör, utan blott ställer till förgelseväckande upp-träden.

— Hvad det är för ett tilltag, — sporde en siebenburgisk underofficer, — nu rå vi oss sjelfva, skall jag säga er, och — —

— Inte ett ord vidare, — dundrade Paul Würtz, i det han ryckte upp en karbin och tog sigte på den uppstudsige, som vid åsynen af vapnet drog sig några steg tillbaka. — Ännu är jag eder befälhafvare. Den, som ej lyder, åt honom skall en galge uppresas på stadens förnämsta torg och han bli hängd, alla andra till varning.

Paul Würtz' kraftiga ord, jemte den omständigheten, att siebenburgarne visste det han aldrig svek sitt ord, vare sig att det var fråga om belöning eller straff, gjorde att de half-rusiga knektarne drogo sig åt sidan. Många af dem, fruktande efterräkningar, skyndade också undan och ilade på andra vägar till staden.

— Tack för hjälpen, ädle herrar, — sade den gamle mannen, i det han reste sig upp från vägen, dit han handlöst blifvit kastad af de råa knektarne. — Guds välsignelse öfver alla edra företag. Hur är det med dig mitt barn, — fortfor han och tog i sina armar den unga flickan, som gråtande gömde sig vid hans bröst.

Paul Würtz och hans följeslagare betraktade med deltagande far och dotter; det förekom dem som om de förut sett detta par. Efter en stund sadé Würtz:

— Ditt ansigte är mig bekant, gubbe; hvarifrån är du?

— Ack, nådige herre, — suckade den gamle, i det han satte i ordning sina sönderrifna kläder, — jag är bosatt i Krakau och var stadd på hemvägen från släktingar, dem jag och min dotter besökt. Jag är guldsmeden Eleanor, och denna qvinna är min dotter Elna. Återför oss till staden, och jag vill gifva er allt hvad jag kan. En Guds lycka var det att ni kom; jag ser nu att ni är befälhafvaren för de svenska trupperna. Ack, nådige herrar, — slutade den gamle mannen och fattade tacksamt Paul Würtz' händer, — I hafven mera beskyddat oss, än våra landsmän sjelfva, Guds välsignelse öfver edert företag!

Sedan vagnen blifvit upprest och hästen åter förspänd, gick det lilla tåget mot staden. Af de siebenburgska knektarne syntes icke ett spår. Vid afskedet sade Elna, i det hennes ögon strålade af tacksamhet:

— Ack, om den heliga jungfrun någon gång ville förünna sig att vara eder till tjenst. I hafven räddat icke allenast mitt lif, utan äfven min heder; huru gerna skulle jag icke i gengäld vilja för eder offra det först nämnda, om I råken i någon farlighet. Men, — tillade hon med en suck, — I ären starke män och jag blott en svag qvinna —.

Långt efter det Paul Würtz och hans följeslagare förlorat Eleanor och hans fagra dotter ur sigte, hörde de ännu deras varma välsignelser ljuda i sina öron.

Åter låg en belägringshär framför Krakau; det var den största, som hittills visat sig utanför denna hufvudstads murar, och bestod af polacker under Subomirskis, samt österrikare under Hatzfelds, Montecuculis, Sporecks och De Souches anföranden. Paul Würtz hade alltså rätt, då han sade sig få att göra med dessa från trettioåriga kriget stridsvane män. Också insåg han snart, att allt motstånd skulle vara förgäfves; belägringen företogs nu på ett helt annat sätt, än när Subomirski var ensam. Det var också Hatzfeld, som ledde det hela.

Sedan Paul Würtz noga öfverlagt hvad han skulle göra,

sammankallade han sitt krigsråd och föreställde det omöjligheten och gagnlösheten af ett längre försvar. Om svenskarne nu gåfve sig och finge sina vilkor antagne, kunde äfven denna dagtingan anses såsom en seger; konungen skulle nog gilla hans dagtingan, alldenstund han då erhöle öfver 2,000 man till sitt förfogande.

Slutet på förhandlingen blef den, att dagtingan beslöts, men blott under det vilkor, att svenskarne skulle få fritt aftåga, medtagande fanor, tross och vapen. Detta beviljades. Men dertill fordrade Paul Würtz, att ända till Oderfloden få en betäckning af ett tusen österrikare och två hundra polska ryttare, anförda af en österrikisk öfverste; ty han ansåg sig i annat fall icke säker, emedan polackarne så ofta brutit sina löften, och det, ehuru de högtidligen blifvit besvurna. Det var ett hårdt och förnärmande vilkor för de stolta sarmaterna. Dock voro de så ifriga att se sin hufvudstad befriad från de herskande svenskarne, att de gingo in på allt. »Stadfästelsebrefven» härpå underskrefvos, utom af polska konungen Johan Kasimir, Subomirski och de tyska befälhafvarne, äfven af Stefan Czarnecki.

Under den korta tid, som åtgick till utrymmandet af staden, då svenskarne förde med sig 18 kanoner och 300 trossvagnar, och till ordnandet af återtåget, bemöttes den tappre Paul Würtz och hans officerare på det vänligaste af Hatzfeld, bjödos till hans bord och hedrades på alla upptänkliga sätt. Detta den tyske fältherrens ädla och menskliga beteende mot sina underlägsna motståndare framstår i så mycket vackrare dager, när man tänker på polackarnes dåliga handlingssätt mot de svenska fångarne, t. ex. Arvid Wittenberg, som under långa tider i ett osundt fängelse måste böta för sin trohet mot sin konung och sitt land.

Några timmar efter det den lilla svenska styrkan under ledning af den ofvannämnda betäckningen brutit upp från

Krakau, dit han aldrig mera skulle återvända, störtade Elna in i fadrens arbetsrum och utropade andrtruten:

— Hvilken lömskhet! Mätte den heliga jungfrun göra hans onda planer om intet! —

— Hvad nu då, — utbrast Eleanor och såg till hälften förvånad och till hälften förskräckt upp från sitt arbete. — Ha svenskarne kommit tillbaka för att med mord och plundring — — —

— Nej, nej, — utropade Elna, innan fadren hann tala till punkt, — det är nu om vårt eget folk, som jag talar. Hör på hvad jag har varit vittne till. Som du vet, fader, så har mycket folk vandrat upp till slottet af ren nyfikenhet för att se hur svensken farit fram der. Äfven jag följde med strömmen och gick igenom de höga rummen, der allt, till och med taflorna och porträtterna på väggarne, var orördt. Det gjorde så godt i själen att se detta, ty, fader, vi hafva ju på mångfaldiga sätt fått lära oss att värdera dessa främlingar, som mången gång måste skydda oss, stadsbor, för egna landsmäns våldsamerheter. Under det jag sålunda på måfå ströfvade omkring, kom jag, utan att jag anade det, att skilja mig från alla de andra. Jag stod nu i ett stort och praktfullt inredt rum, och mina blickar kunde ej slita sig ifrån den prakt, som der var rådande. Slutligen blef jag så besynnerlig till mods; ja, jag blef ordentligt rädd och ämnade aflägsna mig, då jag förnam steg af flera personer, som närmade sig. Jag hörde sporrar klinga och vapen slamra, komma de väl att fångsla mig för min djerfhet att beträda detta rum! — I min ångest kröp jag bakom de tunga gardinerna framför ett af fönstren. Det stod icke på många ögonblick, förrän sex personer inträdde. Den, som gick först, var, kan du tänka dig fader, ingen mer och ingen mindre än kungen sjelf! —

— Kungen, — utbrast Eleanor. — Kunde tro det. Fortfar!

— Sedan de en stund talat om likgiltiga ämnen, uppsteg först Stefan Czarnecki och begärde af kungen och de tyske herrarne, att få förfölja den lilla svenska styrkan.

Eleanor studsade.

— Och hvad svarade de, — frågade han med en viss ångslan.

— Kungen sade: Vi hafva gifvit vårt skriftliga löfte, att den svenska styrkan skall oantastad få passera. Och dessutom har den ju erhållit betäckning. Czarnecki hade då genast denna anmärkning till reds: Till att gifva detta löfte voro vi så att säga nödtvungna för att bli af med dem. Utom dess behöfver man väl icke hålla dylika löften åt en fiende, sådan som svensken. — Kungen vacklade och skulle troligtvis gifvit efter, om ej den tyska befälhafvaren Hatzfeld stigit upp och yttrat sig. Han sade: — Det är på mitt ord, som den tyske betäckningen medföljt; den skall också utföra sitt uppdrag. Och er, furst Czarnecki, förbjuder jag härmed, att sätta ert uppsåt i verkställighet, ty en evig skamfläck skulle då komma att vidlåda våra namn. — Var det inte bra sagdt, fader?

— Hederligt, hederligt! — inföll den gamle. — Men hvad sade väl den hetsige Czarnecki?

— Han brusade upp, förstås, men måste i kungens närvaro lägga något band på sin vrede. Dock såg jag på hans blickar, att han ingenting högre önskade än att sammankomsten skulle sluta. Den gjorde så äfven. Sedan herrarne gått, kröp jag fram och lyckades att komma ut osedd. Nedkommen på borggården, der ännu mycket folk fanns, såg jag furst Czarnecki ifrigt samtala med några officerare. Jag smög i mörkret så nära jag kunde och fick höra dessa ord från hans läppar, när han tog afsked: Vid midnatt begifva vi oss af.

— Således ämnar han ändå sätta sitt beslut i verkställighet, — inföll Eleanor dystert. — Det är nedrigt!

En stunds tystnad inträdde. Slutligen sade Elna i det hon fäste sina mörka blixtrande ögon på fadren:

— Kommer du ihåg den der natten, då vi blefvo anfallna af Ragoczis soldater? Då skulle du utan tvifvel blifvit mördad och jag vanärad, om ej de båda svenskarne kommit. Fader, vi hafva ej ännu afbördat oss denna vår tacksamhetsskuld.

— Hvad menar du? —

Elna lade sina läppar intill fadrens öron och hviskade

några ord, liksom vore hon rädd för att spejare skulle finnas äfven här. Eleanor ryckte till och sprang upp från stolen.

— Du, Elna, du en svag kvinna! — utbrast han. — Det är omöjligt! —

— Omöjligt, — utbrast den unga flickan, i det hennes fina läppar spotskt krökte sig. — Icke är det första gången, som jag styr en vild springare öfver de polska fälten, på hvilka jag, tack vare våra resor, känner till och med nästan alla vägarne. Dessutom, — fortfor hon, liksom för att lugna den orolige gamle, — har jag talat med vår tjenare Josef om saken, och han vill följa mig. Ack, hur lång tid behöfves det; endast några dagar, och — — —

— Och farorna, som du går till mötes, dem glömmor du, — afbröt Eleanor.

— Farorna! Bah! — inföll den modiga flickan, — de försvinna alldeles vid tanken på att det är min pligt att söka rädda dem, som en gång ryckte oss undan förderfvet. Gif mig din välsignelse, fader! —

Med dessa ord lade den unga flickan sitt lockiga hufvud intill Eleanors bröst. Den gamle mannen andades tungt; han var länge villrådig om hvad han skulle göra. Men dottrens ord hade trängt till djupet af hans själ och der vunnit genklang.

— Res, och måtte alla goda englar ledsaga dig på din stig, — sade han slutligen. — Du har rätt, Elna; det är vår pligt att rädda dem, som, såsom du sade, ryckt oss undan förderfvet.

Uttröttad af de förra striderna och af det långa tågandet hade den svenska styrkan hunnit fram till floden Warta, midt emot den på flodens norra strand liggande staden Landsberg. Enligt fördraget skulle betäckningen här vända tillbaka. Den gjorde så också efter ett varmt afsked å ömse sidor, ty de båda motståndarne hyste aktning för hvarandras tapperhet. Svenskarne blefvo sålunda ensamma i ett främmande land, utan att kunna påräkna det minsta understöd, i fall de blefvo

anfallna. Paul Würtz sammankallade nu sina officerare till ett krigsråd under bar himmel, under det soldaterna voro lägrade på öppna stranden af Warta, hvars böljor en tilltagande storm uppjagade till ganska stor höjd.

— Kamrater, — sade han, — en kort hvila kan vara af nöden, en hvila på en timme eller två, sedan skola vi söka att komma öfver floden.

— Men — invände den unge officeraren, som vi gjort bekantskap med i Paul Würtz' sällskap på vägen mellan Krakau och Wielicze, — är det väl förenligt med den försigtighet och skyndsamhet som vi böra iakttaga i ett främmande land, att så länge öfverlemna oss åt overksamheten; skola vi ej, förr än vi det ana, komma att ångra det? —

Paul Würtz utbrast i förvånad ton:

— Min bästa grefve, hvad hafva vi här att frukta! Kurfursten af Brandenburg, i hvilken land vi nu befinna oss, är vår konungs personlige vän, och det var ju ej så många månader sedan han stred i vår här i segern vid Warschau. Nej, nu ser ni spöken midt på ljusa dagen, min bästa grefve, det skall — — —

— Tvenne ryttare närma sig i sporrsträck, — utropade i detsamma en officer. — De styra kosan rakt på oss! —

De båda ryttarne stannade snart sina af svett drypande springare framför officerarne, och den ene af dem, som hade utseende att vara blott och bart en späd yngling, sade med svag stämma:

— Hvar är general Würtz?

— Här, — svarade denne i det han förvånad gick fram till ryttaren. Han betraktade noga de fina, rent kvinliga dragen och tycktes en stund fundera djupt på en sak. Äfven den unge grefven syntes slagen af den okände ryttarens utseende. Hans minne och igenkänningsförmåga voro dock större än generalens, ty innan denne, hur mycket han än ansträngde alla sina tankar, hann säga ett enda ord, utbrast grefven:

— Om ej mina ögon bedraga mig, så är det en ryttarinna. Det är — — —

— Hvem jag är, — afbröt den, hvilken talet gällde, — gör ju detsamma. Herr general, — sade han och vände sig rodnande till Paul Würtz, — om ni icke genast går öfver floden, så är ni utan räddning förlorad, ty furst Stefan Czarnecki, er oförsonligaste fiende, nalkas tågande med en ansenlig styrka i afsigt att förgöra eder. Mer än en timma behöfver han ej för att hinna fram.

I detsamma framträdde en underofficer och underrättade, att tio stycken sjödugliga farkoster blifvit påträffade.

Generalen såg forskande på den, som bringade honom den varnande underrättelsen, liksom ville han utleta, om deri låg någon sanning eller ej. Han kom dock icke särdeles långt i sina tankar, då den unge grefven, som under tiden ännu mera uppmärksamt betraktat främlingen, med ens utropade:

— Hvar har ni edra ögon, hr general; det är ju Elna, guldsmeden Eleanors dotter! — Jag känner nu igen henne, fastän hon förklädt sig till karl.

— Besynnerligt! — sade Paul Würtz, då Elna, ty det var verkligen hon, ledigt hoppade af hästen och gick fram till honom. — Hvar hade jag, som sagdt, mina ögon. Men, flicka, — fortfor han, och alla officerarne trängde sig tillhopa för att lyssna, — hvad vill det säga, att du kommit hit! Förtälj det; jag förstår icke ditt handlingssätt!

Elna berättade nu för Paul Würtz sitt äfventyr i Krakau efter svenskarnes aftågande, och slutade sålunda:

— Ni har en gång räddat mig och min far undan fördofvet; den heliga jungfrun vare lofvad, att jag nu kommit hit i tid, så att I kunnen undkomma de farligheter, som hota eder. Natt och dag har jag färdats öfver hedar och genom stora skogar, och ingen enda gång har jag blifvit sedd af Czarneckis trupper, Gud vare lofvad.

Paul Würtz kunde icke på länge säga ett enda ord; hans hjerta var öfverfullt af tacksamhet, och så, som han, tänkte också alla de andra officerarne. Slutligen bröt Würtz tystnaden, i det han fattade Elnas hand:

— Men, — sade han, — har du betänkt, att det är ditt

fäderneslands fiender, som du räddar undan en säker fångenskap eller död; och hvad tror du att ditt öde skall blifva, om Czarnecki får kunskap om denna din uppoffrande handling?

— Herr general, — svarade Elna med fast stämma, — Polen är hvarken mitt eller min faders fädernesland, detta ligger långt i söder, såsom flyktingar undan turkarnes förföljelser kommo vi till Krakau för blott tre år sedan och skola vända tillbaka så snart vi det kunna. Jaså, ni tror, att Czarnecki skall få reda på, att jag spelat honom detta spratt, — fortfor hon, i det ett leende bredde sig öfver hennes fagra anlete; — nej aldrig, ty icke talar min far om det för någon, ej heller jag och ej vår trogne Josef, som följt mig.

— Men du kan bli tagen på hemvägen af hans trupper, — inföll grefven.

— O, det hörs att I ej kännen mig, — utropade den unga flickan muntert. — Oaktadt jag ej varit här så många år, har jag dock med min far genomströfvat denna del af landet i alla riktningar. Czarneckis trupper skola aldrig få tag i mig, — slutade hon trovärdigt, — ty på vägar, dem de icke känna till, vill jag återvända hem. Men tiden går, och faran hotar, skynden er!

— Vill du ej hvila en stund? — frågade Paul Würtz med djupt deltagande; — färden tillbaka är lång och — — —

— Nej, nej, — afbröt Elna ifrigt, — min gamle fader väntar mig med oro; jag måste skynda mig. Himlen välsigne eder! Farväl, Elna återsen I aldrig!

Med dessa ord svingade sig den unga flickan hastigt i sadeln på sin springare, gaf Josef ett tecken, och innan någon af de svenska officerarne hann hejda henne, sprängde hon bort mot öster. Längre stod Paul Würtz stödd på sitt väldiga slagsvärd och såg efter de bortilande. När de försvunnit i en skogsdunge, spratt han upp ur sina drömmar, for med ena handen öfver ögonen, liksom för att bli qvitt någonting, som skymde dem, och utropade:

— Till båtarne, och låtom oss följa den vink, som himlen genom denna ädla flicka har gifvit oss!

Då Stefan Czarnecki äntligen i sporrsträck hann ned till Wartas strand, syntes icke en skynt af den svenska truppen; den gick då i ett långt tåg mot Stettin, dit den också anlände utan nämnvärd förlust. Czarnecki, som på stranden märkte tydliga spår efter de flyende, rasade ohejdadt fram och lät i sin harm bränna flera brandenburgska byar och enskilda hus. Det sades sedermera, att han aldrig kunde glömma denna dag, då han, den alltid påpasslige, den snabbe ryttaren, som for i kapp med stormvinden, kom »jemt en timme för sent.»

Många år hade gått till ända. Karl X och Karl XI hade nedlagt sina segerrika svärd, och på Sveriges tron satt den tolfte Karl, sitt århundrades Alexander. Äfven hans krigarbana styrdes till Polen och till Krakau, vid hvilken stad han utförde sin djerfva bedrift, att så godt som ensam eröfra fästningen. Bland de sedan inryckande svenskarne befunno sig en högre officer, som, sedan de första angelägenheterna voro ordnade, ifrigt lät efterfråga guldsmeden Eleanor och hans unga dotter. Denne officer var den unge grefven i Paul Würtz' följe. Efter mycket sökande fick han äntligen veta, att Eleanor var död för många år sedan, men att Elna ännu lefde i Krakau och var gift med den hon älskade, och hvilken efter Eleanors död öfvertagit hans yrke och verkstad.

En dag fick Elna till sin stora förvåning befallning att jemte sin man infinna sig på slottet, emedan den svenske kungen ville tala med dem. Hvad kunde det vara? Gammal, som hon var, åtlodde hon dock befallningen och fick der af Karl XII sjelf mottaga en tacksägelse för hennes uppförande mot Paul Würtz och hans soldater. Hennes glädje blef också stor, då hon fick veta, att den höge svenske officer, som sökt upp henne, var just en af hennes räddare på vägen mellan Krakau och Wielicza.

— Ni kom aldrig att vända tillbaka till det land, ni flytt ifrån, — sade grefven.

— Nej, jag fann här lyckan, — svarade Elna och såg

trohjertadt på sin man. — Femtio år äro snart förflutna sedan den tiden, och nu vill jag hvila bredvid min fader och mina barn.

Under vistelsen i Krakau omhuldades guldsmeden och hans maka på det hjertligaste af svenskarne, både officerare och soldater, och när uppbrott skedde, skänkte kung Karl till Elna sitt porträtt, hvilket också i långliga tider hölls för den kåraste klenoden inom guldsmedens familj, och troligt är, att, om några medlemmar af den ännu finnas, de också ega qvar bilden af kung Karl, likasom också sägnerna om hans taperhet och dygder bibehållit sig från slägtled till slägtled.

KAMPEN FÖR LIFVET.

BERÄTTELSE

AF

J. O. ÅBERG

STOCKHOLM
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG
1885.

STOCKHOLM
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET
1885.

Den mångbesjungna Ringsjöns stränder prunkade i sin vackraste sommargrönska; vattenytan låg som en spegel, öfver hvilken då och då en båt ilade fram för kraftiga årtag; solen bokstafligen »gassade» ned från en fullkomligt molnfri himmel. Det var också straxt efter midsommar.

Vid en liten vik af den ofvan nämnda sjön låg Anders Kolares rödmålade enkla stuga så omsorgsfullt inbäddad i löfträäd, att det skulle varit nästan omöjligt att träffa på den, om man icke känt till dess läge. Men, fastän den låg så ensam, öfver en half mil från närmaste by, hyste den dock en lycklig innevänare, den gamle Kolaren Anders, som för det mesta vistades ute på sjön, hvarifrån han med knapp nöd hemtade sin dagliga föda.

Gamle Anders hade bott i denna stuga omkring tjugu år. I ungdomen en rask kolare i Dalbygden, hade han, som brann af begär att strida för det älskade fäderneslandet, i mannaålderns dagar gripit till muskötten och följt Karl X Gustaf i dennes kamp mot Polens konung, Johan Kasimir, samt derefter till Danmark, der han varit med om öfvergångarne af Stora och Lilla Belt. I det andra kriget hade han tagit en verksam del i den misslyckade stormningen på Köpenhamn, der han blifvit så svårt sårad, att han måste föras öfver till Skåne. Sedan hans sår blifvit läkta, hade han nedsatt sig i det nyerofrade landskapet och valt en af de vackraste viken af Ringsjön.

På sin resa genom Skåne hade Karl X Gustaf af en slump kommit till den lilla stuga, som Anders Kolare, såsom han allt framgent i följd af sitt gamla yrke kallades, sjelf bygt upp åt sig, och då tillförsäkrat sin tappre stridskamrat den lilla jordfläcken för sig och de sina till evärdeliga tider.

Men Anders Kolare hade mistat de sina och stod ensam i verlden, ensam med sin kärhällna muskött, sitt långa slag-

svärd, sin slitna uniform och sina många kära minnen från krigsåren. Den unge sonsonen hade fallit i ett bakhåll för snapphanarnes kulor, så att nu hade gamle Anders ingenting annat att lefva för än att uppehålla lifvet, som snart nog blef honom en börda.

Då resningen i Skåne på nytt började under Karl XI:s regering, sökte många danska underhandlare att få Anders på sin sida, förmenande sig göra en god vinning i betraktande af hans krigserfarenhet. De erbjödo honom till och med ett befäl öfver en ansenlig snapphanestyрка i den trakten.

Men Anders Kolare sade tvärt nej och sköt till och med en afton på en dansk uppviglare, så att denne endast med knapp nöd kom undan. Detta motstånd och trots retade naturligtvis danskarne, så att de försökte åtskilliga gånger bringa honom om lifvet. Han undgick likväl deras försök genom att två gånger fly in i de stora skogarne. Men hvarje dag väntade han ett nytt anfall af de roflytna skarorna, som visserligen icke kunde få något byte hos honom, men som ändock brunno af begär att hämnas för hans svenskvänlighet. Derför var han städse på sin vakt, sof så litet som möjligt, och då alltid med svärdet och muskötten i beredskap. Dess- emellan genomströfvade han skogarne och insjöns stränder och holmar, och hvar han träffade på en snapphane, så dödade han honom utan förskoning, »ty», brukade han alltid säga, då någon förebrådde honom hans mordlusta, »om jag ej dödar dem, så skola de inte tveka ett enda ögonblick att taga mitt lif.»

Här var det också en kamp för lifvet, för tillvaron.

Anders Kolare hade nyss kommit hem från ett fiske. Bytte var ringa, och den gamle i följd häraf vid ytterst dåligt lynne. Han tålde knappt sig sjelf.

Han hade knappt slutat bestyren med farkostens förtöjning, då en undersätsig, bredaxlad karl närmade sig med snabba steg. Anders kände igen honom, och ett leende af belåtenhet syntes kring hans läppar. Men detta leende försvann genast, när den kommande redan på långt håll skrek:

— Skynda dig ut igen. Snapphane-Johan har svurit på att låta dig dyrt umgälla din svenskhet.

— Såå, — mumlade Anders och tog ett steg ned mot båten. — Är han långt borta, den varulffen?

— Jo, du kan se hvar han finns, — svarade den andre i det han pekade åt byn till, hvarifrån en tjock rök bolmade upp mot den klara himmelen. — Det är min gård, som brinner.

— Din, — sporde Anders. — Din gård, Jöns?

— Ja, just så. När det följet kom, låg jag på lur i skogen och knäppte två af hopen. De kände allt igen mina skott, ty skam till sägandes finnes det jngen, som skjuter så säkert som jag, inte ens du, Anders. Nu skall du tro att de vargarne kommo öfver min gård i en hast, och hade jag inte varit så qvick i vändningarne, samt känt till vägen så noga, så hade du inte sett mig här nu. Det är alldeles säkert, att de hundarne komma hit, ty du vet att Snapphane-Johan har godt öga till dig, allt sedan du sköt af honom högra örat.

Vid denna påminnelse kunde icke Anders Kolare hålla tillbaka ett försmädligt leende.

— Den der ynkryggen, — sade han hånfullt, — den kramar jag sönder och samman, om han kommer mig på lifvet.

Anders hann knappt tala till punkt, då tvenne skott lossades från den lilla stugan. På skotten följde en skara snapphanar, som under ursinniga rop störtade ned mot stranden.

— Der ha vi de uslingarna, — sade Anders, i det han drog Jöns med sig ned till stranden. — Kom, vi vilja rädda oss så godt vi kunna.

Några minuter derefter sköt den lilla farkosten, framdrifven af Anders Kolares ännu på ålderdomen starka armar, ut från stranden, under det snapphanarne, ursinniga öfver att se bytet undkomma, under förfärliga skrän satte eld på den lilla stugan.

När Anders såg huru det kära hemmet gick upp i rök, upphörde han med rodden för en stund och sänkte hufvudet mot bröstet. Jöns kunde då se hur ett par stora tårar långsamt rullade ned för den gamles färade kinder.

Ungefär vid samma tid som Anders och Jöns stötte ut från land, begaf sig också den grymme och fruktade snapphanen Johan ut på ströftåg på Ringsjön. Den afdelning, som tändt eld på Anders Kolares stuga, var en ringa del af hans skara. Han ville på detta sätt jaga ut Anders för att så mycket lättare kunna fånga houom.

Den ljumma och fullkomligt lugna sommarnatten hade dragit en lätt slöja öfver föremålen. De många grönklädda holmarne sågo ut som strömoln, och de mörkare strandskogarne bildade en den mest hänförande ram kring den vackra, nattliga taflan.

Anders rodde af alla krafter tvärs öfver sjön. Han ville hinna andra stranden, der han kunde vara i säkerhet, ty der uppehöll sig för närvarande den skicklige partigångaren och snapphanejägaren, Alexander Hummerhjelms.

Den lilla farkosten hade nått ungefär midten af Ringsjön, då Jöns plötsligt utbrast, i det han pekade mot norr:

— Hvad är det, som rör sig derborta?

Anders skärpte blickarne, och efter några minuter sade han:

— Det är en båt.

— Han håller ned på oss.

— Tag den ena åran, så sköter jag den andra, — sade Anders Kolare med en bekymrad min. — Jag anar att den der båten tillhör Snapphane-Johan. Åh, nu ser jag, den har minst tio man, och de äro inte vänligt sinnade, det tycker jag mig nog också märka.

— Jag också, — inföll Jöns och satte ena handen öfver ögonen.

Det var nu fyra starka armar, som skötte årorna på Anders Kolares farkost, och det så kraftigt, att den bokstafligen flög fram öfver ytan, som häftigt upprördes af farten och kastade sitt skum öfver den tjarade förstäfven.

Den andra båten, i hvilken Snapphane-Johan verkligen

befann sig tillika med de grymmaste af sitt band, anställde jagt, och det dröjde icke länge förrän han kom inom skotthåll.

— Gif dig, Anders Kolare, — skrek snapphanen, — annars skjuter jag!

— Skjut då, — svarade Anders lugnt.

En kula från snapphanebåten for ögonblickligen derefter hvinande öfver de båda flyktingarnes hufvud.

— Det der ska du ha betalt för, — skrek Anders Kolare och tog sigte på den förföljande båten.

— Ja, gif honom till lifs hvad han behöfver, — sade Jöns bistert. — Hit med åran.

Anders Kolare sigtade länge och väl. Slutligen fyrade han af. Med skrällen af musköttskottet blandade sig ett anskri, som genomskar den lugna natten. De båda flyktingarne kunde tydligt se att en af snapphanarne hals öfver hufvud störtade ned i vattnet.

— Det der tog bra, — sade Jöns belåtet.

— Ja, om det blott varit Snapphane-Johan, mumlade Anders dystert.

— Åh, var du lugn, han får nog sin beskärda lön en gång.

— Måtte det ske så fort som möjligt, — sade Anders Kolare, under det han på nytt laddade sin muskött.

Snapphanebåten hade emellertid vunnit betydligt på flyktingarne, och snart var den så nära, att de nästan kunde urskilja sina förföljares ansigtsdrag. Snapphane-Johan, som stod upprätt i båtens för, igenkände de tydligt.

— Nu äntligen är du min, — hväste snapphanen.

— Tror du det, — svarade Anders med detta iskalla lugn, som förtviflan alstrar.

Ett hånleende krusade snapphanens läppar.

Båtarne lågo nu nästan sida vid sida. Snapphane-Johan beredde sig till att med ett språng rusa öfver till Anders Kolars båt, men ett kolfslag af den gamles muskött kastade snapphanen baklänges ned i hans egen farkost. Han störtade dock genast upp med ett förfärligt rytande och befallde sitt folk att genast sänka den lilla båten.

Men just i samma ögonblick ilade tvenne väl bemannade båtar fram om en liten holme, och innan snapphanarne hunno göra några anstalter till flykt, hade de en afdelning af Hummerhjelm's gossar på hvar sin sida af deras båt.

Striden blef het, men kort. Öfver hälften af snapphanarne dödades, resten togs till fånga. Deribland var också Snapphane-Johan.

— Hvad tänker ni göra med dem, — sporde Anders Kolare, då han kom i land.

— Hänga dem naturligtvis, — svarade Hummerhjem.

— Det är bra, — menade Jöns, — ty annars få vi aldrig vara i fred.

En half timme derefter dinglade snapphanarnes döda kroppar från en af de små holmarnes träd, och der hängde de ända till dess roffoglarne endast lemnat benraglen kvar. Högre än de andra hade Snapphane-Johan fått sin plats, icke därför att han var bandets anförare och således betydde mera, utan just därför att befolkningen i trakten tydligare skulle kunna se, att dess plågoris under nära ett halft år nu var gjordt oskadligt.

Anders Kolare och Jöns återvände till sina nedbrända hem, hvilka snart åter med sockenbornas välvilliga tillhjälp reste sig ur askan, och nu mycket bättre än förut.

Och under många år derefter, då Anders och Jöns för det uppväxande släktet talade om sina äfventyr under snapphanefejden, glömde de aldrig att med stor förkärlek orda om den här ofvan berättade *kampen för lifvet*.

Slut.

JULAFTONEN VID FÄLTVAKTEN.

BERÄTTELSE

AF

J. O. ÅBERG

STOCKHOLM
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG
1885.

STOCKHOLM
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET
1885.

Ar 1808 års julhelg var bistrare, än den varit under många år förut. Så långt ögat kunde nå utåt Qvarken och Bottniska viken syntes endast det hvita snöfältet, här och der afbrutet af ett och annat isberg, som gjorde ett välkommet afbrott mot den dödande enformigheten.

Men var det kallt och ödsligt i naturen, så var det icke mindre ödsligt i de finska och svenska soldaternas hjertan.

Efter lysande segrar hade den svensk-finska hären varit tvungen att draga sig ännu längre upp mot Norden sedan det blodiga slaget vid Orawais utkämpats. Det var en dyster färd i smällkalla vintern, dubbelt dyster i följd af det hopplösa återtaget. Mången frös och svalt, grät af harm öfver de styrandes hufvudlösa beteende och svuro grofva eder, när de tänkte på huru annorlunda det *kunnat* vara, om härens anförare Adlercreutz och Sandels fått handla på egen hand och ej behöft vara snart sagdt dockor i den odugliga Klingspors händer. Det var ett hopplöst återtag, der icke blott äran och lifvet, utan äfven, hvad som svårare var, fäderneslandets förlust utgjorde den dyrbaraste insatsen.

Men oakadt finnarne redan insågo att deras land var förloradt, offrade de sig ändock med samma trofasta mod som tillförne åt moderlandets försvar. De ryggade ej tillbaka för de allt mer och mer sig hopande farorna. Hunger, köld och törst gjorde på dem ingen menlig verkan; de hade blott ett mål: att segra eller stupa för sin pligt. Att segra kunde de ej mera tänka på; det återstod således intet annat än att dö.

Julen, denna försoningens och kärlekens fest, som frisas af alla kristna folk såsom en helig högtid, hade inbrutit. Mest efterlängtat är ändock sjelfva julaftonen.

Vädret var kallt och lugnt, såsom det vanligtvis är högt upp i de nordliga trakterna. Ända från morgonen och fram på eftermiddagen hade ett ymnigt snöfall egt rum. Mot skym-

ningen gingo dock molnen isär, och när det hunnit bli mörkt, tindrade tusentals klara stjernor på det mörkblå himlahalvvet, under det ett glödande norrsken midt på himmelen spred sina eldröda flammor öfver hela det nordliga himlahalvvet.

Det var en storartad naturens företeelse, och många försjönko äfven i beundran deraf.

Ungefär en åttondels mil söder om Torne stad hade ett kompani af Helsinges regemente slagit läger. Träbaracker och snökojor bildade lägret, kring hvilket fyra lägereldar lyste. Längre söderut hördes då och då en än till- än aftagande skottvexling, härrörande från sammanstötningar mellan svenskar och ryssar. Deremellan rådde grafvens tystnad rundt omkring.

Då och då tågade en svensk eller finsk afdelning förbi och helsades alltid af kompaniet. Kanoner, med möda framsläpade af trötta dragare, dragoner, infanterister och trosskärror i en brokig förvirring, se der julaftonstaflan 1808. Alla drogo sig till Torne, der en kort hvila skulle förunnas de utmattade innan de öfvergingo på svenskt område.

Då helsingarnes befälhafvare öfverste Platen, hjelten från Oravais, red förbi kompaniet, stannade han några minuter och sade så högt att alla hörde det:

— Se noga upp gossar! Kulneff är ute i qväll!

— Godt, — svarade en gråskäggig korporal och stötte sitt gevär mot den frusna marken, — han må komma; vi äro redo att taga emot honom på varmaste sätt.

En half timme derefter kommo de också i strid med en pulk *) kosacker, men helsingarne stodo sig godt, och efter en kort strid måste fienden hals öfver hufvud begifva sig på flykten.

Omsider blef det tyst. Ryssarne voro äfven så medtagna, att deras öfverbefälhafvare Kamenski icke tilltrorde sig att med framgång våga ett anfall på den vid Torne stående finsk-svenska styrkan, utan lät äfven sina trupper hvila för att hemta krafter. Liksom genom en tyst öfverenskommelse inställdes allt skjutande och alla anfall på julaftonen.

*) En pulk = 150 man.

Vid den yttersta helsingennattvakten lågo fyra soldater insvepta i sina trasiga kappor, som endast obetydligt skylde deras frusna lemmar för den bitande qvällskölden. Den ene af dem var en helt ung man, som icke varit med från krigets början. Några dagar före slaget vid Orawais hade han tillika med femtio kamrater anländt från hembygden. Men ehuru han då för första gången var i elden i något större slag, hade han dock visat en så lugn tapperhet, att öfverste Platen sjelf hängit medaljen på hans bröst. Anders Käck hade dock haft otur genom att bli sårad i venstra axeln emot slutet af drabbningen. Han ville dock ej lägga sig på något sjukhus, utan följde med hären, sedan fältskären förbundit såret.

Men det mödosamma tåget i den skarpa vinterkylan hade så medtagit hans krafter, att det endast var med yttersta möda som han förmådde släpa sig fram. Långa stycken hade han åkt på trosslädarne, men rätt som det var, då han kände sig något bättre, lemnat slädan och gått till fots.

Förgäfvos hade kamraterna bedt honom att taga sig till vara. Den käcke pojken hade då hvarje gång svarat:

— Hvad är det för prat! Inte är jag sjukare, än att jag kan följa med.

Han ville också nödvändigt vara med vid den yttersta nattvakten den julaftonen.

— Det kanske blir min sista julafton, — hade han sagt, då kamraterna afrådde honom från att utsätta sig för kölden, — och då vill jag dö bland dem, som mest bevisat mig vänskap; jag har hvarken far eller mor i lifvet, och därför bören I ej undra på, att jag vill ha sällskap.

De tre andre vid nattvakten liggande krigarne voro äldre män, som varit med sedan fälttågets början och delat dess segrar såväl som dess motgångar. De tyckte alla om Anders Käck och hade under hans sjukdom noga vårdat honom.

Den äldste af dem hade under den korta tid, han lärt känna ynglingen, varit som en far för honom, och Anders Käck hade äfven belönat denna den gamles kärlek med varm tillgifvenhet.

Sedan korporal Spjut, — det var den gamle, — en stund betraktat Käck med forskande blickar, sade han:

— Du är sjukare än vanligt, pojke.

— Nej, fader Spjut, — inföll Käck och smålog matt.

— Åh, tror du inte jag ser det!

Med dessa ord aftog Spjut sin trasiga kappa, vecklade den tillhoppa och lade den omkring ynglingens sårade axel.

— Se så, — sade han belåtet, — nu skall du snart bli varmare. Köld är farligt för sådana sår, det har doktorn sagt.

— Ja, det tycker jag hvar och en skall kunna begripa utan att någon doktor behöfver säga det, — inföll en annan och gaf Käck ett par riktigt förebrående ögonkast.

— Känner nog honom sedan hans barndom, — sade den tredje, som var sockenbo med Käck. — En envisare pojke fanns inte i hela Alfta, det kan jag intyga.

— Men, ni fryser ju sjelf, fader Spjut, — inföll Anders och gjorde en rörelse för att befria sig från kappan. — Tag den tillbaka, jag behöfver den inte.

Men den rörelse, han gjorde, aflockade honom ett matt utrop af smärta.

— Ja, ser du nu hur det är med dig, tjurskalle, — sade Spjut. — Jag blir rasande på dig, om du ej lyder äldre och förståndigare folk. Se så, låt nu kappan ligga; du behöfver den bättre än jag.

Anders Käck teg, då han såg, att han ej kunde vinna någonting med sin envishet. Det blef därför tyst vid lägerelden en god stund. Hvar och en sysselsatte sig med sina egna tankar, och att de ej voro af det gladaste slaget, kan hvem som helst förstå. Bakefter dem en segerdrucken och öfvermodig fiende, som ej lemnade dem någon ro, och framför dem — —? Ingen kunde i detta ögonblick svara på den frågan, och af framtiden kunde de ej få veta någonting.

I det stora hela är det nog bra, att vi ej kunna se hvad som komma skall; mången skulle då falla i dyster förtviflan och gå under i stället för att manligen bjuda ett oblidt öde spetsen och genom egen kraft bekämpa detsamma.

Sedan korporal Spjut en stund med forskande blickar sett på Anders Käck, som låg der med slutna ögon och flämtande bröst, sade han:

— Du blir sämre för hvarje minut, Anders. Ditt ansigte är mera askgrått i afton.

— Ja, jag känner det, — svarade han matt. — Hör nu, kamrater, jag har inte lång tid att lefva, och därför vill jag tala om för er — —

Anders tystnade och såg sig omkring. Slutligen sporde han:

— Är det någon af er, som känner Paawo Pelkonen vid Tavastehus regemente?

Efter något eftertänkande sade Alftabon:

— Ja, jag tror väl att jag känner honom. Det är en liten karl?

— Ja.

— Med svart, borstigt hår?

— Ja.

— Svart helskägg?

— Ja.

— Och en kaffebrun hy? Super temligen mycket, men slåss som en hel karl?

— Ja, det är den rätte, jag hör att du känner honom.

— Nå, hvad har du med Paawo Pelkonen att göra, — frågade Spjut nyfiken, då Anders åter försjönk i sin dvala.

— Ah, det var sannt. — utbrast han och slog upp ögonen igen, — jag skulle tala om en historia för er. Men res mig upp, så går det lättare.

* Sedan Anders Käck blifvit bragt i sittande ställning började han:

— I veten att jag kom hit ungefär fjorton dagar före sista slaget. Liflig som jag var, hade jag ingenting roligare, än när jag fick ströfva omkring i trakten; under ett af dessa ströftåg påträffade jag ett litet torp midt i tjocka skogen. Det var natt och trötheten var nära att öfverväldiga mig. Jag gick därför fram till torpet, ur hvars enda fönster ett flämtande sken borgade för att det fanns människor hemma.

— Ah, ett riktigt äfventyr, — utbrast Anders sockenbo och flyttade sig närmare berättaren. — Det var länge sedan jag hörde ett sådant.

Anders fortfor:

— Genom fönstret såg jag också, att det fanns tre personer inne i stugan, en gammal gråhårig gumma, en ung flicka och en karl. Men som alla tre suto med ryggarne vända mot mig, kunde jag inte se hur de sågo ut.

Den kalla natten gjorde att jag frös erbarmligt. Dertill kommo också en svår hunger och törst. Jag knackade derför sakta på rutan, men de tre personerna voro så upptagna af sitt samtal, att de ej hörde något.

Vid en starkare knackning vände sig flickan om, men då hon såg ett karlansigte utanför rutan, sprang hon förskräckt upp och utropade:

— Gud i himmelen, en ryss!

Äfven de två andra störtade upp, och karlen ryckte till sig en muskött med påskrufvad bajonett från ena spiselvrån. Jag blef genast lugnare, då jag såg den finska uniformen.

— Nej, — utropade jag straxt derpå, — inte en ryss, utan en svensk, som behöfver hvila en stund.

Dessa ord öppnade dörren för mig. Jag trädde dristigt in i den varma stugan, helsade de innevarande och slog mig utan krus ned framför elden för att torka mina kläder. Den gamla gumman frågade om jag var hungrig, och då jag jakat dertill, satte hon fram allt hvad huset förmådde. Jag lät ej bedja mig två gånger, utan åt och drack allt hvad jag behöfde. Ja, det är sannt, att jag på länge ej känt mig så tillfredsställd.

Under det jag höll på att stilla hungern och törsten, märkte jag att den unga flickan oafbrutet betraktade mig, till stor harm för finnen, som gjorde allt för att ådraga sig hennes uppmärksamhet. När jag slutat måltiden, slog jag mig ned mellan gumman och flickan, och nu förgingo ett par timmar under det lifligaste samtal. Finnen hade i en hast blifvit tyst, men jag fäste mig då inte dervid förr än när vi skulle

bryta upp. Vi gingo då båda två tillsammans, och när vi togo afsked af hvarandra, märkte jag först att han gaf mig ett hotande och mörkt ögonkast.

— Ah! tänkte jag, är det så bestaldt med dig; då får jag väl se upp bättre.

Hela den natten drömde jag om den vackra flickan, ty vacker är hon som en dag, och så fort jag kunde få permission den följande dagen, skyndade jag till den lilla stugan i skogen. Jag såg redan vid första inträdandet att jag blef väl mottagen och upptäckte till och med en fin rodnad på Katris kinder. Flickan hette nemligen så, det fick jag nu veta.

Några timmar tillbragte jag nu der. När jag gick, följde mig Katris mormor ut om dörren och sade:

— Du får akta dig för finnen, som var här i går.

— Hvarför då? — sporde jag förvånad.

— Han är Katris kusin och tål inte att någon annan karl än han ser på flickan.

— Jag skrattade bara och lugnade gumman med att jag alls inte var rädd af mig.

Sorglöst gnolande på en munter visa gick jag mina färde. Vid en krökning af vägen förekom det mig alldeles som om en gevärshane spänts och jag stannade, väntande en kula. Men då ingenting hände, gick jag lika lugnt min väg.

Nu gingo tre dagar till ända utan att jag fick tillfälle att besöka mina vänner i skogen. Slutligen blef jag dock fri från tienstgöring i tre timmar. En halftimmes väg var det fram till stugan, och utan betänkande ilade jag dit.

Gumman och Katri voro som vanligt hemma, ty det skulle icke varit rådligt för dem, att ensamma begifva sig ut i nejden; jag blef mottagen vänligare än tillförne, och jag såg nu hvad jag förut anat, att Katri hade goda ögon till mig. Och jag måste bekänna, att äfven jag hyste tycke för henne, fastän det nu är för sent, då jag snart skall ligga några alnar under snön, suckade Anders, under det han med en smärtsam rörelse förde ena handen mot den sårade axeln.

En stunds tystnad egde nu rum. Slutligen sade Anders:

— Jag känner, att det snart är ute med mig, och därför vill jag sluta min berättelse. Jag hade knappt hunnit tjuuga alnar från stugan, då en mörk skepnad sprang fram ur skogen och ställde sig midt i min väg. I det svaga månskenet igenkände jag genast finnen, Katris kusin, mest på de svarta glödande ögonen.

— Du har varit der igen, sade han och pekade på stugan. Jag stod riktigt handfallen en stund, derpå svarade jag:

— Ja, som du ser.

— Hvad har du der att göra?

— Har jag inte rättighet att gå hvart jag vill?

— Öfverallt, hvart som helst, men inte dit, svarade finnen argt.

— Det var besynnerligt.

— Du har hört hvad jag sagt. Går du dit en gång till, så knäpper jag dig.

Med dessa ord försvann han i skogen.

Grubblande öfver detta möte gick jag hem, men kunde icke motstå begäret att ännu en gång träffa Katri. Jag sade då att jag höll af henne, och hon sade detsamma åt mig. Så lycklig hade jag aldrig känt mig. Finnen och hans hotelser brydde jag mig ej det ringaste om.

På samma ställe som förut träffade jag också Katris kusin, argare än förra gången.

— Nu är du såld, sade han och lade bössan till ögonen.

Jag gjorde på samma sätt, och der stodo vi nu, sigtande länge och väl på hvarandra. Jag hade dock föresatt mig att låta honom skjuta först. Till slut kastade han geväret åt sidan och ryckte upp en lång slidknif samt rusade på mig. Det blef en hård strid, ur hvilken vi båda gingo sårade, finnen värre än jag. När jag återkom till regementet, hade det nyss fått befallning till uppbrott. Jag fick således ej mera återse Katri, men se här, — slutade han och drog fram från bröstet en liten till hälften vissnad blomma, — denna fick jag som ett minne af henne den sista qvällen vi träffades. När jag är död, så ställ den på min graf.

Med dessa ord räckte han blomman åt korporal Spjut, som mottog den under det hans grofva händer darrade och en varm tår glänste i ena ögonvrån.

En stund förgick. Då hördes trumpetstötar söder ifrån, och straxt derefter framskred i sakta mak ett långt sjuktåg. Det stannade vid nattvakten och tågets anförare sade:

— Vi ha några döende med oss. Tag och begraf dem, när de blifvit döda.

Fyra soldater buros fram till elden. Vid åsynen af den ene gaf Anders till ett rop. Detta gjorde att den döende vände på hufvudet. De båda medtäflarnes ögon möttes.

— Det är tavastehusaren, — sade Anders så högt att hans kamrater hörde det och trädde närmare.

De båda fienderna, båda döende, sågo länge på hvarandra. Slutligen räckte de, liksom drifna af en osynlig makt, ett inre oemotståndligt begär att låta hatet flykta vid grafvens rand, hvarandra handen, och så lågo de nära en timme med slutna ögon och med händerna i hvarandras. Gamle Spjut och hans kamrater trodde att de sofvo, men när de ej rörde sig det minsta, anade de oråd, gingo fram och kände på dem. Bådas lif hade flytt, och då Alftabon kastade mera ved på elden och den flammade upp, belyste den bådas stelnade drag. Döden hade försonat dem med hvarandra.

Juldagsmorgonen efter den högtidliga gudstjensten blefvo de döda begrafna. Åt Anders Käck tillredde gamle Spjut en ensam graf, och på dess kulle satte han den lilla vinterblomman, som tog sig och sedan i många år var den enda grafvården på en af de Orawaishjeltarnes kallnade stoft, ett minne från den sörjande, finska flickan.

Och så länge gubben Spjut och hans kamrater lefde, glömde de aldrig att påminna sig julaftonen 1808 vid Torne stad, denna i många hänseenden så betydelsefulla julafton vid fältvakten.

Slut.

Hos alla bokhandlare finnes till salu:

Sveriges Tre Hjeltekonungar:

Gustaf Wasa. Lefnads- och Karaktersteckning; bearbetad för svenska ungdomen. Vackert inbunden, med 8 illustrationer. 1: 50.

Gustaf II Adolf. Lefnads- och Karaktersteckning; bearbetad för svenska ungdomen. Vackert inbunden, med 6 illustrationer och 1 karta. 1: 50.

Carl XII. Lefnads- och Karaktersteckning; bearbetad för svenska ungdomen. Vackert inb. med flere träsnitt och 1 karta. 1: 50.

Richard Lejonhjerta. Berättelse för ungdom efter Walter Scotts roman *Ivanhoe*. Med 6 plancher i färgtryck och 1 titelplanch. 4 kr.

G. H. T. yttrar om detta arbete:

»Till en verklig historisk krets för denna bok sina unga läsare. Det är *Richard Lejonhjerta*, en för ungdom afsedd bearbetning af Walter Scotts utmärkta roman *Ivanhoe*. Denna präktiga skildring från medeltidens och Riddareväsendets glansperiod hade väl icke tarfvat någon omarbetning för att sättas i ungdomens händer, men då mängen af det yngre släktet torde finna en och annan skildring och beskrifning hos den omständlige Walter Scott något långträdig, är intet att säga om förändringen, helst boken i denna form framträder i ett yttre, som ställer den framom alla öfriga ungdomsböcker. De plancher i färgtryck, som ledsaga boken, äro i hög grad egnade att slå an på de unga.»

Sagan om Wilhelm Tell och det Schweiziska Edsförbundets uppkomst, berättad för ungdom af *Alexander Dumas*. Med flera illustrationer. 1: 50.

Elefantjägaren Hans Stark. Jagtäfventyr i Boernes och Zulakaffernas land, af *Adolf Born*. Vackert inbunden med 5 plancher i färgtryck. 2: 75.

Hos alla bokhandlare finnes till salu:

Lejonjagten i Afrika, af *Jules Gérard*. (Lejondödaren.) Löjtnant vid tredje Spahisregementet. Försedd med talrika gravyrer af *Gustave Doré* m. fl. Öfversättning från Franskan af *E—e*. Inbunden 2: 25.

Barnen i Nya Skogen, eller Edvard Beverley och hans syskon. Berättelse för ungdom, af Kapten *Marryat*. Med 8 fina engelska träsnitt. Inbunden 2: 75.

Roland Forrester och hans Systers faror och äfventyr ibland Nord-Amerikas indianer. Med 15 illustrationer. Inbunden 2: 25.

Genoveva. En af de skönaste och mest rörande berättelser från forntiden, framställd till ett bildande tidsfördrif för alla goda människor, men i synnerhet för mödrar och barn. Med 4 litografier i tontryck. Inbunden i vackert illustrerad band 1 kr.

Sjöröfwaren och De tre Kuttrarne, af Kapten *Marryat*. Praktupplaga med 20 fina stålstick. Jemte lefnads-teckning och porträtt af författaren. Öfvers. från engelskan, af *F. S—*. 4 kr.

Om detta arbete yttrar en engelsk tidning:

»Denna säsongens förnämsta prydnad skall i synnerhet af våra vänner, som tycka om sjön, emottagas med hänryckning. Kapten *Marryats* arbete är af stort dramatiskt värde, gnistrande af qvickhet och goda karaktärer, och skall, om möjligt höja hans redan erkända rykte som nutidens yppersta författare af sjöromaner.»

Upptäcktsresor i Lufthafvet af *J. Glaisher*, *C. Flammarion*, *W. de Fonvielle* och *G. Tissandier*. Med 115 illustrationer. Öfversättning och bearbetning af *C. H. Atterling*. Vackert inbunden i kartongband, 5: 50.

Robin Jouets Resor och Äfventyr i Guyanas och Brasiliens urskogar, af *Emil Carrey*. Öfvers. efter Doktor *J. Baumgartens* bearb. Med 24 illust. af *Girardet*. Vackert kartongb., 3: 25.

Från Guyana och Brasilien. Land, Folk och Kultur, af *Emil Carrey*. Bearbetad öfversättning af D:r *Anton Blomberg*. Med 8 illustrationer. Kartonerad, 1: 50.

Hos alla bokhandlare finnes till salu:

Baron von Münchhausens sällsamma resor och äfventyr till lands och vatten. Upptecknade efter hans egna muntliga berättelser i kretsen af sina umgängesväänner. Med 152 illustrationer af *Gustave Doré*. Öfversättning från engelska originalets sjunde upplaga. 1: 50 för kartoneradt ex., och 3 kr. för praktband med guldsnitt.

Trehundra Nordiska Folkvisor, harmoniskt behandlade för en röst och pianoforte, af J. N. Ahlström.

D. N. yttrar om detta arbete:

På F. C. Askerbergs förlag har i dagarne till det billiga priset af 5 kronor utkommit en samling af »300 nordiska folkvisor, harmoniskt behandlade för en röst och pianoforte» af J. N. Ahlström. Denna i dubbel mening vackra samling af mer och mindre allmänt kända folkvisor är en på melodisk fägring rik, musikalisk skatt, som icke behöfver något förord, för att af »det sjungande och pianospelande Sverige» blifva mottagen som ett själfskrifvet inventarium i nothyllan.

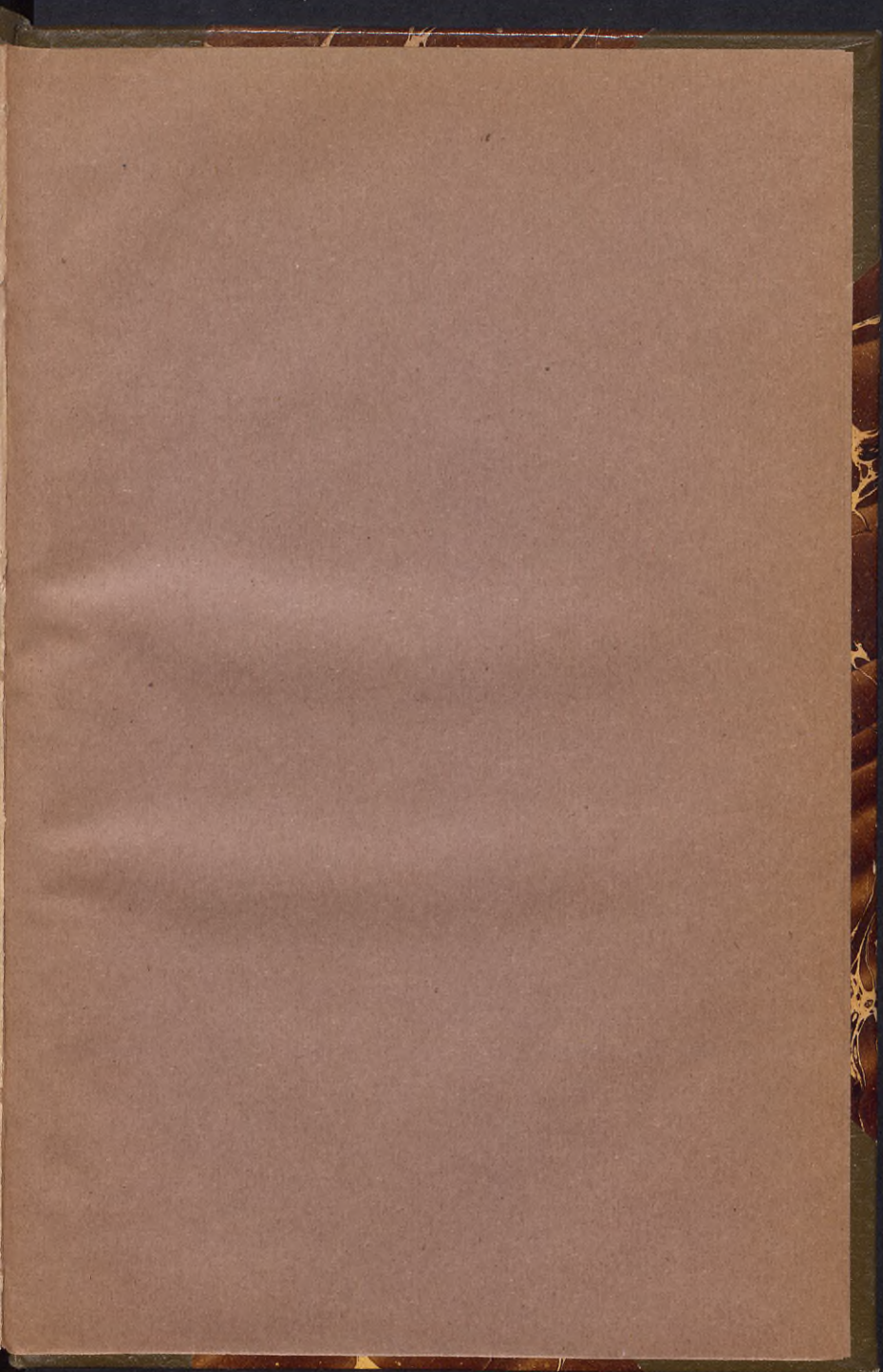
Pris 3 kr.

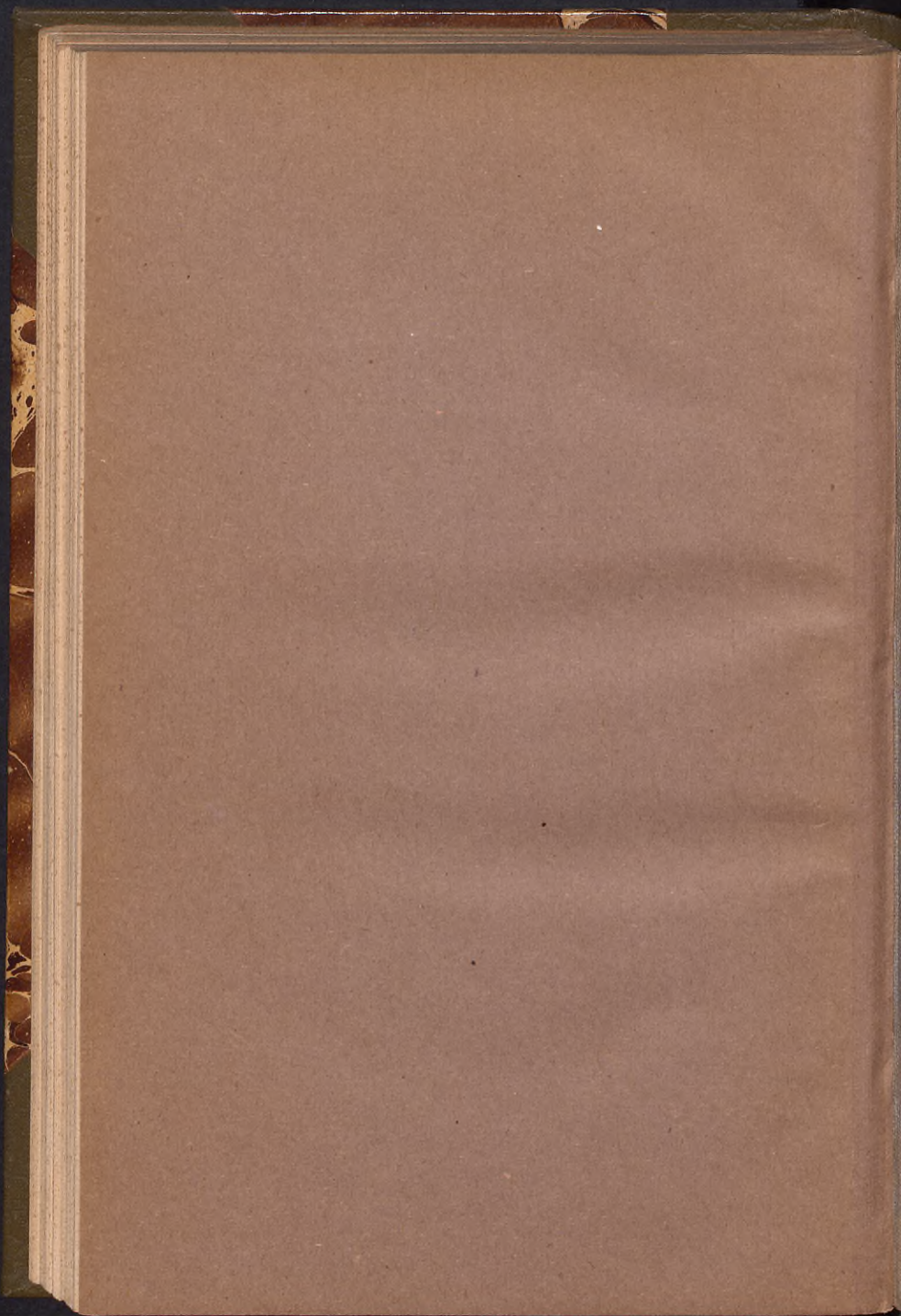
Gullivers resor i obekanta länder, af Jonathan Swift. Öfversättning från engelska originalet. Två delar i ett band. 1:sta delen: *Resan till Lilliput*. 2:dra delen: *Resan till Brobdnag eller jättarnes land*, med öfver 50 illustrationer och en planch i färgtryck. 2 kr.

Blommor från Sinai, eller Tio Guds bud, praktiskt framställda i kristliga berättelser för ungdomen. Med 8 illustrationer, vackert inbunden 3: 50.

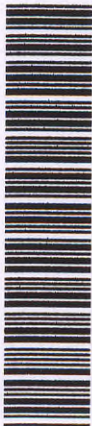
En köpman och borgare i en af Tysklands större sjö- och handelsstäder satt en sommarafton med sina barn uti en skuggrik berså, i sin stora, tätt utmed hafvet belägna trädgård, och berättade för dem följande historia, som syntes honom passande att på ett praktiskt sätt i deras hjertan inpräglade de tio budorden. Han plägade nämligen berätta dem endast sådana historier, hvilka åskådliggjorde gudomliga bud och sanningar.

Barnsagor från Småland. Med 8 plancher i färgtryck. Komponerade af *K. Zoll*. Inbunden 1: 50.

6000195748

Göteborgs universitetsbibliotek

